COLLOQVIORVM SCHOLASTICORUM LIBRI QUATUOR.

Ad pueros in ſermone Latino paulatim exercendos:

Nuper recogniti, & multò quàm antea & politiores & ornatiores.

AUCTORE M. CORDERIO.

Typis SEBASTIANI STERNACII.

Typographus Lectori S. P. D.

SUNT hæc Colloquia ejusmodi, Amice Lector, quæ (nisi me fallit animus,) bonæ indolis pueros magnopere juvare possint, ad eas res consequendas, quas ego semper in votis habui, & in quibus ut pueri exercerentur, omni professionis suæ tempore potissimùm laborârunt multi; hoc est, ad pietatem, & bonos mores, cum litterarum elegantia conjungendos. Equidem fateor aliis opus esse ad eam rem adjumentis, quàm hæc sint puerilia colloquia. sed tamen, si pueri diligenti magistrorum exhortatione assiduè incitati, in his lectitandis sese oblectabunt, futurum confido, ut non solùm puriùs & honestiùs sermones inter se conferre assuescant; sed à pravis etiã colloquiis abstinere, quibus (ut ait Apostolus ex Menandro) mores boni corrumpuntur. Hîc enim, præter linguæ Latinæ simplicem puritatem, multæ interjectæ sunt modò ad pietatem & Dei timorem admonitiones, modò præcepta salutaria de moribus, passim verò documenta sive exempla ad rectè vivendũ accommodata. Ut interim taceam quot modis, unâ & eâdem operâ, excitari, & acui possit puerorum ingenium & ad prudentiam, & ad judicium comparandum: ubi scilicet alter alterum hortatur, admonet, arguit, libereq; reprehendit. Porrò in his ipsis libellis sic inducuntur loquentes pueri, ut etiam obiter parentes, pædagogi, præceptores quoque minùs diligentes, de suo quique in tractandis puerilibus ingeniis officio, compluribus in locis admoneantur. Reliquum est, ut illa pueri, in quorum usum conscripta sunt, eo quo edita sunt animo, amplectantur, & legant, iisque, quandiu opus erit, fruantur. Quòd si quid fructus ex eorum lectione se percepisse intellexerint: ei gratias agant immortales, qui nobis ad ea imprimenda & animum & facultatem suppeditavit.

LIBRI I. COLLOQUIUM I.

Argumentum.

In hoc colloquio quæsita est colloquendi materia ex simulato ludendi prætextu. EXEMPLVM bonæ indolis puerorum, ubi alter benè monet, alter paret sine controversia.

Colloquuntur BERNHARDUS, & CLAUDIUS.

SALVE *Claudi.* C. *Tu quoq; salvus sis Bernharde.* B. *Ludamus paulisper.* C. *Quid ais ineptule? vix scholam ingreßus es, & jam de ludo loqueris?* B. *Ne irascaris, quæso.* C. *Non irascor.* B. *Quid ergò sic exclamas?* C. *Accuso tuam stultitiam.* B. *Non licet igitur ludere?* C. *Immo licet; at cùm tempus est.* B. *Vah, tu nimiùm sapis.* C. *Utinam tantùm saperem satis. sed mitte me, quæso, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptori.* B. *Æquum dicis: volò ego quoq; tecum repetere, si tibi placet.* C. *Eho, quid hoc est? quid sibi vult ista tam subita mutatio? nonné tu modò loquebaris de lusu?* B. *Loquebar quidem, sed non seriò.* C. *Cur simulabas?* B. *Ut paucis tecum fabularer.* C. *Quid illud prodest?* B. *Etiam rogas? nunquam audivisti ex præceptore?* C. *Nunc mihi non occurrit. Quid, inquam, prodest confabulari?* B. *Ad nos in Latina lingua exercendos.* C. *Profectò rectè putas: & ego te nunc magis amo.* B. *Habeo tibi gratiam. Agè, repetamus prælectionem: nam brevi præceptor aderit.*

COLLOQUII II. ARGUMENTUM.

Puer ultrò salutatum venit præceptorem; comiter ab illo accipitur; reddit quæ præscripta fuerant: laudatur à magistro. Deum laudat: munusculis blandè invitatur. Exemplum ad parvulos blandè & comiter in schola tractandos, ne severitate disciplinæ absterreantur.

STEPHANIO, PRÆCEPTOR.

SALVE *Præceptor.* P. *Salvus sis, mi Stephanio. Unde venis tam multò manè?* S. *E cubiculo nostro.* P. *Quando surrexisti?* S. *Paulò ante sextam.* P. *Quid ais?* S. *Sic est ut dico.* P. *Tu nimis es matutinus. quis te expergefecit?* S. *Frater meus.* P. *An precatus es Deum?* *Cùm primùm frater me pexuit, precatus sum.*

P. *Quomodo?* S. *Flexis genibus, & conjunctis manibus dixi precationes consuetas, cum gratiarum actione.* P. *Quâ linguâ?* S. *Latinâ.* P. *O factum bene! quis te misit ad me?* S. *Nemo.* P. *Quid ergo?* S. *Vltrò veni.* P. *Mi animule, quàm pulchrum est sapere. Nonné est jentandi tempus?* S. *Nondum esurio.* P. *Quid vis igitur?* S. *Volo reddere nomina quotidiana, si tibi placet audire me* P. *Quidni placeret? tenes igitur memoriâ?* S. *Teneo, gratia Deo.* P. *Agè, pronuncia.* S. *Sed mihi soles præire Polonicè, & ego Latinè respondeo.* P. *Bene mones: penè istud oblitus eram. responde igitur.* S. *Expecto ut proponas.* P. Głowá. S. Caput. P. Wierzch głowy. S. Vertex. P. Przod głowy. S. Sinciput. P. Tył głowy. S. Occiput. P. *Nunc responde Polonicè:* Caput. S. Głowá. P. Vertex. S. Wierzch głowy. P. Sinciput. S. Przod głowy. P. Occiput. S. Tył głowy. P. *Quid si nunc solus dicas omnia.* S. *Facilè dicam:* P. *Ego verò te libenter audiam.* S. Caput, Głowá. Vertex, Wierzch głowy. Sinciput, Przod głowy. Occiput, Tył głowy. *Nonné bene dixi, præceptor?* P. *Quam optimè.* S. *Laudetur Dominus Deus.* P. *O pulchrum verbum! ito nũc petitũ ab ancilla jentaculũ.* S. *Malim abs te accipere præceptor, si tibi nõ est molestũ.* P. *O quàm te amo de isto verbo. agè, sequere me; dabo tibi aliquid boni: quia tuum rectè fecisti officium. Quid est hoc?* S. Panis cãdidus, Biały chleb. P. *Quid hæc sunt?* S. Ficus aridæ, Suche figi. P. *Numera.* S. Vna, duæ, tres, quatuor, quinq;, sex. P. *O lepidum capitulum! Ienta nunc otiosè.*

COLLOQ: III. ARGUM.

Pædagogus à puero rationem studii exigit; reddit puer alacriter: admonetur ut à mendacio caveat. Formula ad verborum declinationem pueris breviter indicandam, postquam exempla generalia didicerint.

PÆDAGOGUS, PUER.

ESNE *paratus ad reddendam studii tui rationem?* PU: *Paratus, ut mihi videor.* PÆ: *Redde igitur, & esto præsenti animo.* PU: *Hoc matutino tempore primùm pronunciavimus carmen ex Catone: deinde ejus interpretationem Latinè, & Polonicè reddidimus*

reddidimus: postremò bini tractavimus singulas partes orationis, cum attributis & significatione. PÆ: *Recténe fecisti officiũ tuum?* PU: *Puto me satisfecisse præceptori magna exparte.* PÆ: *Vide ne mentiaris. nam ego illum percuntabor.* PU: *Vt voles præceptor: nihil hac in re metuo.* PÆ: *Agè pergamus, Meridie quid habetis reddere?* PU: *Habemus declinare verbum* Possum. PÆ. *Nihil præterea?* PU: *Nihil.* PÆ: *Ego te istud aliàs docui: tenesné memoriâ?* PU: *Non ausim affirmare, donec tentavero.* PÆ: *Declina in primas personas: cætera tibi erunt facillima.* PU: Indicativus, *Possum, poteram, potui, potueram, potero.* Imperativus *deest.* Optativus, *Vtinam possim, utinam possem, utinam potuerim, utinam potuissem.* Subjunctivus, *ut possim, ut possem, quamvis potuerim, quamvis potuissem, cum potuero.* PÆ: *Declina totum infinitivum.* PU: Infinitivi modi præsens & prætetiium imperfectũ, *Posse.* Præteritum perfectum & plusquam perfectum, *Potuisse. Cætera desunt.* PÆ: *Cur hoc verbum* Possum *caret Futuro indefinito, cur itẽ Participio in* RUS? PU: *Quia nõ habet supinum.* PÆ: *Quid tum?* PU: *Illæ enim voces à supino formari solent.* PÆ: *Da exemplum in aliquo verbo integro?* PU: *Vt a supino* lectum, *fit* lecturus; *& à* lecturus, *fit* lecturum esse. PÆ: *Rectè sanè. Sed cur prætermisisti Participium præsens à verbo* Possum, *cùm sit in usu,* potens potentis? PU: *Quia (ut sæpe nos docuisti)* Potens *non est participium, licèt à* Possum *veniat.* PÆ: *Quid ergo est?* PU: *Nomen adjectivum.* PÆ: *Probè meministi: utinam sic pergas semper.* PU: *Spero indies meliora; per Dei gratiam.* PÆ: *Ego quoq; idem tecum spero. Nunc restat ut dicas Præteritum cum prole.* PU: *Potui, potueram, potuerim, potuero, potuissem, potuisse.* PÆ: *Dic terminationes.* PU: *I, rã, rim, ro, ssem, sse.* PÆ: *Dic significationem.* PU: Possum, mogę; possem, mogłbym. PÆ: *Hactenus. ecce vocamur ad prandium.*

COLLOQ: IV. ARGUM.

Amici libera reprehẽsio, si bene accipiatur, haud mediocriter prodest

CHOLETUS, COLOGNERIUS.

VNDE *nunc redis?* CO: *Foris.* CH: *Cur prodieras?* CO: *Vt irem domum.* CH: *Quid eò?* CO: *Petitum libros meos.* CH: *Eho, cur nō attuleris?* CO: *Oblitus eram.* CH: *Siccinè soles jentaculum aut merendam oblivisci?* CO: *Rarissimè.* CH: *Profectò magna fuit negligentia.* CO: *Immo maxima. sed quid agas? pueri sumus.* CH: *Quid si præceptor tuum factum sciret?* CO: *Fortasse pœnas darem.* CH: *Ain' tu fortasse? proculdubio vapulares. Non te pudet sine libris in scholam venire?* CO: *Non solùm pudet, sed piget etiam: verùm tamen ne me accuses, obsecro.* CH: *Nihil minus cogito: sed non possum dissimulare, quin ego te reprehendam.* CO: *Istud (credo equidem) amicè facis: itaq; boni consulo.* CH: *Id satis est mihi. eamus intrò in auditorium.* CO: *Tempus est: jam decuriones exigunt scripturæ rationem.*

COLLOQ: V. ARGUM.

Parvulus puer ludendi copiam sibi & condiscipulis impetrat. Quintil: Nec me offenderit lusus in pueris. EXEMPLVM ad parvulos, &c. ut in secundo colloquio.

PUER, PÆDAGOGUS.

PRÆCEPTOR, *licetnè pauca?* PÆ. *Loquere audacter.* PU: *Ego & cōdiscipuli mei hoc ferè toto triduo libris infixi fuimus; licetnè paulisper animum ludo relaxare?* PÆ: *Dic igitur aliquam sententiam.*

PU: Interpone tuis interdum gaudia curis,
Vt possis animo quemvis sufferre laborem.

PÆ: *Dic etiam versus Polonicos, si memoria tenes.*

PU: Pod czás w pracách twych záżiy krotochwile/
Abyć wßelka zeßłá robotá mile.

PÆ: *Quàm rectè dixisti omnia.* PU: *Est Deo gratia.* PÆ: *Addendum posthac erit aliquid.* PU: *Quidnam, præceptor?* PÆ. *Qui dedit mihi ingenium, & mentem bonam.* PU: *Sed quis docebit me illa verba?* PÆ: *Ea scribam tibi in commentariolo tuo, ut edifcas. Sed dic mihi, quæso, quis te docuit istam orationem quā pronun-*

pronunciasti? PU: *Campanus heri dederat mihi scriptam: & ego memoriæ mandavi.* PÆ: *Profectò ego te amo, mi Daniel, ob istam diligentiam.* PU: *Ago tibi gratias, præceptor. Permittiné igitur ut ludamus?* PÆ: *Sanè. abi, renuncia condiscipulis tuis.* PU: *Faciam.* PÆ. *Quid dices illis?* PU: *Id quod me docuisti aliquando.* PÆ: *Sed volo priùs ex te audire.* PU: Gaudete pueri: en affero vobis jucundum nuncium. Ego vobis impetravi ludendi potestatem. PÆ: *Euge, probè meministi. ito nunciatum.*

COLLOQ: VI. ARGUM.

Duo pueri diligenter repetunt, quæ sunt in auditorio reddituri. EXEMPLUM diligentiæ in pueris, pro captu ætatulæ. Vtinam ætate & doctrinâ provecti hoc imitarentur exemplum.

CONRADUS, DANIEL.

REPETAMUS *nomina quotidiana; ut certiùs reddamus ea præceptori* D. *Bene mones præito mihi hesterna.* C. *Dic Latinè* Oko. D. Oculus. C. Práwe oko. Oculus dexter. CO: Lewe oko. D. Oculus sinister. C Obie oce. D. Ambo oculi. *Probè tenes.* D. *Nunc audi an rectè solus dicam.* C. *Agè; audio.* D. Oko. C. *Debes enumerare in digitis; ut docet præceptor.* D. *Quid prodest istud?* C. *Ad memoriam juvandam.* D. *Quid hoc sibi vult?* C. *Non audivisti toties?* D. *Ego sum obliviosus, quid agerem?* C. *Esto diligentior ad ea retinenda quæ præceperis.* D. *Quòd me fideliter mones, pergratum facis.* C. *Agè, ad rem redi.* D. Oko. Oculus. Práwe oko: Oculus dexter. Lewe oko: Oculus sinister. Obie oce: Ambo oculi. C. *Quàm rectè omnia dixisti.* D. *Repetamus etiam hodierna.* C. *Placet. At tu vicissim præito mihi.* D Ręká C. Manus D. Práwa ręká. C. Manus dextera. D. Lewa ręká C. Manus sinistra. D. Obie rece C. Ambæ manus. D. *Restat ut solus dicas.* C. Ręká: Manus, Práwa ręká: Manus dextera. Lewa ręká: Manus sinistra. Obie ręce: Ambæ manus. D. *O si tam bene diceremus coram præceptore.* C. *Quid obstat?* D. *Quia timemus.* C. *Et tamen errata nostra*

ta nostra satis humaniter corrigit. D. *Nescio quid hoc sibi velit: ego semper sum timidus in principio.* C. *Istud est quodammodo naturale omnibus; ut audivimus ex præceptore.* D. *Nunc repetendum esset Latinè, & Polonicè; sed præceptorem venientem video,* C. *Ingrediamur.*

COLLOQ: VII. ARGUM.

Ejusdē est argumenti cū super. Præterea qui errat, corrigitur ab altero, & admonetur. Laudatur memoria, & divinū esse donum agnoscitur.

GEORGIUS, IOANNES.

TENESNE *memoriâ prælectionem?* I. *Propemodum.* G. *Vinné repetamus unà?* I. *Maximè velim.* G. *Incipe igitur.* I. *Faciam libenter: sed tu attentè audi, ut me corrigas, si quid erravero.* G. *Agedum.* I. Fac sumptum properè. G. *Iam errasti. incipiendum fuit ab hesterna.* I. *Bene admones: nunc incipiam.* Iratus de re incerta contendere noli. Impedit ira. G. *Peccas accentu: itera.* I. Impedit ira animum ne. G. *Distingue post animū.* I. Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Fac sumptum properè cùm res desiderat ipsa. Dandū etenim. G. *Iterum peccas accentu. repete.* I. Dandum étenim est aliquid, cùm tempus postulat aut res. G. *Videsné te erravisse quater?* I. *Video.* G. *Et observasti locos?* I. *Observavi.* G. *Sic tibi faciliùs cavebis.* I. *Me miserum; putabam me rectè tenere.* G. *Sic mihi quoq; solet accidere, quoties memoria non est bene confirmata.* I. *Felix, qui memoriam bonā habet.* G. *Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit: audi nunc me.* I. *Audio; pronuncia.* G. Iratus de re incerta contendere noli. I. *Hem, præceptor adest: tace; ut illum salutemus.*

COLLOQ: IIX. ARGUM.

Felix arguit Clementē negligentiæ. Clemens fateturculpam; promittit diligentiam in posterum. EXEMPLVM bonæ indolis in puero.

CLEMENS, FELIX.

NIHILNE *est quod reddamus hodie præceptori?* F. *Nihil, nisi de Grammaticæ Rudimentis.* C. *Quidnam?* F. *Inspice librum*

tuum:

tuum: invenies notas in quinque lectiones, quas præceptor nobis præscripsit. C. *Quando istud fuit?* F. *Die Veneris, horâ quartâ.* C. *At ego tunc non interfui.* F. *Ergo plagas meruisti.* C. *Siccine judicas, severe judex? occupatus eram domi: nec abieram injussu præceptoris.* F. *Esto. sed tamen debuisti postridiè quærere quod pridie actum esset.* C. *Meam culpã confiteor. sed cedò librum tuum, quæso; ut videam quid nobis reddendũ sit.* F. *Accipe & eadẽ operâ signato, quæ à præceptore nobis præscripta sunt.* C. *Faciam diligenter: neq; posthac (ut spero) me accusabis negligentiæ.*

COLLOQ: IX. ARGUM.

Quidã, quòd abfuerit, quęrit ex cõdiscipulo quid actũ sit in auditorio

COMES, OLIVARIUS.

QUID *actum est in auditorio horâ tertiâ?* O. *Tractatæ sunt orationis partes ex prælectione.* C. *Nihilné ampliùs?* O. *Dixissem, nisi me interpellasses.* C. *Erravi. perge.* O. *Postea dictavit præceptor argumentum Polonicum, hodie vertendum.* C. *Quando reddendum?* O. *Cras meridie.* C. *Iamné vertisti?* O. *Utcunq;.* C. *Dicta mihi, quæso, vernaculum.* O. *Excipe. festina: nam habeo scribere aliquid.*

COLLOQ: X. ARGUM.

Exordium est ad repetendam prælectionem.

SILVIUS, GENASIUS,

QUID *agis?* G. *Repeto mecum præscriptum hodiernum præceptoris.* S. *Tenesné memoriâ?* G. *Sic opinor.* S. *Repetamus unà: sic fiet ut uterq; nostrûm rectiùs pronunciet coram præceptore.* G. *Tu igitur incipe, qui me provocasti.* S. *Agè, attentus esto: ne me sinas aberrare.* G. *Sum promptior ad audiendum, quàm tu ad pronunciandum.*

COLLOQ. XI. ARGUM.

Ad idem cum proximo superiore.

ACCORATUS, CURTIUS.

VISNE *mecum repetere prælectionem?* C. *Volo.* A. *Tenesne?*

C. *Non satis rectè fortaßè.* A. *Agè, faciamus periculum.* C. *Quid igitur expectamus?* A *Vbi voles, incipe.* C. *Atqui tuum est potiùs incipere.* A. *Quid ita?* C. *Quia me invitasti.* A. *Æquum dicis; attende igitur.* C. *Istic sum.*

COLLOQ: XII. ARGUM.

Exordium est ad colloquendū. Qui bene agit, reprehendi non timet. Prudenter igitur facit, qui præceptū illud usurpat, Sic age, ne timeas.

CRISPUS, SANDROTUS.

IAMNE *tenes quæ reddenda sunt horâ tertiâ.* S. *Teneo.* C. *Ego quoq;.* S. *Ergo confabulemur paulisper.* C. *Sed si intervenerit observator, putabit nos garrire.* S. *Quid times, ubi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala: audiat, si velit, nostrum colloquium.* C. *Optimè loqueris: secedamus aliquò in angulum, ne quis nos impediat.*

COLLOQ. XIII. ARGUM.

Admonitio brevis, sed pueris aptissima.

TRIMUNDUS, MESSOR.

NON *decet hic otiari, aut garrire, dum præceptor expectatur.* M. *Quid agis, Non decet? immo verò non licet: nisi volumus vapulare.* T. *Tu igitur audi me, dum prælectionem pronuncio: ego deinde te audiam.* M. *Agè, pronuncia.*

COLLOQ: XIIII. ARGUM.

Ab amico petitur aliquid operæ: promittitur dari per opportunitatem. EXEMPLVM amici officiosi.

TITUS, VALERIUS.

CUR *non scribis?* V. *Quia non libet.* T. *Atqui præceptor jusserat.* V. *Scio: sed est mihi aliquid legendum priùs: præterea nihil habeo quod nunc scribam.* T. *O si velles mihi scribere.* V. *Quidnam?* T. *Habeo describenda dictata præceptoris.* V. *Quæ dictata?* T. *In Ciceronis epistolas.* V. *Libenter describam tibi: sed expecta feriarum diem proximum.* T. *Expectabo igitur: sed ne fallas, quæso.* V. *Nec sciens, nec volens fallam.*

COLLOQ: XV. ARGUM.

Damon officium petit ab Audace: hic, occupationē causatus, bellè de-

negat Alter non urget ulterius EXEMPLVM modestiæ tum in petendo, tum in denegando.

DAMON, AUDAX.

VISNE *mihi describere prælectionem?* A. *Cur non habes?* D. *Quia hesterno die fui occupatus.* A. *Accipe librum meū, & describe.* C. Non *ignoras me lentiùs scribere: & tu citiùs totum descripseris, quàm ego quatuor aut quinque versiculos.* A. *Quære tibi alium scriptorem: nunc ego tibi non possum operam dare.* D. *Cur non?* A. *Est mihi aliud negotium, idemq́ pernecessarium.* D. Nolo *te urgere; nec possum quidem: sed saltem commoda tuum codicem.* A. *Accipe, utere ut libet; modo ne abutare.* D. Nihil *est quod hic verearis.*

COLLOQ: XVI. ARGUM.

Exemplum diligentiæ in agendis rebus.

AUGUSTINUS, OBSERVATOR DOMESTICUS.

LICETNE *ire cubitum, condiscipuli?* O. *Cur ante horam?* A. *Quia tertiâ est mihi surgendum.* O. *Quamobrem?* A. *Scribendi causâ.* O. *Quid scripturus es?* A. *Litteras ad patrem.* O. *Cur non petis à præceptore veniam?* A. *Bene mones. estné in musæolo?* O. *Puto esse: vise.*

COLLOQ: XVII. ARGUM.

Quidam puer studere mavult quàm ludere. EXEMPLVM in pueris rarissimum.

PÆDAGOGUS, PUER.

VNDE *venis?* Pu: *Venio inferne.* Pæ: *Quod erat tibi negotium infrà?* Pu: *Iveram redditum urinam.* Pæ: *Sede nunc ad mensam, & mane in cubiculo.* Pu: *Quidnám agam interea?* Pæ: *Ediscito prælectionem in diem crastinum. ut eam mihi reddas antè cœnam.* Pu: *Iam edidici, præceptor.* Pæ: *Lude igitur.* Pu: *Sed nullos habeo collusores.* Pæ: *Satis multos invenies in hac vicina, ex tuis etiam condiscipulis.* Pu: *Nihil id curo.* Pæ. *Vt libet.* Pu: *Si quis te quæret, quid illi dicam?* Pæ. *Dic me prodiisse, sed mox reversurum.*

COLLOQ: XVIII. ARG.

Quidam pædagogus discipulum educit ambulatum. Exercitatio corporis. Socratis apophtegma. Ambulatio fit propter comites jucundior. EXEMPLVM honestæ remissionis in studiis.

PÆDAGOGUS, ABRAHAMUS, PUER.

HEus *Abraham.* A. *Hem, præceptor.* P. *Pone libros; jam satis toto die studuisti: para te ut eamus ambulatum.* A. *Nonne à cœna præstaret?* P. *Salubrior est ante cibum exercitatio corporis.* A. *Memini ex te audire.* P. *Narra Socratis dictum in eam sententiam.* A. *Cùm Socrates usque ad vesperũ contentiùs ambularet, interrogatus quare id faceret, respondit, se, quò meliùs cœnaret, obsonare famem ambulando.* P. *Probè meministi. Quis auctor?* A. *Cicero. Sed quonam prodibimus, præceptor?* P. *Extra urbem.* A. *Mutabone calceos?* P. *Muta: ne istos novos pulvere cõspergas. sume etiam umbellam; ne solis ardor infuscet tibi faciem.* A. *Iam paratus adsum.* P. *Nunc sanè prodeamus.* A. *Vocabo ne ex viciniâ unum aut alterum comitem?* P. *Rectè admones, sic enim jucundior erit deambulatio: nam per viam sermones inter vos conferetis, & in umbra colludetis alicubi.* A. *Sic etiam excitabitur cibi appetentia.* P. *Ego lento gradu præcedam: ubi nactus eris comites, vos me per totã Ripariam sequimini.* A. *Nos igitur illic expectabis?* P. *Certò.* A. *Quid si nullos invenero?* P. *Nihilominus sequere me. audistin'?* A. *Audivi, præceptor.*

COLLOQ: XIX. ARGUM.

De emptione chartæ. Auctarium in emptione. Suam quisque utilitatem curat.

HERSENTUS, GIMARDUS.

A QUO *emisti istam chartam:* G. *A Fatino.* H. *Estné bona? Melior quàm ista tua, ut opinor.* H. *Nihil miror.* G. *Cur istud dicis?* G. *Quia fortasse carior.* G. *Nescio.* G. *Quanti emisti schedam.* G. *Solido & semisse. tu verò quanti?* H. *Solido, & pluris.* G. *Quanti igitur?* H. *Quinque quadrantibus.* G. *Non malè profectò emisti.* H. *Quin etiam mercator dedit mihi actuarium.* G. *Quodnám, quæso?* S*chedam chartæ bibulæ.* G. *O me impru-*

dentem, qui oblitus sum petere. H. Ego ne petivi quidem, sed ultrò ille dedit. & hoc, inquit, addo tibi, ut me revisas. G. Sic solent emptores allicere. H. Nec mirum. Suum quisq; commodum quærit. G. Sed quid agimus, hodierni pensi immemores? H. Exiguum est: satis temporis nobis restat.

COLLOQ: XX. ARGUM.

Charta mutuò data reposcitur. Prudentis est, priùs referre in codicem expensi, quàm aliquid credere, sive dare mutuò.

ANCELLUS, FONTANUS.

MEMINISTIN' me tibi nuper dedisse chartam mutuò? Quidni meminerim? non adeò sum obliviosus. A. Quot erant schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidisti? F. Expectavi dum haberem codicem. A. Habuistiné tandem? F. Tantùm hodie. A. Vnde nactus es? F. Petivi à præceptore. A. Vbi? F. In bibliotheca ejus. A. Quid ille; deditne libenter? F. Misit me ad hypodidascalum, qui statim dedit codicem. A. Nō ante in suum codicem retulit? F. Nihil dare solet quin priùs inscribat. A. Audivi ex patre, id esse viri prudētis. F. Præsertim si reddenda est ratio. A. Sed quibus indiciis dare tibi ausus est? F. Ostendi illi manu mea scriptum in libello meo, sic enim (ut scis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuum. F. A prandio statim. ne dubites.

COLLOQ. XXI. ARGUM.

Duo pueri de usu chartarum pueriliter disputant.

ROSSETUS, MARTINUS.

VNDE venis? M. Foris. R. Quid prodieras? M. Vt emerem chartam. R. Emistiné? M. Emi. R. Quantum emisti. M. Scaptum. R. Quanti? M. Quinque quadrantibus. R. Cujus formæ? M. Minoris. R. Ostende. M. Vide num bona sit. R. Bona est profectò. Inquē usum emisti? M. Ineptè quæris. quis est chartarum usus nisi ad scribendū? R. Immo alius. M. Quis cedo? R. Ad merces involvendas? M. Intelligebam de charta scholastica non emporetica: non enim sum mercator. R. Vtimur etiam chartâ ad siccandā recentem scripturam. M. Satis scio: sed charta illa est bibula. R. Et

tamen charta est. M. *Esto.* R. *Ergo multiplex est chartæ usus, etiam in schola.* M. *Cogor fateri.* R. *Etiam dicam tibi alium usum, & quidem in schola frequentissimum.* M. *Quem?* R. *Non ausim dicere sine præfatione honoris.* M. *Quid opus est inter nos honorem præfari? non enim verba fœtent.* R. *Dicam igitur, quando ita vis.* M. *Dic liberè.* R. *Ad tergendas nates in latrina.* M. *Illuc non feruntur chartæ puræ, sed jam scriptæ, eæq; inutiles.* R. *Quid tum? Chartæ sunt tamen.* M. *At ego de charta pura & nova loquebar.* R. *Sed interim victus es.* M. *Sit ita sanè. non me pœnitet disputatiunculæ hujus nostræ.* R. *Sed jam à lusu disceditur.* M. *Et nos ergo loco cedamus.*

COLLOQ: XXII. ARGUM.

Hugo & Blasius experiuntur attramenti sui mixturam. Mediocritas. Experientia. Ex duobus corruptis aliquid boni componitur.

HUGO, BLASIUS.

HABESNE *bonum atramentum?* Cur *istud rogas?* H. *Ut mihi des aliquantulum.* B. *Eho, non habes?* H. *Immo: sed eo non possum scribere.* B. *Quid obstat?* H. *Quia nimis spissum est.* B. *Nescis diluere.* H. *Non est mihi aqua.* B. *Dilue vino.* H. *Multò minus.* B. *Quid si aceto dilueris?* H. *Inde charta perflueret.* B. *Qui scis?* H. *Audivi de quodam magistro, qui me docebat scribere.* B. *Ego verò aliud audivi magis mirum.* H. *Narra mihi, sodes.* B. *Quid mihi dabis?* H. *Bonam aciculam.* B. *Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo. Atramentum quod aceto liquefactum est, ægrè eluitur.* H. *Fieri potest: sed interim da mihi parùm in usum præsentem.* B. *Tene atramentarium tuum satis apertum: ego infundam tibi.* H *Ecce infunde. Vah: quàm liquidum est!* B. *Fortasse quia non est gummi satis.* H. *Sed quàm decolor.* B. *Utere, si vis, quale est: non enim habeo melius.* H. *Quid igitur faciam?* B. *Hem, inepte, non potes pennâ tuâ bene miscere?* H. *Miscui satis: quid possem præterea?* B. *Infunde rursus in cornu meum.* H. *Admove propiùs. estné satis?* B. *Comprime pennâ linteolum.* H. *Ita compressi, ut ferè sit aridum. quid erit tan-*

dem? B. *Atramentum bonum, aut certè mediocre.* H. *Bona est mediocritatis regula; ut ex præceptore didicimus: Sed nunquid ex duabus malis rebus confici potest aliquid boni?* B. *Ubi miscuero, & tibi rursus infudero, videbis experimentum.* H. *Ardeo istud videndi desiderio.* B. *Porrige nunc atramentarium tuum.* H. *Ecce, infunde. Ohe, jam satis est. quæ isthæc est profusio? plus mihi dedisti, quàm tibi retinueris.* B. *Commisce iterum etiam, atq; etiam.* H. *Nunquam posset coquus sua jura & condimenta meliùs confundere.* B. *Iam tandem facito periculū.* H. *Dicta mihi aliquam sententiam; ut interim discam aliquid.* B. Experientia (*ut vulgò dicitur*) est rerum magistra. *Habes?* H. *Dicto citiùs?* B *Videlicet jam pridem tenebas.* H *Quis illud ignoraret, quod est adeò vulgare?* B. *Nunc videamus* H *Res apparebit meliùs, ubi scriptura bene desiccata fuerit.* B *Quid vis expectare? jam sicca est plus satis.* H *Oh; vide quàm nigra sit.* B. *Dixine verè?* H. *Aliquando periculum feceras, scilicet.* B. *Constabit igitur* Experientiam esse rerum magistram. H. *Quinetiam hinc experimur, ex rerum commistione bonum fieri temperamentum.* B. *Iam incipis altiùs philosophari. itaq; discedo.* H. *O longum sermonem de nihilo!* B. *Nihil me pœnitet: alioqui inerti otio torpebamus.*

COLLOQ: XXIII. ARGUM.

Pennæ venales. Diversa vivendi ratio pro locorum diversitate. Hic observa communem emptorum morem qui tot verbis tentant de pretio indicato aliquid detrahere.

FRANCUS, MARIUS.

PENNÆ *istæ, quas circumfers, suntné venales?* M. *Etiam, si se emptor obtulerit.* F. *Ostende. vah, quàm sunt molles!* M. *Tales deciderunt ex alis nostrorū anserum. sed tenta diligenter: sunt enim aliæ aliis firmiores.* F. *Satis video quales sint. quot vis dare pro quadrante?* M. *Tantùm sex.* F. *Quid ais? sex? mallem emere à mercatoribus, qui Lutetiâ, & Lugduno huc adferūt.* M. *Quasi nesciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam*

scribæ

ſcribæ hujus civitatis, ſe emiſſe Lutetiæ ſingulis aſſibus. F. *Aliter Lutetiæ, aliter Romæ vivitur. ſed non opus eſt tot verbis. vis dare duodecim?* M. *Hui: duodecim? quaſi ego ſuratus ſim.* F. *Iſtud non dico. ſed vide num tibi placeat conditio.* M. *Vis uno verbo dicam?* F. *Dic, quæſo; ſatis jam garritum eſt.* M. *Dabo tibi novem: modò promiſcuè de mea manu accipias.* F. *Nugas agis. ego ſine delectu nollem accipere quindecim. Vale. alibi inveniam ſatis.* M. *Per me licet. Heus, heus, redi.* F. *Cur me revocas?* M. *Accipe, ſi vis, octo; nec à me plures expecta.* F. *Cedo totum faſciculum, ut deligam arbitratu meo.* M. *Tene; delige ut voles.* F. *Vide nunc, & ſi libet, numera.* M. *Sunt viginti quatuor. conſtat numerus.* F. *Sed miror te nullas accepiſſe ex ala extrema: ſunt enim firmiores.* F. *Scio: ſed habent caulem breviorem. Accipe pretium.* M. *Bene vertat Deus utriq; noſtrûm.* F. *Idem tecum opto, atq; precor. Sed quando afferes meliores pennas?* M. *Neſcio an meliores poſſim: ſed (ut ſpero) brevi plures afferam, cùm ad vos domum proficiſcar.* F. *Suntne vobis multi anſeres?* M. *Triginta, & ampliùs.* F. *Papæ! quantus grex anſerum! ubi paſcuntur?* M. *Scies aliâs. non licet mihi diutiùs hîc morari. Vale, France.* F. *Cura ut valeas Mari.*

COLLOQ. XXIV. ARGUM.

Othomanus à Philiberto pennam commodato petitam accipit.

OTHOMANUS, PHILIBERTUS.

VISNE *mihi dare unicam pennam?* P. *Non ſic dantur mihi.* O. *Hē, rem tantillam mihi negas? quid ſi magnum quid rogarē?* P. *Fortaſſe repulſam ferres.* O. *Credo equidem. agè, non peto dono: ſaltem commodabis.* P. *Non recuſo: modò ne abutare.* O. *Non abutar.* P. *Cave hinc pedem moveas.* O. *Nuſquam moveo.*

COLLOQ: XXV.

MERCATOR, BERTRANDUS.

ACUISTINE *pennam meam?* B. *Iam dudum.* M. *Quâ forma ſcripturæ?* B. *Mediocri.* M. *Maluiſſem ad minutas literas.*

B. *Debui-*

B. *Debuisti prædicere.* M. *Oblitus eram.* B. *Parùm refert; mucronem facilè mutabo. ipetitum.* M. *Sed ubi reliquisti?* B. *Super mensam hypocausti.* M. *In qua parte?* B. *Ubi studere soleo.*

COLLOQ: XXVI. ARGUM.

Pictonus à Iacobo pennã commodato petit. hic primo fingit se commodare nolle: deinde dono dat. Christi præceptũ. Christianus debet Christum præceptorem imitari. Colloquendi occasio quæsita per simulationem.

PICTONUS, IACOBUS.

HABESNE *duas aut tres pennas?* I. *Sunt mihi tantùm duæ* P. *Da mihi unam commodato.* I. *Non faciam.* P. *Cur non?* I. *Ne abutaris.* P. *Memineris fortasse aliquando me frustra rogabis aliquid.* I. *Atqui iubet* CHRISTUS *malum bono compensare.* P. *Nondũ istud didici.* I. *Tamen discas oportet, si cupis esse Christi discipulus.* P. *Quid cupio magis?* I. *Disce igitur magistrum imitari.* P. *Discam, progressu temporis.* I. *Præstaret nunc incipere, dum per tempus licet.* P. *Nimis urges. nondum complevi annum octavum, ut ait mater.* I. Semper est bene agendi tempus. *sed interim ne mihi, quæso, succenseas: iocabar enim ut te ad colloquendum invitarem tantisper dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaq; non omnino pessima.* P. *Reddam tibi statim, cùm aliquid descripsero.* I. *Nolo mihi reddas.* P. *Quid igitur faciam?* I. *Quicquid voles: à me enim tibi dono datur.* P. *Gratiam habeo maximam.*

COLLOQ: XXVII. ARGUM.

De emptione scalpelli librarii, & eius probatione. Deus bona docet.

HENRICUS, GUALTHERUS.

VNDE *redis tam anhelus?* G. *A foro.* H. *Quid illinc affers?* G. *Scalpellum.* H. *Quanti emisti?* G. *Duobus assibus.* H. *Estné bonum?* G. *Est à Germania, ut dixit mercator, vide notam.* H. *Ego minimè novi. sed tu non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori.* G. *Quid facerem?* H. *Debuisti aliquem peritum adhibere, qui tibi optimum deligeret.* G. *Hic erravi, fateor: sed hoc*

me consolatur, quod mercator habetur vir bonus, utpote Catholicæ professionis? H. *Quasi nulli sint fallaces ejusmodi.* G. *Puto esse plurimos. Sed hæc omittamus. quin potiùs experiamur ipsum scalpellum.* H. *Experientia docebit nos.* G. *Accipe, & tenta, obsecro, non enim probavi, nisi levissimè, idq; inter emendum.* H. *Papæ! quis te docuit tam prudenter eligere?* G. *Rogas? non meministi præceptorem nobis dicere tam sæpe, Deum esse qui bona doceat.* H. *Profectò hic optimè te docuit.* G. *Ago illi ex animo gratias: & precor, ut me semper doceat parêre suæ voluntati.* H. *Ego quoq; idem precor; nec solum nobis, sed etiam piis omnibus.* G. *Facis ut pium decet puerum. Sed estné tempus, ut conferamus nos in auditorium?* H. *Sic est. sume libros, & eamus unà.*

COLLOQ: XXVIII. ARG.

Scalpellum commodatò petitur: datur; sed addita conditione. Commodatarius non debet abuti commodato.

MICHAEL, RENATUS.

HABESNE *scalpellum?* R. *Habeo.* M. *Oro te, commoda mihi parumper.* R. *Quando reddes?* M. *Cùm primùm duas pennas exacuero.* R. *Accipe: sed eâlege, ut integrum reddas.* M. *Eâ conditione acceptum intelligo, etiamsi non addidisses.* R. *Intelligenti (ut vulgò dicitur) pauca sufficiunt.*

COLLOQ: XXIX. ARGUM.

Consilii mutatio propter spem lucri. Consiliū bonū etiam inimicis dandum. Christus magister optimus. Doctrina Christi studiosè sequenda. Spiritus divini instinctus.

SORDETUS, MARTINUS.

EMISTINE *scalpellum, ut nuper volebas?* M. *Non emi.* S. *Quid obstitit? dixeras enim mihi, empturum te hodie.* M. *Dixeram quidem: sed mihi postea in mentem vênit, præstare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipsa urbe.* S. *Quid facies lucri?* M. *Et minoris emā. & melioris notæ nempe ex Germaniæ officinis.* S. *Quis tibi istud consilium dedit?* M. *Hieronymus noster.* S. *Benefecit.* Debemus *enim* amicis bonum consilium semper dare. M. *Tantùmné igitur amicis?* S. *Im-*

mò & inimicū, fateor. quia sic jubet CHRISTUS præceptor noster optimus. M. Utinam doctrinam ejus bene infixam memoriæ conservemus, eamq; perpetuò sequamur. S. Faxit ille Spiritus bonus cujus unius instinctu animi nostri ad beneagendum accenduntur. M. Bene precaris.

COLLOQ: XXX. ARGUM.

Simon ab Haggæo librū commodato petit: nō dat Haggæus, quia jam alteri dederat. Idem mavult injuriam pati, quàm accusare condiscipulum ob privatam injuriam. O charitatem rarissimam. Consilium bonum res est tutissima.

SIMON, HAGGÆUS.

COMMODA mihi Vergilium tuum in duos dies, si nullo incommodo tuo id fieri potest. H. Profectò non possum. S. Cur non? H. Cùm Gerhardus his diebus à me commodatò accepisset, pignori opposuit. S. Ain' tu, pignori? H. Sic est, ut dico. S. Quanti oppignoravit? H. Tribus, ut ait, assibus. S. O hominem ingratum! H. Tantumné ingratum? S. Immo verò & ingratum & malum. Sed nunquid ille rem tuam oppignorare potuit, te incōsulto? H. Potuit; ut factum vides. S. Non tamen debuit. H. Rem acu tetigisti. sed quid facerem? S. Rogas? defer eum ad præceptorem. H. Malo istam pati injuriam, quàm commitere ut miser vapulet. S. Bene facis; dummodo tuum reddat. H. Reddet, spero. S. Unde redderet? H. Ait se brevi accepturū à patre pecuniā. S. Quid si te fallit? H. Fieri potest. sed tamen aliquot dies expectabo quid futurum sit: pòst deinde consilium capiam. S. Consilio recto nihil tutius. H. Meministi probè: sic enim præceptor dictavit nobis. Sed nunquid aliud? S. Ut bene tibi sit. H. Et tibi optimè.

COLLOQ: XXXI. ARGUM.

Liber item commodato petitur, isque impetratur, sed ab alio quodam repetendus. Beneficio non abutendum.

GRUANUS, FORESTUS.

VISNE mihi commodare tuum Terentium? F. Volo equidem, modò illum repetas à Conrado, cui utendum dedi. G. Quo signo repetam? F. Nempe hoc, quòd ejus habeo epistolas. G. Id mihi

satis est. F. *Sed quando reddes?* G. *Cùm descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones.* F. *Matura igitur; ne meo studio incommodes.* G. *Maturabo.* F. *Sed heus tu, cave macules: alioqui ægrè cõmodabo posthac.* G. *Nempe indignus esse͂ beneficio*

COLLOQ: XXXII. ARGUM.

Liber eleganter compactus ostentatur. Reprehenditur stulta quæstio: excusatur quasi jocus fuerit. Jocus inter familiares usitatus. In jocis nostris, Deus non est offendendus.

AUGUSTINUS, RODIGUS.

QUIS *iste est novus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas?* R. *Terentius.* A. *Ubi impressus?* R. *Lutetiæ.* A. *Quis tibi dedit eum?* R. *Emi pecuniâ meâ.* R. *Unde nactus eras pecuniam* R. *Stultè istud quæris, quasi verò furatus sim.* A. *Absit à me id cogitare: sed animi causâ id rogabam.* R. *Nec ego serio dictum tuum reprehẽdi. sed eo more jocari solemus cum familiaribus.* A. Nihil jocari prohibet; modo ne De⁹ offendatur. *Sed agè, ad propositum revertamur. de quo emisti Terentium istum* R. *De Clemente.* A. *Illoné bibliopola circumforaneo?* R. *Maximè* A. *Quanti constitit?* R. *Decem assibus.* A. *Nihilné amplius.* R. *Nihil omnino.* A. *Profecto satis vile pretium.* R. *Præsertim cùm auratus adeoq́; eleganter compactus sit.* A. *Erantné codices alii similes?* R. *Duo vel tres.* A. *Redde me, quæso, ad illum.* R. *Eamus.*

COLLOQ. XXXIII. ARGUM.

Liber inventus redditur suo domino. Summo jure non semper est agendum. Leges scholasticæ. Leges æquitate regendæ. Causa sine periculo. petitur gratiæ relatio. Exemplum hîc est charitatis.

ALARDUS, BALDUS.

NONNE *hic liber tuus est?* B. *Ostende mihi, agnosco meum. Ubi invenisti?* In *auditorio nostro.* B. *Ago tibi gratias, quòd eum collegeris.* A. *Atqui nunc notandus esses, si summo jure vellem tecum agere.* B. *Quid ita?* A. *Nescis leges nostras scholasticas.* B. Ipse etiam leges cupiunt, ut jure regantur. A. *Quo jure regũtur leges nostræ.* B. *Æquitate, & præceptorũ arbitrio: nempe qui nobis eas privatim condiderit. præterea non solet tã*

severus esse in eo quod vel negligentiâ, vel oblivione peccatum est. A. *Sic sæpe expertus sum. sed quoquo modo peccaveris, dicenda erit causa coram observatore.* B. *non timeo causam dicere, ubi nihil est periculi.* A. *Taceo.* B. *Sed quæso, quid opus est ut id sciat observator? Hîc enim Deus nihil offensus est.* A. *Age. celabo.* B. *Bene facies.* A. *Sed heus; memento par pari referre, si forte mihi acciderit aliquod delictum ejusmodi.* B. *Equum bonum dicis: meminero.*

COLLOQ: XXXIIII. ARGUM.

Repetitur commodatum, dilationem petit commodatarius, eamq; impetrat. GALLIATUS, GERMANUS.

CUR *non reddis mihi librum?* G. *Expecta in crastinum diem: nondum satis usus sum.* C. *Libenter expectabo.* G. *Referam tibi gratiam Deo volente.* C. *Pro tantillo beneficio nullam expecto gratiam.* G. *Tamen est meum agnoscere.*

COLLOQ. XXXV. ARGUM.

Quæritur liber per oblivionem relictus. Arguitur negligentiæ qui reliquerat. NICOLAUS, CAPELLUS.

VIDISTINE *librum meum?* C. *Quem librum quæris?* N. *Ciceronis epistolas.* C. *Ubi reliqueras?* N. *Oblitus eram in auditorio.* C. *Tua fuit negligentia.* N. *Fateor. sed interim indica, si quem scias accepisse.* C. *Cur non adis præceptorem? solet enim (ut scis) quæ à nobis relicta sunt, aut ferre in musæolum, aut alicui dare qui reddat.* N. *Bene mones. O me obliviosum, cui istud in mentem non venerat!*

COLLOQ. XXXVI. ARGUM.

Exemplum exprompta liberalitatis.

ELEUTERIUS, BEATUS.

VIS *à me magnam inire gratiam?* B. *Nihil libentius fecerim siquidem penes me res ipsa est. Sed quid est, in quo tibi commodare possim?* E. *Da mihi mutuò asses decem.* B. *Non tantū nunc habeo; sed majorem partem.* E. *Quantum, quæso?* B. *Nescio, nisi*

crumenam inspexero. ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio; non enim te vacuare prorsus volo. B. Parùm refert: totum, si vis, accipe. E. Habeo tibi gratiam: credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo, cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Vt libet. E. Amo te de ista tam exprompta benignitate. B. Si quid aliud possim, ne parcas. E. Reddam totum, Deo volente, cùm primùm pater ad me miserit. B. Ne sis magnopere solicitus: nondum est opus mihi.

COLLOQ: XXXVII. ARGUM.

David à Nicolao quinque asses mutuò petit, solùm duos obtinet.

DAVID, NICOLAUS.

POTESNE mihi mutuò dare aliquantum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinque asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N. Tantùm quatuor. D. Bene sanè; da mihi istos quatuor. N. Dabo si vis dimidium. D. Cur non totum? N. Quia sunt mihi opus duo. D. Da igitur duos quæso. N. Sed tibi non sufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos. quando reddes? D. Die, ut spero, Sabbathi, cùm pater ad forum venerit. N. Esto igitur memor. D. Ne timeas.

COLLOQ: XXXVIII. ARGUM.

Custos habens pecuniam, Paqueto pauxillum petenti denegat: spem tamen dat in posterum.

PAQUETUS, CUSTOS.

DA MIHI duos asses mutuò. C. Nunc mihi non est promptũ dare. P. Quid obstat? nam scio te his diebus accepisse pecuniam. C. Accepi quidem: sed emendi sunt libri, & alia mihi necessaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Vbi emero quæ mihi sunt opus, si quid supersit, faciam te libenter participem. P. Interea igitur sperans expectabo. sed quid, si nihil tibi superfuerit? C. Statim dicam tibi, ne frustrà diutiùs expectes. P. Quando emes ea quæ decrevisti? C. Cras, ut spero; aut summùm perendie. P. Bene habet; tempus est brevissimum.

COLLOQ: XXXIX. ARGUM.

Exemplum astutiæ, item animi prompti ad bene merendum

MORELLUS, BOBUSARDUS.

ABIJTNE *pater tuus*. B. *Abijt*. M. *Quotâ?* B. *Primâ pomeridianâ*. M. *Quid dixit tibi?* B. *Multis verbis monuit me ut diligenter studerem*. M. *Vtinam sic facias*. B. *Faciam Deo juvante*. M. *Ecquid pecuniæ dedit tibi?* B. *Dedit; ut fere solet*. M. *Quantū* B. *Nihil ad te* M. *Fateor, sed tamen quid facies istâ pecuniâ?* B. *Emam chartā, & alia quæ mihi sunt usui*. M. *Quid si amiseris?* B. *Æquo animo ferendū erit*. M. *Quid si forte eguero; dabisné mutuò?* B. *Dabo; & quidem libenter*. M. *Habeo tibi gratiam*.

COLLOQ: XL. ARGUMENT.

Redditur commodatum, cum excusatione dilationis. Non debemus offendi nisi ubi Deus offenditur.

COLUMBANUS, FONTANUS.

SATISNE *usus es scalpello meo?* F. *Satis*. C. *Redde igitur*. F. *Accipe; ago tibi gratias*. C. *Nihil est quod agas*. F. *Sed ignosce quòd non ultrò & citiùs reddiderim*. C. *Ea de re nihil sum offensus*. Non *enim* debemus offendi, nisi cùm Deum offendi videmus. F. *Rectè sentis*.

COLLOQ: XLI. ARGUM.

Cultellus datur commodato, sed ægrè.

BERGERIUS, NEPOS.

COMMODA *mihi parumper cultellum tuum*. N. *Semper aliquid commodato petis, accipe; quin tu emis potiùs?* B. *Non habeo pecuniam*. N. *Cur non petis*. B. *Vnde peterem*. N. *A patre*. B. *Non est in hac urbe*. N. *Vbi igitur?* B. *Peregre profectus est*. N. *Quo?* B. *Bernam*. N. *Quo die?* B. *Nudius tertius*. N. *Quando est reversurus*. B. *Cras, ut speramus: sic enim dixit proficiscens*. N. *Bene vertat Deus*.

COLLOQ: XLII. ARGUM.

Panis mutuò dandus appenditur.

COLUMBERIUS, SIMO.

RESTATNE *tibi multum panis*. S. *Satis gratia Deo*. C. *Visne mihi dare mutuò?* S. *Libenter*. C. *Sed fortasse tibi non suffi-*

ciet? S. *Immo, ut spero.* C. *Ad quod usque tempus.* S. *Ad diem Veneris.* C. *Vnde habebis postea?* S. *Domo.* C. *Quis afferet?* S. *Egomet ibo petitum.* C. *Quando?* S. *Ipso die Veneris.* C. *Da mihi mutuò sesquilibram.* S. *Quis appendet?* C. *Puer praeceptoris.* S. *Eamus petitum ex arca mea.* C. *Quin ito solus; ego te in culina expectabo.*

COLLOQ: XLIII. ARGUM.

Præmium victoriæ caussa petunt pueri: datur à magistro, sed non sine admonitione. Obligatur quis ex promisso. Deus successum dat studiis. Sine Deo omnia vana.

DISCIPULUS primus ex victoribus, PRÆCEPTOR, NOMENCLATOR.

PRÆCEPTOR, *visné dare præmiolum?* P. *Quamobrem?* D. *Victoriæ causâ:* P. *Vbi sunt compares tui?* D. *Adsunt, Hugo & Audax.* P. *Heus nomenclator, suntné hi victores hac hebdomade?* N. *Habent notas omnium paucissimas.* P. *Ergo sunt victores; quid aliud ex te quæro? Vos igitur quod præmium petitis?* D. *Quod tibi placuerit.* P. *Quo tandem jure debeo.* D. *Ex promisso.* P. *Æquum dicitis.* Quidquid *enim* rectè promissum est, præstari debet. D. *Sic ex te didicimus.* P. *Ecce vobis pennæ singulæ ad scribendum: ac ne putetis vulgares esse: ex earum sunt genere, quæ vulgo Holandinæ appellantur.* D. *Gratias agimus præceptor.* P. *Quin potiùs agite Deo, omnium bonorum auctori qui dat studiis vestris successus prosperos: vos autem in litterarũ studio pergite diligenter.* D. *Dabimus operam, quantum juvabit ille Pater optimus.* P. *Sine ejus ope vana sunt nostra omnia.*

COLLOQ: XLIIII. ARGUM.

Observatoris diligentia in exigenda à pueris ratione. Benè sibi conscius securo est animo. Omnis homo mendax.

OBSERVATOR, CAPPERONIS.

VNDE venis, Capperonis? C. *Domo.* O. *Quid affers illinc?* C. *Merendam.* O. *Quis tibi permiserat exire? Præceptor ipse.* O. *Vnde istud probabis?* C. *Adeamus illum ut consulamus.* O. *At vide quid agas.* C. *Hac in re nihil timeo.* O. *Adeoné securus es*

C. Qui verum dicit, nihil timere debet. O. *Vera quidem ista est sententia: sed quotusquisque non mentitur?* C. *Certus sum nihil mentiri nunc.* O. *Propemodum persuades mihi. Abi; credo tibi: quia in mendacio nunquam te deprehendi.* C. *Est Deo gratia: quem precor, ut me integrum & purum custodiat.* O. *Vtinam ex animo sic omnes precarentur. recipe nunc; ut edas merendam tuam.*

COLLOQ: XLV. ARGUM.

Præmii parvitas contemnitur à sordido. Præminm non lucri, sed honoris causâ datur.

GERVASIUS, EDVARDUS.

QUI *sunt victores hac hebdomade?* E. *Vbi eras, cùm rationes redderētur?* G. *Accersitus à patre fueram. sed qui sunt victores dic sodes.* E. *Ego & Puteanus.* G. *Iamné habuistis præmium?* E. *Habuimus.* G. *Quodnam?* E. *Duodenas juglandes.* G. *Hui: quale præmium.* E. *Eho ineptè; æstimas ergo præmium ex rei pretio?* G. *Hîc nihil aliud video æstimandum.* E. *Sordidus es, qui lucro sic inhias. Nō meministi verbum præceptoris?* G. *Quod verbum?* E. Non lucri, sed honoris causa datur præmium G. *Nūc reminiscor, quasi per nebulam. posthac ero diligentior.* E. *Sic tandem sapies.*

COLLOQ: XLVI. ARGUM.

Gregorius & Benedictus ante lusum tractant studiorū aliquid. A lusū ad studium reditur difficilius. Exemplum puerorū studiosorum.

GREGORIUS, BENEDICTUS.

EUGE, *dimissi sumus ad lusum: audistin'* B. *Quidni audierim; cùm egomet adfuerim?* G. *Placetné paulisper confabulari: deinde lusemus unâ?* B. *Mallem ego priùs ludere.* G. *Atqui difficile est ludum abrumpere.* B. *Planè verum dicis. & ego in me sic experior.* G *Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum.* B. *Immò tuum est dare; ut qui me lacessiveris.* G. *Equum dicis. Redde nomina Latinè, quæ tibi Polonicè proponam.* B. *Qua de re propones?* G. *De supellectili.*

ctili.B. Tentabo respondere; modò ne plura, quàm decem proponas. G. Enumerabo in digitis; ne fortè numerum excedam. Audi igitur. B. Istic sum. G. Służbá/ ábo kredenc/ B. Abacus. G. Láwká/ B. Sella. G. Lichtarz/ B. Candelabrum. G. Kocieł/ B. Ahenum. G. Pierzyná/ B. Pulvinus. G. Wezgłowie/ B. Cervical. G. Koc/ B. Linteum. G. Gárniec/ B. Olla. G. Konewná wino/ B. OEnophorum. G. Errasti semel. B. Vbi? G. Dixisti Linteum pro Lodicem. B. Fateor; debeo tibi semel victoriam. G. Nunc vicissim propone, ut redimas si potes. B. Vis respondere de edulijs? G. Vt libet. B. Swieże mięso/ G. Caro recens. B. Słoniná/ G. Suilla. B. zwierzyná/ G. Ferina. B. Máślanká/ G. Lac decoctum. B. Serwatká/ G. Serum, vel serum lactis. B. Swieży ser/ G. Caseus recens. B. Polewká mięsna/ G. Ius carnium. Rybá wárzona/ G. Piscis elixus. B. Podlewá/ G. Condimentū. B. Falleris. G. Quid ergo est? B. Intinctus. G. Condimentum volo. B. At ego nolo contendere. G. Quis cōtendit: cōsulamus. B. Quin priùs ludamus: illud fiet posteriùs. G. Age, fiat; ne amittamus ludendi occasionem.

COLLOQ. XLVII. ARGUM.

Invitatio ad ambulationem, lusionis loco. Dei opera invitare debent ad eum laudandum.

MATTHÆUS, OLIVETANUS.

IAM DUDUM tædet me toties repetere lusus scholasticos. O. Quid facias igitur? M. Eamus in hortum nostrum. O. Quid agemus? M. Ambulabimus; colloquemur; Dei beneficia in ejus operib: commemorabimus. O. Nihil sanè jucundius. sed interim petenda esset à præceptore venia. M. Iam impetravi mihi, & item uni, quem vellem ducere. O. Bene res habet; eamus, ducente Deo. M. Precor ut nos custodiat. O. Ego quoq; idem precor tecū.

COLLOQ: XLVIII. ARGUM.

Sulpicius & Munchius parant se ad ludendum pilá palmariâ.

SULPICIUS, MUNCHIUS.

IMPETRASTIS ludendi facultatem. M. Impetravimus. S.

Ad

Ad quod usque tempus? M. *Ad cœnam usque.* S. *Qui dederunt versus.* M. *Primi & secundi.* S. *Quid cateræ classes?* M. *Primus quisq; decurio trium proximarum classium pronunciavit unam è Cicerone sententiam.* S. *Nonne precati estis ut solemus?* M. *Precati; & quidem præsente ludimagistro, tu verò ubi eras?* S. *Iveram domum, à matre accersitus.* M. *Nunc igitur quid agere cogitas?* S. *Ludere sesquihoram; deinde ad studium me recipere.* M. *Vin tu tibi sim collusor?* S. *Quidni velim?* M. *Quo lusu nos exercebimus?* S. *Nullus mihi est jucundior pilâ palmariâ.* M. *Nec mihi quidē.* S. *Visamus igitur, an cæteri partes sortiti sint: nam si soli luderemus, minus esset voluptatū.* M. *Visamus sanè.*

COLLOQ: XLIX. ARGUM:

Invitatio ad animũ relaxadũ. Corporis exercitatio cōfert valetudini.

MATTHÆUS, ROLANDUS.

VISNE *venire mecum?* R. *Quo properas?* M. *Ad lacum.* R. *Quid eò?* M. *Lotum pedes.* R. *I sanè; nunc lotione mihi opus non est.* M. *Sed interim parùm fabulabimur.* R. *Ne fabulari quidem nunc velim. Atq; utilis est confabulatio?* M. *Dũtaxat de honestis reb:* R. *At mihi utilior est ad valetudinē exercitatio corporis.* M. *Quid si mansero tecū?* R. *Prudenter facies. & nos pilâ palmariâ colludemus.* M. *Bene vertat Deus: maneo.* R. *Aliâs lotum unà tecum ibo. cùm scilicet longius erit temporis spatium.* M. *Ad ludum igitur nos accingamus.* R. *Nulla est in me mora.*

COLLOQ: L. ARGUM.

Ob negotium lusus prætermissus. Exemplum diligentiæ.

VINCENTIUS, BONUS.

CUR *hodie non lusisti nobiscum?* B. *Nō erat mihi ludendi spatium.* V. *Quid habebas negotii?* B. *Non absolveram pensum meum.* V. *Quod pensum?* B. *Dimidium exemplaris restabat mihi perscribendum.* V. *Perfecistine?* B. *Perfeci.* V. *Laudo tuam diligentiam; ludes aliàs otiosè.* B. *Cùm voluerit Deus.* V. *Rectè dicis. Nam absq; voluntate ejus fieri nihil potest.*

COL-

COLLOQ: LI. ARGUM.

Pueri elementarii, extra ordinem, ludendi veniam petunt.

PRIMUS puer, PRÆCEPTOR, SECUNDUS puer, & TERTIUS.

SALVE, *præceptor* P. *Sit vobis salus a Christo.* PUERI: *Amē.* P. *Iamné repetivistis?* PRIM: *Etiam præceptor.* P. *Quis docuit vos?* PRIM: *Subdoctor.* P. *Quid nunc vultis?* S. *Vt per te liceat nobis parùm ludere.* P. *Non est ludendi tempus.* T. *Non petimus omnibus, sed nobis parvulis tantùm.* P. *Atqui pluit, ut videtis:* S. *Ludemus in pergula.* P. *Quo lusu? Aciculis vel juglandibus.* P. *Quid mihi dabitis?* PRI: *Dicemus nomina.* P. *Quod dicetis singuli?* S. *Duo.* P. *Dicite igitur.* PRIM: Pápier: charta. Inkaust: atramentum. *Dixi.* S. Kśiążki: liber. Kśążeczki: libellus. *Dixi.* T. Wiśniá: cerasum. Orzechy: juglandes. *Diximus.* P. *Quàm belli estis homunculi: Ludite ad cœnam usq;* PUERI: *Gratias agimus, præceptor:*

COLLOQ: LII. ARGUM.

Invitatur ad lusum quidam: at ille studium præfert lusui. Exemplum rarum pueri studiosi. Omnia Tempus habent. Vtendum remissionibus in tempore.

ELISÆUS, DELPHINUS.

QUA *de re elatus es lætitiâ?* D. *Pater meus advenit modò.* E. *Quid mea refert?* D. *Immò plurimum. quia nobis impetravit ludendi veniā.* E. *Ain' tu?* D. *Vide pueros jam ludentes in area,* E. *Ludant sanè alii: ego studere malim, quàm ludere.* D. *Nec minus ego; sed in tempore. Nam, ut est in proverbio,* Omnia tempus habent: *Vnde & nos rectè monet Cato noster,*

Interpone tuis interdum gaudia curis:
Vt possis animo quemvis sufferre laborem.

E. *Vera sunt quæ dicis, fateor: sed interim omitte me, ut seriò studeam.* D. *Per me studeas licet; nihil impedio: at ego hac utar occasione.* E. *Vtere sanè.*

COLLOQ. LIII. ARGUM.

Pueri à lusu revocantur.

NOMENCLATOR, QUIDAM puer ex turba, Alius

HEUS, pueri, heus, heus. Q. Quid clamitas? N. Desistendum est à lusu. Q. Eho, ineptè; nondum quarta exacta est. N. Immo fere semihora post quartam. A. Cur non dedisti signum. N. Quia tintinnabuli funis fractus est. A. Clama iterum; sed attolle vocem. N. Heus pueri, recipite vos omnes. Festinate, festinate, inquam: urget præceptor. Q. Desine clamare: accurrunt omnes.

COLLOQ: LIV. ARGUM.

Orontius Quinto de patris adventu gratulatur. Temporis habenda est ratio.

ORONTIUS, QUINTUS.

QUID ita lætus es? Q. Quia venit pater. O. Ain' tu? unde venit? Q. Lutetiâ. O. Quando advenit? Q. Modò. O. Iamne salutâsti? Q. Salutavi, cùm ex equo descenderet. O. Quid ampliùs illi fecisti? Q. Calcaria detraxi & ocreas. O. Miror te non mansisse domi, propter ejus adventum. Q. Nec ille permisisset; nec ego vellem; præsertim nūc, cùm audienda est prælectio. O. Bene tibi consulis qui temporis rationem habes. Sed quid pater, valetne? Q. Rectè Dei beneficio. O. Equidem gaudeo plurimùm tuâ & ejus causâ quòd salvus peregrè redierit. Q. Facis ut amicum decet, sed cras pluribus verbis colloquemur. vide præceptorem, qui jam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLLOQ. LV. ARGUM.

Marcus Antonium Christiane & humaniter admonet: eidem benè ultrò facit. Charitas. Verecundia in petendo. Liberalis in dando, petere quoque non dubitat.

MARCUS, ANTONIUS.

MISERET me tui. A. Quid ita? M. Quòd pennâ tuâ tam misere abutaris. A. Quomodo abutor? M. Quia pessimè tractas eam in acuendo. A. Non est culpa mea; ne quid erres. M. Cuja igitur A. Scalpelli mei, cujus acies obtusa est. M. Scalpellum in culpa non est; sed tu ipse. A. Cur istud dicis? M. Quia debuisti vel scalpellum tuum acuere, vel aliud aliunde rogare commodatò, saltem ad præsens negotium. A. Non audeo petere. M. Quid times A. Ne mihi denegetur. M. Ecce tibi meum. A. Gratias ago. M. Utere quantum voles, sed rectè. A. Sciens non abutar. M. Nec sis

posthac tam verecundus in petendo. A. *Sic est ingeniũ meum. soleo dare libentiùs, quàm petere.* M. *Vtinã multi essent tui similes: sed tamẽ,* Qui libenter dat beneficiũ, is petere quoq; liberè potest. *Sed ego te nimis detineo: perfice quod ceperas.*

COLLOQ: LVI. ARGUM.

Interrogationes curiosæ de rebus minutissimis, nec tamen inutiles. Præparatio in rebus omnibus. Patrisfamilias diligẽtia in re familiari.

SULPITIUS, ROGETUS.

CUR *hodie manè abfuisti?* R. *Occupatus eram.* S. *In quo negotio.* R. *In scribendis ad matrem literis.* S. *Quid opus erat illi scribere?* R. *Quia ad me scripserat.* S. *Ergò rescripsisti.* R. *Propriè loqueris.* S. *Vnde tibi miserat literas?* R. *Rure; nempe ex villa nostra.* S. *Quando rus profecta est?* R. *Superioribus diebus.* S. *Quid agit ruri?* R. *Curat nostra negotia rustica.* S. *Quid potissimùm?* R. *Præparat ea quæ sunt opus ad proximam vindemiã.* S. *Prudenter agit.* R. *Vnde istud probares?* S. *Nam* Omnibus in rebus adhibenda est præparatio diligens. R. *Quis te istud docuit?* S. *Quidam pædagogus dictavit è Cicerone.* R. *Qua occasione?* S. *Cùm admoneret, ut me diligenter pararem ad reddendam hebdomadam postero die.* R. *Profectò rectè monebat.* S. *Sed ad propositum revertamur. Non habetis villicum qui curet ruri vestra negotia?* R. *Immo & villicam habemus, & famulos, & ancillas.* S. *Quid igitur op⁹ est illic tuæ matris opera?* R. *Quia melius novit providere rebus omnibus, quàm isti imperiti ruricolæ.* S. *Nihilne ampliùs?* R. *Sine me finire propositum.* S. *Putabam te absolvisse. perge.* R. *Etiam (ut ex patre audivi)* Præcipua cura domini requiritur in re familiari administranda. S. *Ergò pater tuus nunc potiùs deberet in villa esse.* R. *Non potest.* S. *Quid prohibet?* R. *Quia totus est in arte sua occupatus.* S. *Majorem, ut opinor, ex ea re fructum percipit.* R. *Quis dubitet?* S. *Inde igitur fit, ut relinquat uxori omnem curam rei domesticæ.* R. *Omninò sic est.* S. *Sed mater quando est reversura?* R. *Vix ante perfectam vindemiam.* S. *Quid tu? non ibis vindemiatum?*

R. A matre, ut spero, brevi accersar. Sed quæso te, quid cogitamus? Iam omnes in auditorium currunt. S. Bene res habet; curramus & nos, ne postremi simus.

COLLOQ: LVII. ARGUM.

Quidam occupatus in merenda, monetur instare prælectionis tempus. Sic pueros studiosos mutua decet admonitio.

RIPARIUS, AMEDÆUS.

AUDISTINE horologiū? A. Dudum sonuit. R. Dinumerasti horas. A. Dinumeravi. R. Quota est? A. Fere sesquiprima. R. Instat igitur prælectionis tempus, fac ut paratus sis. A. Vbi merendam peredero, ecce me paratū. R. Cur meridie non adfuisti nobiscū? A. Prodieram cum bona venia præceptoris. R. Sed interim sum tibi impedimento. R. Nihil impedis: ne bolum quidem perdidi interpellatione tua. R. Bene habet: perge; sed matura.

COLLOQ: LVIII ARGUM.

Ligarius Sarrasinum ad repetendam prælectionem invitat. Exemplum diligentiæ in studio puerili.

LIGARIUS, SARRASINUS.

FECISTINE officium tuum? S. Qua in re? L. In repetenda prælectione. S. Nihil adhuc repetivi. L. Quid causæ fuit? S. Expectabam dum rediret compar meus. L. Quo ille ivit? S. Domum. L. Quid eò? S. Petitum merendam. L. Quid si redibit serius? S. Nescio; fieri potest. L. Vis interea mecum repetere? S. Equidem non recuso. L. Secedamus igitur; ne quis molestus sit nobis. S. Profecto bene mones: nemo studere potest in tanto ambulatorum strepitu & clamore. L. Aspice illic locum remotissimum, ubi nulli sunt ambulantes. S. Eamus illuc.

PRÆFATIUNCULA in 7. proxima colloquia.

NE pueri nihil agendo discant male agere, præsertim otioso sermone, pravisq;, aut ineptis colloquiis sese invicem corrumpentes; omnibus modis incitandi sunt, ut in schola, dum præceptoris ingressum expectant, assuescant interea bini, ternive, id quod ab eo præscriptum fuerit, simul repetere. Plurimùm proderit hæc illis jucunda exercitatio: eosq; interim ab otio, lasci-

tia, multisq; aliis rebus malis, quibus offenditur Deus, adver-tere poterit: sed quia sine puerili colloquio eiusmodi repetitio-nes tractari non solent; pueri autem ipsi, nisi instituti fuerint, nihil aliud quàm barbarè loquuntur: idcirco, ut Latinè inter se loqui paulatim discant, hac de re hic aliquot breves collo-quendi formulas proposuimus. Caterùm, in praeceptoris diligen-tia situm erit, ut haec ipsa colloquia discipulis aliquoties inter-pretetur, doceatq; quomodo in his, & aliis eius generis (quae tra-dere ipse poterit) sese & domi, & in schola debeant exercere: ad idq; illos identidem cohortetur. Ita fiet, progressu temporis, ut promptiores semper, & alacriores eos habiturus sit ad ea matu-rè reddenda quae praescripserit. Hinc etiam consequetur, ut mi-nore cum labore ac molestia docendi munus exequatur.

ARGUMENTUM IN SEQUENS COLLOQUIUM LIX. & in sex reliqua hujus primi libri.

Pueri declinationum exempla a magistro praescripta, se vicissim au-dientes, repetunt: idque, ne sint otiosi tantisper dum praeceptoris in-gressum expectant.

ADAMUS, BONINUS.

V ISNE *repetamus unà?* B. *Quidnā?* A. *Id quod nobis praescri-ptum est.* B. *Equidem volo, sed quo genere repetendi utemur?* A. *Audiamus nos vicissim.* B. *Sic praeceptor nos monet saepe.* A. *Re-ctè monet? sed malè paremus.* B. *Vter incipiet?* A. *Ego; si tibi i-ta placet.* B. *Maxime placet: incipe igitur.* A. *Secundae declina-tionis nomina his exemplis latinè declinantur,* Magister, A-damus, lanius, regnum. B. *Quae sunt hodie declinanda?* A. *Hesternum quidem est* lanius; *hodiernum verò* Adamus. B. *Cur nos id repetimus quotidie quod pridie reddidimus?* A. *Quia sic praeceptor jubet?* B. *Id satis scio. sed cur jubet?* A. *Ad confir-mandam memoriam.* B. *Agè; declina* Lanius. A. N. S. Hic la-nius: G. lanii, *&c.* ad finem usque. B. *Declina* Adamus. A. A-damus, Adami, *g. m. est nomen viri.* B. *Cur dicis nomē viri tu nondum es vir.* A. *Fateor: sed sunt alii Adami qui viri sunt.* B. *Vtinam aliquando vir evadas.* A. *Evadam, Deo juvante.* B. *At*

tendi

tende nunc, ut vicissim audias me. A. Istic sum: dic audacter. B. Secundæ declinationis nomina. A. Desine; præceptor adest. B. Audio tussientem; desinamus, ne putet nos garrire.

COLLOQUIUM LX.

CARBONARIUS, DANIEL.

MOX aderit præceptor; repetamus. D. Quid opus est mihi repetitione? solus repetivi satis. omnia teneo memoriâ. C. Quid tum? quanto sæpius repetes, tanto meliùs tenebis. D. Bene mones; habeo tibi gratiam. C. Incipe: tempus abit. D. Quartæ declinationis. C. Erras Daniel: incipiendum est ab exemplo hesterno. D. Erravi; fateor. C. Dic igitur nunc rectè. D. N. S. Hoc sedile: G. sedîlis, &c. ad finem usque. Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur: N. S. Hic sensus. G. sensus. D. sensui. C. Hactenus: audio præceptorem.

COLLOQUIUM. LXI.

ERASTUS, FRANCISCUS, GABRIEL.

QUID agis Francisce? instat præceptoris adventus. F. Scilicet, instat: nondum est semihora post secundam. E. Tamen non debemus interim tempore sic abuti. repetamus. F. Non stabit per me: ego enim sum paratus. E. Incipe igitur. G. Expectate parumper, quæso: ego quoq; sum vestræ decuriæ: E. Matura. F. Dicamus suum quisq; casum ordine, ut interdum nos docet præceptor. E. Satis est verborũ: attendite. G. Quid aliud agimus. E. Tertiæ declinationis nomina his exemplis Latinè declinantur: Pater, lumen, rupes, messis, pars, sedile, vectigal, laquear. F. N. S. Hæc rupes. G. G. rupis. E. D. rupi. F. A. rupem. G. V. rupes. E. Ab. rupe. F. N. P. Hæ rupes. G. G. rupum. E. Errasti Gabriel. corrige erratum. G. G. rupium. E. D. rupibus. F. Ac: rupes. G. V. rupes. E. Ab: rupibus. F. Verte Polonicè. G. Rupes, rupis, g. f. skáłá. E. Pone in oratione. F. Non est in libro nostro. E. Sed præceptor docuit. F. Alta rupes, wysoka skáłá. G. N. S. Hæc messis. E. G. messis. F. D. messi, &c. usq; ad finẽ hujus nominis, Deinde sic pergunt colloqui:

E. *Ambo errastis.* F. *Erravi? fateor.* G. *Ego quoq; sed uter erit victus?* E. *Præceptor judicabit.* F. *Equum dicis.* E. *Vultisne dicamus iterum, ad memoriam confirmandam.* F. *Quidni?* G. *Quid si præceptor interveniat?* E. *Quid tum? laudabit nos ore pleno.* G. *Sed mutandus est ordo.* E. *Non est dubium. incipe Francisce.* F. *Tertiæ declinationis nomina, &c.*

COLLOQUIUM LXII.

HEGROMIUS, IOHANNES.

V ISNE *repetere mecum?* I. *Cur tam citò?* H. *Ne observator nos deprehendat garrientes, aut otiosos.* I. *Age, repetamus: sed uter incipiet?* H. *Ego; quia victor sum.* I. *Dic igitur.* H. Prudens *nomen adjectivũ. sic declinatur in genera:* Hic prudens. *g. m.* hæc prudens, *g. f.* hoc prudens. *g. n. Idẽ nomen sic declinatur in casus.* N. S. Hic & hæc & hoc Prudens. I. G. prudentis. H. *D.* prudenti. I. *Ac* prudentem & prudens, *&c.* ad finem usque.

COLLOQUIUM. LXIII.

LUCIUS, MICHAEL.

CUR *tu es otios°?* M. *non sum omnino.* L. *Quid agis igitur?* M. *Cogito de lectione reddenda.* L. *Ego quoq; id ago. repetamus unà.* M. *Fiat. sed quam rationem tenebimus?* L. *Age præceptoris partes, ego discipuli.* M. *Valde placet mihi conditio.* L. *Sed ne sis mihi austerior.* M. *Ne timeas: nosti me satis.* L. *Novi.* M. *Declina* Lego *in modo infinito.* L. *Infiniti modi tempus præsens & præteritum imperfectum,* Legere. *Perfectum & plusquam perfectum,* Legisse. M. *Perge.* L. *Sine me paulisper respirare, quæso præceptor.* M. *Agè, sino. Satisne respirasti?* L. *Satis.* M. *Perge nunc.* L. *Futurum indefinitum,* Lecturum esse. *Gerundia* Legendi, *&c.* ad finem usque. M. *Gaudeo te rectè fecisse officium.* L. *Ego verò mihi gratulor: sed est Deo gratia.* M. *Rectè dicis; utinam ex animo.* L. *Ex animo certè.* M. *Bene habet? desinamus: sentio præceptoris adventum.* L. *Eccum: adest.* St.

COLLOQUIUM LXIIII.

NICOLAUS, OPTATUS, PETRUS, QUADR:, ROBERTUS.

HEus pueri; nos hîc sumus quinque: repetamus hodiernum verbum, ut solemus coram præceptore. O. Nemo, ut opinor, contradicet. P. Quis contradiceret? nostra omnium res agitur. Q. Incipe igitur Nicolae, qui primus sedes. N. Optativi & subjunctivi modi præsens tempus, SING: Audiam, O. Audias, P. Audiat. Q. PLUR: Audiamus, R. Audiatis, N. Audiant. O. Præteritum imperfectum. SING: Audirem, P Audires, Q. Audiret. R. PLUR: Audiremus, N. Audiretis, O. Audirent. P. Præteritum perfectum, SING: Audiverim, Q. Audiveris, R. Audiverit. N. PLURAL: Audiverimus, &c. usque ad finem verbi hoc pergunt ordine.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM Liber Secundus.

COLLOQUII I. ARGUMENTUM.

Interrogatiunculæ de acceptis literis.

CORNELIUS, MARTIALIS.

QUID LEGIS? M. Literas. C. A quo? M. A Patre. C. Quando accepisti? M. Heri vesperi. C. Quis attulit? M. Nescio. C. Nescis? quis tibi reddidit eas? M. Ancilla quædam à caupone. C. Vnde sunt datæ? M. Lutetiâ, credo. C. Quo die? M. Nondum licuit inspicere. C. Nempe ego interpellavi. M. Parùm refert nõ adeò sum occupatus. C. Age perlege tuã epistolam. ego interea studebo. M. Ego quoq; mox idẽ faciam.

COLLOQ: II. ARGUM.

Musicus Herardum percunctatur de rebus ad illum pertinentibus.

MUSICUS, HERARDUS.

QUO *in statu sunt res vestræ Lugdunenses?* H *Nescio; jampridem nihil audimus.* M. *Nihilne scripsit frater tuus?* H. *Post menses duos nihil litterarum misit quod viderit pater.* M. *Fortasse ægrotat.* H. *Minimè verò: nam tabellarii sæpe nobis salutem nunciant verbis eius.* M. *Libenter audio illum rectè valere. Valde eum diligo: quia fuit mihi suavissimus condiscipulus.* H. *Ille ut (opinor) te vicissim diligit.* M. *Id verò mihi non est dubium. Sed nos hora vocat. eamus in auditorium.* H. *Maturemus. Iam recitatur catalogus.*

COLLOQ: III. ARGUM.

Publica observatoris admonitio ad condiscipulos in aula communi scholæ universæ. Admonitionis summa, ne pueri tempore abutantur. Extemporalis responsio cujusdam primæ classis.

OBSERVATOR, BRISANTELLUS.

DESINITE, *ô pueri, garrire absente magistro*
Verba, quibus summus læditur ille Pater.
De studiis potiùs tractate, & rebus honestis:
Discite colloquiis verba Latina loqui.
Discite & inter vos reddenda revolvere sæpe:
Doctor enim pueris semper adesse nequit.
Discite sectari vestigia certa bonorum:
Otia vos fallant blanda, cavete precor.
En ego præmoneo; vos ne delectet abuti
Tempore: ne tergum verbera dura premant.
Ecce iterum vobis morum prædico magister:
Si quis erit cæsus, ne mihi det vitio.
BR: *Desine plura loqui: nemo parêre recusat;*
Est monitor nobis OPTIMUS ILLE PATER:
Illiusq; PATRIS NATUS, *cui nomen* IESUS:
Et qui nos renovans SPIRITUS *intus alit.*
OB. *Quem mihi sperassem tam respondere paratum?*
Quis puer Angelicos mittit ab ore sonos?
O quem te memorem, nostræ doctissimæ classis?
Nam tibi divinum carmen ab ore fluit.

Non sum tam felix, ut fundam ex tempore versus;
Sed, modò quæ dixi, præmeditatus eram.
BR. *Si meditatus eras; qui nunc tam fundis apertè*
Castalios latices? qui furor iste novus?
OB. *Nam tua me tantùm moverunt carmina flammis,*
Ut mihi nunc videar posse movere feras.
BR. *Sed cur immeritum tantìs me laudibus effers?*
Est tribuenda uni gloria summa DEO.
Atque utinam eloquium nobis, spatiumq́; daretur:
Et nostra in laudes solvere ora suas.
Sed quia tempus adest ut voce & mente precemur;
Idq́; jubet doctor; desine plura loqui.

COLLOQ: IIII. ARGUM.

Observator de minutis rebus interrogans, tentat deprehendere puerum quendam in mendacio.

OBSERVATOR, PUER.

QUID agis? P. *Scribo.* OB: *Quid scribis?* P. *Sententias.* OB: *Quas?* P. *Ex officiis Ciceronis.* OB: *Bene facis. unde habuisti?* P. *Hippodidascalus dictavit nobis.* OB: *Quando?* P. *Heri* OB. *Quotâ horâ?* P. *Meridie.* OB: *Ubi?* P. *In area.* OB: *Qui aderant?* P. *Omnes Domestici, præter primos & secundos.* OB: *Ubi erant illi?* P. *In aula communi.* OB: *Quid agebant?* P. *Disputabant.* OB: *Vale; & perge scribere.*

COLLOQ: V. ARGUM.

Hîc nihil invenit observator, quod notet.

OBSERVATOR, PUERI studentes.

QUID *vos hîc agitis, pueri, mihi videmini garrire, & nugas agere.* QUIDAM PUER: *Longè falleris. nam repetimus unà* OB: *Qua de re?* P. *De verbis anomalis; id quod reddendum est horâ tertiâ.* OB: *Bene facitis.* P. *Vis audire nostrum colloquium* OB: *Immo, pergite: majus opus moveo. volo tendere laqueos picis & graculis.* P. *In area multos ad solem invenies.* OB: *Retibus est illic præda parata meis.*

COLLOQ. VI. ARGUM.

Pueros in otio deprehensos non deterret observator; sed eos humaniter admonet. Exemplum observatoribus imitandum in causis levioribus; præsertim cùm pueri non contumaces.

OBSERVATOR, PUERI garrientes.

ATAT: *ecce nunc capti estis: non fatemini?* QUIDAM PUER: *Certè fatemur ingenuè: sed non dicebamus mala verba. quæso te, mi Nicolae, ne velis notare nos.* OB: *Quid garriebatis? audivi nescio quid de jentaculo.* P. *Illud est, loquebamur de jentaculo matutino: quia famulus non dederat nobis in tempore.* OB: *Puto id fuisse. nec certè est valde magnum malum: nisi quòd sunt otiosa verba.* P. *Sed Latinè loquebamur.* OB. *Audivi sed non erat fabulādi locus. Nam (ut scitis) hoc pusillum temporis à merenda, debet vobis esse valde pretiosum, cùm sit dicatum studio; scilicet, ut se diligenter quisq; præparet ad reddenda magistris ea quæ præscripserint. nonné verum dico?* P. *Certè verum dicis: nos debuissemus legere simul de Cicerone, quæ mox oportebit reddere. sed ignosce precor, suavissime Nicolae; posthac erimus prudentiores, & officium nostrum diligenter faciemus.* OB: *Si sic feceritis, præceptor vos amabit tanquam minuta sua intestina. Nonné videtis quemadmodum diligat bonos pueros, & studiosos? nec amat solùm sed etiam laudat, & præmiolis afficit.* P. *Ista scimus, & quotidie experimur.* OB: *Ergo mementote: & promissa facite.* P. *Tacebis igitur hanc culpam?* OB: *Tacebo: sed eâ lege, ut caveatis recidere.* P. *Cavebimus, Christo favente.*

COLLOQ: VII. ARGUMENT.

Nomenclator officium diligenter facit in requirendis absentibus.

NOMENCLALOR, PUER.

VBI *est frater tuus?* P. *Modò ivit domum.* N. *Quid eò?* P. *Petitum nobis opsonium.* N. *Quid nunc vobis est opsonio?* P. *In merendam.* N. *Annon habetis in arca vestra?* P. *Non.* N. *Quid ita non?* P. *Quia mater non solet nobis dare opsonium, nisi in præsens tempus.* N. *Nempe quia novit vos esse gulosos.* P. *Quomodo gulosi sumus?* N. *Quia fortasse uno convictu devoratis, quod in*

gres datum fuerit P. *Tace; ego dicam fratri te nos gulosos vocare.* N. *Tace; ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quàm discurrere* P. *Atqui prodire non solet nisi cum bona venia præceptoris.* N. *Atqui præceptorem fallit* P. *Quomodo fallit eum?* N. *Non enim mens est præceptoris, ut ter quotidie prodeat.* P. *Sine illum venire: videbis quid tibi respondeat.* N. *Immo ille viderit quid præceptori respondeat.*

COLLOQ: VIII. ARGUM.

Pecunia cùm adfertur, nuncium adfert, vulgi opinione, jucundissimum. Reprehensio libera inter familiares. Evangelium, id est gratia Dei, à Christo nunciata.

PASTOR, LANIUS.

FRATER *tuus venitne Lugduno?* L. *Iam venit; heri ante meridiem.* P. *Nihilne literarum tibi attulit?* L. *Nihil.* P. *Quid igitur nunciavit?* L. *Prospera omnia.* P. *De Patre quid narrat potissimùm?* L. *Ait illum Dei beneficio jam planè febri carere, & paulatim cōvalescere.* P. *Gaudeo sanè; Deumq́ precor, ut pristinam valetudinem brevi recuperet. sed cur ille (ut solet) nihil ad te scripsit?* L. *Negat frater eum potuisse scribere.* P. *Quamobrē?* L. *Quia nundum satis erat confirmatus.* P. *Nihil mirum, cùm tā diu tam graviter ægrotaverit, si ille nihil ad te misit.* L. *Immo pecuniam.* P. *Euge; nullus est jucundior nuncius.* L. *Ita ajunt.* P. *Tu verò sic respondes, quasi fabulam audias.* L. *Quin, pejus audio.* P. *Quid nam? Merum mendacium.* P. *Egoné mentitus sum?* L. *Non dico te esse mentitum; sed falsum dixisti.* P. *Ego, quid dicas, non intelligo.* L. *Dabo operam ut intelligas* P. *Obsecro te.* L. *Si nullus est jucundior nuncius, quàm de allata nobis pecunia, quid ergò est* EVANGELIUM *Christi? quis est jucundior nūcius quàm de gratia Dei, quam Christus attulit nobis per Evangelium?* P. *Fateor nihil esse jucundius Evangelio, iis duntaxat, qui credunt ei, & ex animo amplectuntur.* L. *Equidem sic intelligo.* P. *At ego loquebar de humanis & terrenis rebus: tu verò statim ad cælum ascendisti.* L. *Ita solent boni concionatores.* P.

Non putabam te esse theologum tam acutum. L. *Nihil dixi, nisi quod est tritum, & in medio positum.* P. *Vtinam illud adeò vulgare & protritum foret, ut omnes in* CHRISTUM *crederēt. Sed ne te diutiùs teneam, potesné facere ut fratrem tuum paucis conveniam?* L. *Vix possum.* P. *Quid ita?* L. *Nam habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. Nonné cœnabit domi apud vos?* L. *Cœnabit, opinor.* P. *Ibo igitur sub horam cœnæ.* L. *Veni precor: & eâdem operâ nobiscū cœnabis.* P. *Non recuso.* L. *Interim vale. sed fac memineris adesse tempori.* P. *Quotâ horâ?* L. *Ante sextam. Hora est mihi commodissima.*

COLLOQ: IX. ARGUM.

Quidam ex provectis dissimulanter recusat puero chartam in libellū cōpingere: sed oblata occasione, de minutis rebus cū illo fabulatur, ut eum sic in latina lingua exerceat. Eâdem operâ, ut puer charitatis exēplū discat, compingit ei libellum chartaceū. Postremò illum paucis & brevibus præceptis instituit. Exemplū dissimulationis in bonum.

VIGNOLUS, ANGELINUS.

ROGO *te, Angeline, compinge mihi hanc chartam.* A. *Quid me rogas? non est ars mea.* V. *Atqui aliis compingere non recusas?* A. *Quot habes schedas?* V. *Octo. sed jam sunt complicatæ: tantum restat insuere membranæ.* A. *Quid dabis si tibi compegero?* V. *Nihil habeo quod possim dare: nam pecunia nulla mihi est.* A. *Ergo quære tibi alium opificem. non enim gratis faciam.* V. *Mi Angeline, tu es tam bonus: denegabis mihi rem tantillā?* A. *Scin' tu quod habet proverbium?* V. *Quod proverbium dicis?* A. Manus manum fricat. V. *Quid hoc sibi vult?* A. *Da aliquid si quid velis accipere.* V. *Si quid haberem, certè darem libenter* A. *Cedò merendam tuam.* V. *Merendam? ah miserum! quid ederem? Mallem dare pileum si auderem.* A. *Merenda tua parva res est.* V. *Sed vehementer esurio.* A. *Quid caussæ est?* V. *Quia nihil prandi nisi frustum panis, & tres aut quatuor juglandes.* A. *Eho; quid causæ fuit?* V. *Quia mater domo aberat.* A. *Quis ergo tibi*

go tibi dedit merendam? V. *Ipsa.* A. *Atqui dicebas eam abfuisse.* V. *Verum est: aberat enim tempore prandii; nec rediit nisi paulò ante merendam.* A. *Nihilne edisti domi antequam in ludum venires?* V. *Nihil.* A. *Cur non?* V. *Quia timebam non adesse in tempore.* A. *Tintinnabuli sonitus te satis admonere debet.* V. *Sed rarò audimus à nostris ædibus.* A. *Quid ita?* V. *Quia longè nimis ab hac schola distant.* A. *Suntne vera ista omnia quæ mihi narras?* V. *Vera profectò Angeline.* A. *Agè da mihi tuam chartam; ego tibi compingam elegantem libellum. tu interim ede merendam tuam.* V. *Ego petam à matre sextantem, quem dabo tibi.* A. *Cave petas; nihil volo: quin potiùs darem tibi, si egeres.* V. *Ago tibi gratias.* A. *Nonne putabas me seriò petere abs te merendam?* V. *Profectò sic putabā.* A. *Atqui dicebam joco.* V. *Quā-obrem?* A. *Vt paulisper audirem te Latinè fabulari. nam quòd bene discas, gaudeo. Quanti emisti chartam hanc?* V. *Dedi pro codice assem cum semisse.* A. *Non emisti malè; bona est. sed non rectè complicasti. Habes membranam?* V. *Ecce tibi.* A. *Bene res habet. ego citiùs confecero, quàm tu merendam perederis.* V. *Habeo tibi maximam gratiam, mi Angeline.* A. *Honestè loqueris. sed memento fili, ut semper vivas in timore Domini: diligenter obedias matri: sis frequens in schola; diligens in studio: ne verseris cum pravis, ac dissolutis: deniq; quibus poteris, benefacito, quomodo vides me fecisse tibi. intellextin'?* V. *Optimè.* A. *Fac igitur ut sæpe recorderis.* V. *Faciam, Deo volente.* A. *Ede nunc otiosè.*

COLLOQ: X. ARGUM.

De carnium differentia, & beneficiorum divinorum agnitione. Mendacium vitandum est. Christus veritas. Christiani sunt Dei filii, & Christi fratres. Charitas in pauperes.

DAVINUS, MAYUS.

QUID *tibi dedit mater in merendam?* M. *Vide.* D. *Caro est. sed quænam?* M. *Bubula.* D. *Vtrùm recens, an salsa?* M. *Est bubula salita.* D. *Vtrùm pinguis, an macra?* M. *Eho inepte; non vi-*

des macram esse? D. *An non malles esse vitulinam, aut vervecinam?* M. *Vtraque bona est: sed in omni genere sapit mihi hœdina, præsertim assa.* D. *Hem, delicatule; Iamné palatum tam doctum habes?* M. *Dico ut sentio: non enim est mentiendum.* D. *Absint à nobis mendacia. sumus enim filii Dei; & Christi fratres, qui est ipsa veritas, ut ipse de se loquens testatur.* M. *Sed ad rem. Suillâ quoq; vescor libenter, modico sale aspersâ, & bene coctâ.* D. *O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opsoniorū genera & tam bona!* M. *Quot putas esse hac in urbe pauperes, qui solo pane hordeaceo victitant, neq; tamen ad saturitatem?* D. *Non dubito multos esse, in tanta præsertim annonæ caritate.* M. *Itaq; nos in tanta bonarum rerum copia quantas Deo gratias agere debemus? quas laudes illi dicere?* D. *Ejus igitur beneficia magnificè ubique prædicemus. atque interim precemur, ut pauperum suorum misereatur inopiæ.* M. *Vtinam ipse corda nostra suo spiritu ad eam rem penitus afficiat.* D. *Ita precor.*

COLLOQ: XI. ARGUM.

Oblata occasione, quidam provectus sermonem ad parvuli captum, docendi gratiâ, accommodat. Exemplum est, quòd nulla bene agendi occasio, præsertim in docendo, sit prætermittenda.

ARNALDUS, BESSONUS.

QUID *rides?* B. *Nescio.* A. *Nescis? magnum signum stultitiæ.* B. *Me igitur stultum vocas?* A. *Minimè verò: sed dico tibi argumentum esse stultitiæ, cùm quis ridet, & ridendi causam nescit.* B. *Quid est stultitia?* A. *Si diligenter evolvas Catonem tuum, istud quod quæris invenies.* B. *Nunc non habeo meum Catonem, & volo aliam rem agere.* A. *Quod habes negotium?* B. *Habeo ediscere aliquid de Rudimentis.* A. *Et interim quæris fabulari, ineptule?* B. *Dic mihi quæso de stultitia in Catone.* A. Stultitiam simulare loco, prudentia summa est. *annon hæc didicisti?* B. *Immo; sed non recordabar.* A. *Cùm domi eris, inspice librum tuum.* B. *O quantas gratias ago tibi! ego proponam alicui istam quæstionem, qui non poterit mihi respondere:*

& sic

& sic erit victus. A. *Tace puer, tace, & stude; ne vapules.* B. *Non multum curo. ego ferè teneo prælectionem.* A. *Nisi taceas, dicam observatori, qui te statim notabit.* B. *Mane, mane; nihil dicam ampliùs.* A. *Sed memento id quod dixi tibi.* B. *Quid est?* A. *Ne rideas unquam sine causa.* B. *Sed ridere non est malum.* A. *Non dico istud.* B. *Quid igitur?* A. Stultum est sine causa ridere. B. *Nunc intelligo.* A. *Recordare sæpe.*

COLLOQ: XII. ARGUM.

Nuncius lætus de Evangelio.

CORNELIUS MELCHIOR.

ECQUID *habes novi?* M. *Accepi literas à fratre, qui Lugduni habitat.* C. *Quando accepisti?* M. *Heri sub noctem.* C. *Quis attulit?* M. *Piscarius.* C. *Quidnam intellexisti ex istis literis?* M. *Omnia bene illic habere quod ad pacem & tranquillitatem omnium pertinet.* C. *Veranè prædicas?* M. *Expecta: litteras ipsas ostendam tibi à prandio.* C. *Est profectò quod nostris sociis gratulemur.* M. *Scilicet; quodq; Deo nostro gratias maximas agamus.* C. *Id quidem præstare debemus omni tempore; sed nunc maximè, cùm audimus ea quæ ad gloriam ejus & nostram utilitatem præcipuè pertinent.* M. *Utinam hoc semper habeamus in memoria.* C. *Communicabis igitur mecum tuas literas?* M. *Ut promisi.* C. *Ergo post prandium.* M. *Etiam dubitas?* C. *Interea vale.* M. *Vale, & salve, Corneli.*

COLLOQ. XIII. ARGUM.

Interrogatiunculæ de profectione ad locum, & reditu ex loco.

IOSEPHUS, MATTHÆUS.

ESTNE *domi frater tuus?* M. *Cur istud rogas?* I. *Pater meus volebat eum convenire.* M. Non *est in hac urbe.* I. *Ubi igitur?* M. *Peregre profectus est.* I. *Quando?* M. *Nudius tertius.* I. *Quonam ivit?* M. *Lutetiam.* I. *Quà iter facturus est?* M. *Lugduno.* I. *Utrùm pedes, an eques ivit?* M. *Ivit in equo.* I. *Quando est rediturus?* M. *Nescio.* I. *Sed quem terminum constituit illi pater?* M. *Jussit ut hîc adesset ad vicesimum hujus mensis diem.* I. *Du-*

cat illum Deus, ac reducat. M. *Ita precor.*

COLLOQ: XIIII. ARGUM.

Quidam profecturus ad vindemiam, promittit amico se curaturum ut rus accersatur. Exemplum puerilis amicitiæ.

DUÆUS, BALLINUS.

QUANDO *profecturus es domum?* B. *Cras, Deo juvante.* D. *Quis jußit?* B. *Pater.* D. *Quando autem jußit?* B. *Ad me scripsit superiore hebdomade.* D. *Quo die literas accepisti?* B. *Die Veneris.* D. *Quid continebant præterea literæ?* B. *Omnes rectè valere; proximis diebus initium fore vindemiæ.* D. *O fortunatum, qui vindemiatum properas.* B. *Vis dicam patri meo ut te accersat?* D. *Quam gratum mihi faceres. sed vereor, ut nolit.* B *Immo gaudebit; cum propter nostram conjunctionē, tum verò quia & Latinè colloquendo nos exercebimus; & de studiis una interdum conferemus.* D. *Oh gaudio totus exsilio. Amabo te, id cura, mi animule.* B *Senties interim Deum precemur, ut dicta, facta, & consilia nostra vertat in gloriam sui nominis.* D. *Bene mones: & certè ita expedit facere.*

COLLOQ: XV. ARGUM.

Aurelius à Lamberto eunte domum petit sibi uvas adferri. Exemplum desiderii puerilis.

AURELIUS, LAMBERTUS.

SISTE *parumper gradum, Lamberte, quò properas?* LA. *Rectà domum.* A. *Quid eò?* L. *Mater vult me paucis convenire.* A. *Nescis quamobrem?* L. *Nescio; nisi fortè ut vestimenta hiberna mihi facienda curet.* A. *Istud est verisimile: jam enim instat hyems.* L. *Iam visa sunt gelicidia, & glacies etiam alicubi.* A. *His diebus vidi in foro montanos quosdam, qui dicebant magnam vim niviū decidiße superiori hebdomade; cùm hîc interea lentas pluvias tantùm videremus.* L. *Ego quoq; id ipsum audivi domi nostræ ex rusticis, qui triticum nobis advexerant. Sed cogor abrumpere sermonem, ne mihi irascatur mater.* A. *Sed heus tu mi Lamberte, adfer mihi domo aliquot uvas: nam amplißi-*

ma fuit vobis vindemia. L. *Adferam, ut spero, utriq; nostrûm affatim: nisi si quid fortè mater irata est mihi.* A. *Istud avertat* DEUS.

COLLOQ: XVI. ARGUM.

Pelignus & Bartholomæus euntes ad tonsorem colloquuntur: Nemo gaudet se adiri intempestivè.

PELIGNUS, BARTHOLOMÆUS.

QUONAM *is tam celeriter?* B. *Ad tonsorem.* P. *Ego quoq; unà tecum.* B. *Rogasti veniam?* P. *Non rogavi: sed tantisper expecta me dùm eo rogatum* B. *Festina igitur.* P. *Mox rediero. Redii. eamus nunc jam.* B. *Quo vultu te præceptor excepit?* P. *Hilari sanè.* B. *Eodem me quoq; exceperat.* P. *Non solet irasci nobis, nisi illum adeamus intempestivè.* B. *Quotusquisq; id non ægrè fert?* P. *Etiam nos, qui pueri sumus, sæpiùs irascimur condiscipulis, cùm studia nostra, quantulacunq; sunt, interpellant. Sed jam desinamus: optimè tonsorem ante officinam video.* B *Euge, nulli sunt igitur expectantes; ita fiet ut minus diu moremur.*

COLLOQ: XVII. ARG.

De quodam rus profecto cum patre.

NOMENCLATOR, PUER.

VBI *est Petrus?* P. *Ivit foras.* N. *Quò?* P. *Abiit rus.* N. *Quîcum?* P. *Cum patre.* N. *Quis venerat accersitum?* P. *Patris famulus.* N. *Quando est in urbẽ rediturus?* P. *Hinc (ut dixit) ad octavũ diem* N. *A quo petivit abeundi veniã?* P. *ab hypodidascalo.* N. *Cur non potiùs à ludimagistro?* P. *Ad negotia prodierat.* N. *Sat habeo.*

COLLOQ: XIIX. ARGUM.

RICHARDUS, NIGER.

QUÒ *ascendis?* N. *In cubiculum nostrum.* R *Quid eò?* N. *Petitum thecam scriptoriam.* R. *Adfer mihi cingulum eâdem operâ.* N. *Vbi est?* R. *Super arcam meam.* N. *Adferam. sed tu me hic expecta.* R. *Nusquam moveo.*

COLLOQ: XIX. ARGUM.

Sub præcepto de parentum obedientia, continentur omnes qui nobis præsunt. Contentiones vitandæ.

PUTANEUS, VITACTUS.

NESCIS vetitum esse, ne submissè loquamur inter nos? V. Quidni scirem; cùm præceptor tam sæpe nobis inculcet ejus rei causas? P. Cur igitur modo faciebas contrà? V. Quia Petrus ita me cœperat alloqui. P. Quid tum? debuisti illum admonere, non imitari. V. Debui; sed tunc mihi non vênit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minimè verò; nisi vis esse ipso præceptore severior. P. Dic mihi causam. V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui sponte delictum agnoverit; modò ne tale sit factum, quod verbo Dei interdictum sit. P. Nonne à Deo præceptum est, ut parentibus obediamus? V. Illud est quintum Decalogi præceptum. P. Atqui præceptum illud patet latiùs. Nam parentum nomine, præceptores complectitur, & magistratus, & deniq; omnes quib⁹ Deus ipse nos subjecit. V. Non equidem nego vera esse quæ narras: sed malo præceptorem consulere, quàm tecum disputare: alioqui in majus malum me induceres, quod est Contentionis vitium, multo magis a præceptore vetitum. P. Equum dicis. memineris igitur præceptorem admonere, cùm rationes à nobis exiget. V. Ne putes me oblíturum: præsertim cùm mea res agatur.

COLLOQ: XX. ARGUM.

Curiosus res novas audire semper captat.

ROSSETUS, FERRERIUS.

VNDE venis? F. E foro. R. Quid illic audisti novi? F. Nihil. R. Nihilne? F. Nihil prorsus. R. Mirum est te nihil audisse de bello aut de cæteris rebus Gallicis. R. De iis quæ nihil ad me pertinent, non soleo percunctari. R. Esto. sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet. F. Ne mentiar, intellexi non nihil in transitu. R. Narra mihi, quæso. F. Nunc non est narrandi spatium. R. Cur non? F. Est mihi alio properandum. R. Quónam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur revises nos, ut ex te istud audiamus. F. A prandio, si licebit per otium? R. Amabo te, fac liceat. F. Dabo operam. sed me detines diutiùs. Vale.

COLLOQ: XXI. ARGUM.

De reditu ex villa.

FRANCISCUS, DIONYSIUS.

VBI *fuisti his diebus?* D.*Ruri.* F *Quo in loco?* D.*In villa nostra.* F.*Quid agebas illic?* D.*Ministrabam patri.* F. *Quid verò ille?* D.*Pastinabat vites nostras.* F.*Quando illinc rediisti?* D.*Heri tantùm.* F.*Quid pater?* D. *Vnà mecum reversus est.* F.*Bene factum. sed quò nunc is?* D.*Recta domum.* F.*Quando repetes ludum litterarium?* D.*Cras, juvante Deo; aut ad summum perendie.* F.*Ergo interim vale.* D.*Et tu vale mi Francisce.*

COLLOQ: XXII. ARGUM.

Officium promittitur amici absentis nomine.

FONTESIUS, CURTETUS.

QUANDO *rediturus est Blasius?* C.Non *certo scio; fortasse die crastino. sed cur istud rogas?* F.*Quia secū abstulit catalogū: & præceptor irascetur si nemo sit qui recitet.* C.*Relinque mihi istam curam: habeo catalogi exemplū.* F.*Recitabis igitur?* C.*Recitabo.* F.*Bene facies. & noster Blasius referet gratiam, si qua se offeret occasio.*

COLLOQ: XXIII. ARGUM.

Sine Dei voluntate nihil fit boni.

GARBINUS, FURVARIUS.

QUOD *est tibi domicilium?* F.*Paterna domus.* G.*Vnde nunc venis?* F.*Domo.* G.*Vbi prādisti?* F.*Domi.* G.*Vbi cœnabis?* F.*Domi vestræ, ut spero.* G. *Qui scis?* F.*Pater ipse tuus hodie me invitavit.* G.*Vbi illum vidisti?* F.*Domi Varronis.* G.*Quod illic erat tibi negotium?* F. *Pater me miserat nunciatum aliquid.* G.*Scire etiam velim, ubi sis cubiturus?* F.*Domi fratris.* G.*Quid habes negotii cum fratre tuo?* F. *Dixit sorori nostræ se velle convenire me otiosè.* G.*In qua domo habitat?* F.*In quadam conductitia.* G. *Ehò, nullamné habet propriam domum?* F. *Habet quidem: sed eam locat quibusdam inquilinis.* G.*Locat igitur domum propriam,*

priam, conducit alienam? F. *Scilicet; ut ex me audis.* G. *Quanti locat?* F. *Octodecim aureis Italicis, quos nunc Pistoletos vocant.* G. *Cur illam non potiùs habitat?* F. *Quia sita non est in loco satis commodo, sive (ut ita loquar) mercatorio.* G. *Sed illam alienam quanti conducit?* F. *Longè pluris.* G. *Quanti igitur?* F. *Quinque & viginti.* G. *Cara est habitatio.* F. *Carissima. sed quid agas? Loci commoditas id facit.* G. *Agè (ut aliquando tandem finiamus) dic precor, scisné ubi cras futurus sis?* F. *Domum revertar, ut inde in scholam me conferam: si quidem permiserit* DOMINUS. G. *Cur addis,* Si Dominus permiserit? F. *Quia nisi permissu Dei, ne domo quidem exire possemus.* G. *Istud audivi sæpe ex præceptore.* F. *Cur ergo rogabas?* G. *Quia* Nunquã nimis dicitur quod bene dictum fuerit; præsertim ubi de rebus divinis agitur. F. *Istud quoq; ex præceptore didicimus.* G. *Verum: sed utile est talia sæpe repetere ad memoriam exercendam.* F. *Vide quò nos sensim adduxerit tua prima interrogatio?* G. *Tantùm volebam paucis verbis tecum jocari.* F. *Agè, quoniam nunc satis animum exercuimus; non vis etiam corpus exercere, valetudinis causa?* G. *Quidni velim?* F. *Eamus igitur lusum pilâ palmariâ: nam eo lusu scio te delectari.* G. *Delector sanè: sed nunc pilam non habeo.* F. *Ecce tibi: sequere me.* G. *Ego te sequar libens: tu me bene ducito.*

COLLOQ: XIIII. ARGUM.

Pecuniam creditã reposcit creditor à debitore: De⁹ omnia gubernat.

CREDITOR, DEBITOR.

QUOAD *patris reditum expectas?* D. *Hinc ad diem octavum.* C. *Quî scis diem?* D. *Ipse pater ad me scripsit.* C. *Adventus ejus (ut spero) te ditabit.* D. *Crœso ditior ero, si bene numatus venerit.* C. *Tunc mihi mutuum reddes?* D. *Non est quòd dubites. quin, si tibi opus erit amplius, non modò reddam mutuum, sed etiam referam gratiam.* C. *Quomodo?* D. *Pecuniam mutuam vicissim dabo.* C. *Nihil opus erit, spero.* D. *At nescis quid possit accidere.*

accidere. C.*Tempus est brevissimum.* D.*Non eo dico, quòd tibi velim ominari malum.* C.Quicquid ominentur homines, Deus clavum tenet. D.*Sed quid cessamus recipere nos in auditorium?* C. *Opportunè admones.*

Colloq: XXV. Argum.

Patris docti diligentia in filiis domi docendis. Beneficium Dei agnoscendum ab iis qui bonos parentes habent.

Picus, Marcuardus.

QUANDO *rediisti domo?* M.*Tantùm redeo.* P.*Vbi est frater?* M.*Mansit domi.* P.*Cur mansit?* M.*Vt pranderet cum matre.* P.*Tu verò cur etiam non mansisti?* M.*Iam pranderam cum patre.* P. *Quis vobis ministrabat?* M. *Ancilla.* P.*Quid mater? ubi erat?* M.*Etiam domi, sed occupata.* P.*Qua in re?* M.*In recipiendo tritico quod nobis advectũ fuerat.* P.*Quando redibis domum?* M.*Cùm accersar à patre.* P.*Quo die istud erit?* M.*Fortasse hinc ad quatuor dies.* P.*Cur vos tam sæpe commeatis?* M.*Sic volunt parentes.* P.*Quid agitis domi?* M.*Quod jubemur à parentibus.* P.*Sed interim perit vobis studiorum tempus.* M.*Non omnino perit.* P.*Quid igitur?* M.*Quoties pater non est necessariò occupatus, omnibus horis exercet nos; manè, ante & post prandium, ante cœnam, à cœna satis diu; postremò etiam antequam cubitum eamus.* P.*Quibus rebus vos exercet?* M.*Exigit à nobis ea potissimum, quæ tota Hebdomade in schola didicimus: themata nostra inspicit, ac de iis nos interrogat. sæpe dat nobis aliquid modò Latinè, modo Polonicè describendum: interdum etiam nobis proponit brevem sententiam vernaculo sermone, quam Latinè vertamus; interdum contrà, jubet aliquid Latinũ Polonicè reddere.* P.*Mira narras, si modò vera.* M.*Immo sunt longè plura, quàm quæ tibi narravi: sum enim oblitus morum civilitatem, de qua etiam admonere nos solet in mensa.* P.*Cur pater vester tantum sumit laborem in vobis docendũ?* M.*Vt sic intelligat num in schola operam ludamus, & tempore abutamur.*

mur. P.*Mira hominis diligentia, atq; adeò prudentia! O quàm devincti estis Patri cœlesti, qui talem patrem in terra dedit vobis!* M.*Faxit ille, ut hoc & cætera ejus beneficia nunquam obliviscamur.* P.*Bonum & pium est istud optatum: cura ut habeas non modo in ore, sed in animo etiam magis.* M. *Quod me tam fideliter mones, habeo tibi gratiam.* P Bene monendi officium debemus omnibus; sed maximè familiaribus & amicis. M. *Rectè judicas. Sed viso num frater domo tandem reverterit: nam ad cessandum promptus est plus satis.*

COLLOQ: XXVI. ARGUM.

Res ad bonam scripturam necessariæ. Probus puer bene merendi occasionem non modò expectat, sed etiam quærit. Charitas Christiana: Spiritus auctor ejus. Exemplum diligenter notandum.

MYCONIUS, PETELLUS.

SERIONE *scribis, an tu ineptis?* P.*Equidem scribo seriò: cur enim tempore abuterer? Tu verò cur istud rogas?* M.*Quia vidi aliquando cùm bene scriberes.* P.*Scribo interdum meliùs.* M. *Qui fit igitur ut nunc tam scribas malè?* P. *Desunt mihi bene scribendi adjumenta.* M.*Quæ tandem?* P.*Bona charta, bonum atramentum, bona penna. Nam hæc mea charta (ut vides) miserè perfluit: atramentum est aquosum, & subalbidum: penna mollis, & malè parata.* M. *Cur ista omnia maturè non providisti?* P.*Pecunia mihi deerat, & nunc etiam deest.* M.*Incidisti in illud vulgare proverbium,* Cui deest pecunia, huic desunt omnia. P.*Sic agitur mecum.* M.*Sed quando te speras accepturum?* P.*In mercatu proximo pater ad me missurus est; aut ipsemet venturus.* M.*Ego te interea juvare volo.* P.*Si quidem id potes magno beneficio me affeceris.* M. *Accipe hos sex asses mutuò ad chartam, & cætera comparanda.* P.*Quàm verè dictum est illud,* Amicus certus in re incerta cernitur! *Sed quid te impellit, ut mihi ultrò tam benignè facias?* M.*Charitas illa Dei quæ (ut Paulus ait) effusa est in cordibus nostris.* P. *Mira est vis divini Spiritus, qui ejus auctor est charitatis. Sed mihi interim cogitan-*

cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. M. *Parva res est omitte istam cogitationem; ne impediat, quominus in utramvis aurem dormias: tantum redde mutuum, cùm tibi commodum fuerit.* P. *Reddam (ut spero) propediem.* M. *Eamus ad precationem ne notemur.* P. *Adde unum, si placet.* M. *Quid est?* P. *Ne hodie incœnati mittamur cubitum.* M. *Ha, ha, ha, he.*

COLLOQ: XXVII. ARGUM.

Spes certa in Deo neminem frustratur. Philosophi Ethnici multa verbo divino consentanea dixerunt.

VELUSATUS, STEPHANUS.

QUOTA *horâ surrexisti hodie?* S. *Paulò ante quintam.* VE. *Quis te expergefecit?* S. *Nemo.* V. *An cæteri jam surrexerant?* S. *Nondum.* V. *Non ivisti illos excitatum?* S. *Non ivi.* V. *Quamobrem?* S. *Nescio; nisi quia non putabam illud ad me pertinere.* V. *Annon te illi excitant interdum?* S. *Immo sæpissimè.* V. *Debuisti igitur similiter facere.* S. *Debui; fateor.* V. *Memento igitur, ut posthac facias.* S. *Meminero, Deo juvante.* V. *Sed tu quid fecisti, ex quo surrexisti è lecto?* S. *Primùm flexis genibus precatus sum.* V. *Factum bene! quid postea?* S. *Deinde ornavi me; & curavi corpus mediocriter; ut Christianum decet: postremò ad quotidiana studia me retuli.* V. *Si perges sic facere, ne dubites, quin* DEUS *tua juvet studia.* S. *Adhuc me semper juvit, quæ est ejus benignitas; nec me (ut spero) derelinquet.* V. *Rectè loqueris: nec ille spem tuam frustrabitur.* S. *Anno superiore didici in Catone,* Spem retine; spes una hominē nec morte relinquit. V. *Quod retinueris, bene fecisti; est enim egregia sententia, & homine Christiano digna.* S. *Atqui auctor ejus libri non fuit Christianus.* V. Non *fuit, certa res est.* S. *Unde igitur sumpsit tot pulchras sententias?* V. *Maxime ex philosophis ethnicis. nam & ipsi divino spiritu illuminati, plurima dixerunt, quæ sunt verbo Dei consentanea. quod tu quoq; videre aliquando poteris, si litterarum studium prosequêre.* S. *Ego prosequar (ut spero)*

ſpero) dummodo ipſe Deus det patri meo vitam longiorem. V. *Precare diligenter & ex animo, ut illud contingat.* S. *Quotidie id precor ſæpe.* V. *Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perſeverantiam.* S. *Quod mihi optas, idem tibi precor: & gratias ago, quòd me tam fraternè monueris.*

COLLOQ: XXVIII. ARGUM.

Invitatio ad luſum. Eventus ludi. Quicquid nobis accidit, eſt boni conſulendum. Ditari aliquem Deo adjuvante. Spe lucri non eſt ludẽdum. Ethnicorũ doctrina de fortuna. Admonitio careat odio, & invidia. Solus Deus eſt cordium ſcrutator. EXEMPLVM admonitionis mutuæ

DOMINICUS, BARBASIUS.

VBI *ſunt juglandes tuæ?* B. *De quibus loqueris juglandibus?* D. *Quas hodie ex præmio accepiſti.* B. *Vbi ſint rogas? quaſi verò tibi ſervare debuerim.* D. *Non ſic intelligo: ſed quæro quò feceris.* B. *Edi in merenda.* D. *Ediſti miſer? cur potiùs non ſervabas ad ludendũ.* B. *Edere malui, quàm perdere.* D. *Non poteras perdere niſi duodecim.* B. *Fateor.* D. *Quòd ſi fors tuliſſet, potuiſſes ducentas, aut fortaſſe plures lucrifacere.* B. Dubius eſt (*ut vulgò dicitur*) ludi eventus. D. *Quid tum?* Vbique parati eſſe debemus in utramq; partem, & boni conſulere quicquid nobis evenerit. B. *Iſtud ego ſcio: ſed non ſum admodum ludendi peritus in eo genere.* D. *Abi; nunquam rem facies.* B. *Aliquis rem facit Deo volente: nec ego ditari ex ludo velim.* D. *Ergo ut (video) quærendus mihi eſt colluſor alius.* B. *Nihil ſanè impedio. Sed mane parumper.* D. *Quid vis?* B. *Quid tu vocas ſortem, de qua hîc mihi mentionem feciſti?* D. *Ipſam fortunam.* B. *Quid autem eſt fortuna?* D. *Stultorum opinio.* B. *De fortuna quid opinantur ſtulti?* D. *Nunc mihi non vacat de hoc tibi reſpondere: ſed vide annotationem præceptoris in Catonem.* B. *In quem locum?* D. *In illum verſiculum:* Indulget fortuna malis, ut lædere poſſit. B. *Vt video, non ignoras quid ſit fortuna.* D. *Satis ſcio fortunam nihil eſſe.* B. *Cur ergo dixiſti: Quod ſi fors tuliſſet.* D. *Excidit mihi ſic loqui Ethnicorum more. nam eorum*

libri (ut sæpe docet præceptor) pleni sunt ejusmodi impiâ doctrinâ. B. *Nihil mirum: nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt.* D. *Sed audi, mi Barbasi; si vis ampliùs disputare, quære tibi alios disputatores: nam mihi nunc seriò ludendum est. volo tamen priùs te vicissim admonere.* B. *O quàm gratum mihi feceris!* D. *Nonne dixisti hæc verba, Dubius est ludi eventus?* B *Fateor me dixisse: sed præmunivi.* D. *Quomodo istud intelligis?* B. *Addidi hæc tria verba,* ut vulgò dicitur D. *O astutam vulpeculam! os occlusisti mihi. Sed hæc inter nos sine odio, aut malevolentia dicta sint.* B. *Novit Deus utriusq; animum.* D. *Est enim ille solus cordium scrutator. Sed quid tu? vis hic solus otio torpescere?* B. *Cogito quo lusu me exerceam.* D. *Quasi verò sit diutiùs cogitandum. Agè; sequere me; dabo tibi mutuò juglandes.* B. *Amicè nunc loqueris. sed quando reddam?* D. *Ad Calendas Græcas, si non potes citiùs.* B. *O festivum caput! eamus.*

COLLOQ: XXIX. ARGUM.

Scientia res inæstimabilis. Misericordia. Bona externa perdunt multos. Divitiæ sunt Dei donum. Virtutis & scientiæ possessio. Mens bona.

RUFUS, CASTRENSIS.

QUANDO *repetes ludum literarium?* C. *Nescio.* R. *Cur de hac re patrem non admones?* C. *Quid putas me curare?* R. *Parùm admodum, ut credo.* C. *Profectò verum dicis.* R. *Satis est signi te non amare literas.* C. *Scio legere, Latinè loqui, saltem mediocriter: quid opus est mihi tantâ scientiâ?* R. *O miserum adolescentem! siccine rem contemnis inæstimabilem?* C. *Quid tu sic exclamas? unde tibi videor miser?* R. *Amice, nulla tibi à me orta est injuria. quod enim tibi dixi, non est convicium; ne tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contemnis quod felicitatem parit.* C. *Lucrum, divitiæ, & voluptas felicitatem pariunt.* R. *Immo ista multis fuerunt exitio; tametsi divitiæ sunt donum Dei, nec nocent nisi iis qui abutuntur: verùm enimverò.* Nulla est homini pretiosior possessio, quàm VIRTUS, & RERUM HONESTARUM CO-

GNITIO. C.*Vis igitur concionari, ut video.* R.*Utinam divinas conciones audivisses diligenter.* C. *Hem obtundis me. num quid vis?* R. *Ut bonam mentem det tibi Deus.* C. *Eâ fortasse tibi est magis opus, quàm mihi. Vale.*

COLLOQ. XXX. ARGUM.

Euntes in scholam latinè colloquuntur. Simile gaudet simili. Improborum mores probis odiosi.

MICHAEL, FRISIUS.

SALVE *Frisi.* F.*Tu quoq; salvus sis Michael. Quota est hora?* M. *Mox audies sonum semihoræ post quintam.* F.*Bene habet: maturè satis aderimus.* M. *Gaudeo me tibi occurrisse; ut euntes Latinè tantisper colloquamur.* F.*Ea sanè est utilis & jucunda exercitatio.* M. *Quoties incido in aliquem ex istis dissolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendisse. non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari; adeò mihi eorum mores odiosi.* F.*Nihil mirum: nam fere sunt ejusmodi, ut neq; loqui velint quidpiam boni, neq; audire sustineant.* M.*Quid cum illis agas, quibus nihil est curæ, nisi ut suas libidines expleant?* F.*Nihil aliud crepant, nisi suas cupedias, & meras compotationes in secretis cauponulis.* M. *Etiam nos irrident plenis buccis, quòd Latinè pervicos loquamur.* F.*Illud verò est omnium pessimum, quod nusquam se patiuntur admoneri.* M. *Quia scilicet (ut ait Propheta) non est timor Dei ante oculos eorum.* F.*Si quid acceperis amice commonere, statim audies, Tace concionator, obtundis me. Quod si dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad observatorem: Oh, ego bene curo, inquiūt: tu non auderes, nam si me accusares, non ferres impune.* M. *Immo verò te continuò verberabunt; si locus erit semotus ab arbitris.* F. *Profectò cùm quidam eorum me nuper offendisset in quodam recessu, impegit mihi in utramq; malam duos ingentes colaphos; & aufugit continuò.* M. *Quid tu, quæso interea?* F.*Quid istud quæris? tam illud subitum fuit. ut vix hominem aspicere potuerim.* M. *Sed qui tam citò & sensim ad scholam pervenimus?* F.*Sic fere con-*

fabulantibus usu venire solet. M. *Agè, ingrediamur sine murmure & strepitu; ne studentes offendamus.*

COLLOQ: XXXI. ARGUM.

Antonius & Daniel colloquuntur de matrimonio. Adolescens doctus & bene moratus. Puella bene instituta. Exemplum prosperi conjugii.

ANTONIUS, DANIEL.

EUGE, *audivi sororem tuam nupsisse.* D. *Verum audivisti.* A. *Quis est maritus ejus?* D. *Quidam civis Lugdunensis, honestis parentibus progenitus.* A. *Estne dives?* D. *Sic habetur: sed tamen pater meus hoc longè pluris facit, primùm, quòd ille sit bene moratus adolescens; deinde, quòd non solùm doctissimus, sed etiam bonarum literarum amantissimus; deniq; quòd diligens Dei cultor, & Christianæ religionis summus observator.* A. *Mihi narras egregios adolescentis titulos. O felicem sororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta est!* D. *Felicem sanè non abs re dixeris; siquidem bonum illud perpetuò sic agnoscat, ut semper meminerit ex Dei bonitate profectum esse, ob idq; immortales agat eidem gratias.* A. *Credo id facturam.* D. *Ita spero quidem: sic enim à parētibus semper bene instituta est. Sed me jam aliò revocant domestica negotia. Ergo vale mi Antoni.* A. *tu quoque bene vale suavissime Daniel.* D. *Num quid vis?* A. *Vt verbis meis dicas salutem plurimam tuis omnibus, præcipuè patri, matriq; & ipsi novæ nuptæ: meq; illi gratulari faustum illud conjugium.* D. *Ego verò id faciam, & quidem libentissimè.*

COLLOQ: XXXII. ARGUM.

Henricus conferre quærit de concione sacra: Gerardus recusat atq; offenditur. Exemplum in morum dissimilitudine.

HENRICUS, GERARDUS.

HODIE *te non vidi in concione: quid illud sibi vult?* G. *Quid sibi velit nescio; ego tamen interfui.* H. *Narra mihi quæ mandasti memoriæ.* G. *Non est tuum à me rationem exigere.* H. *Ego quidem non exigo: verùm id rogo, ut memoriæ causâ conferamus unà.* G. *Malim nunc solus recordari. Audies me, si voles,*

cum præceptor ante prandium nos interrogabit. H. *Quid mali eßet, si nunc inter nos ea de re conferremus?* G. *Nihil mali esset, fateor: sed nunc mihi non libet.* H. *Tua te libido regit.* G. *Omitte me, cur molestus es?* H. *Omitto sanè: sed audi unum verbum:* Non decet puerum esse tam morosum. G. Nec puerum decet esse tam molestum.

COLLOQ: XXXIII. ARGUM.

Admonitionem bonam puer bonus in bonam partem accipit, & gratias habet monitori.

RUBLIUS, LEPUSCULUS.

QUID *fecisti regulâ meâ?* L. *Reliqui in pergula superiore.* R. *Cur eam reliquisti?* L. *Oblitus sum.* R. *Non rectè factum. sed tu sic facere soles, si quid tibi fuerit commodatum.* L. *Piget me negligentiæ meæ.* R. *Non satis est dolere; nisi mores mutare velis.* L. *Deum precabor, ut mihi mutare velit.* R. *Si sapis, alioqui nemo tibi posthac commodare volet.* L. *Habeo gratiam, quòd me tam amicè monueris.* R. *I nunc repetitum meam regulam: est enim ea mihi opus ad ducendas in charta lineas.* L. *Nunc eo.* R. *Refer ad me in cubiculum.* L. *Mox habebis.*

COLLOQ: XXXIIII. ARGUM.

Admonitus monitorem vicissim monet.

Suspectus caveas; ne sis miser omnibus horis:
Nam timidis & suspectis aptissima mors est.
In suspiciosos.

EMERICUS, BALDUS.

CUR *solus rides?* B. *Quid tua?* E. *Quia fortasse rides me.* B. *Unde tibi orta est ista suspicio?* E. *Quia malus es.* B. *Omnes quidem mali sumus: at ego te pejor non sum. Nemo igitur ridet nisi aliquem irrideat?* E. *Non sic intelligo: sed* Qui solus ridet (*ut sæpe audivi*) aut stultus est, aut aliquid mali cogitat. B. *Ista sententia cujus sit nescio; sed cujuscunq; sit, non est perpetuò vera. tamen admonitionem tuam in bonam partem accipio: teq; moneo vicissim, ut caveas suspiciosus esse:* Nam timidis, & suspectis aptissima mors est; *ut est in morali nostro car-*

mine. E. *Memini. boni tamen consulo admonitonnem tuam.*

COLLOQ: XXXV. ARGUM.

Nicolaus Mercerium monet, nesit curiosus alienarum rerum percontator. Horatius, Percontatorem fugito, nam garrulus idem est: Nec retinent patulæ commissa fideliter aures: Exemplum in percontatores.

NICOLAUS, MERCERIUS.

VNDE *venis?* M. *Domo*. N. *Quid agitur domi vestræ?* M. *Nihil tua refert*. N. *Fateor: sed familiares sic rogare ferè solemus. perinde quasi rogemus, Vt valetis? Quomodo se vestræ res habent?* M. De re aliena nimiùm percontari non decet. N. *Taceo. sed videris mihi pro ætate nimis sapere*. M. *Nihil meum dico: id audivi sæpe*. N. *Ego quoq; non semel audivi*. M. *Cur ergo non uteris?* N. *Quia non semper in mentem venit*. M. *Immo quia tu es percunctator: quæ res non sine causa datur vitio*. N. *Habeo gratiam, quòd me adeò amicè moneas: posthac, adjuvante Deo, cavebo ineptus esse*. M. *Ita paulatim sapies.*

COLLOQ: XXXVI. ARG.

Latinus sermo colloquiis exercetur. Colloquiorum materia. Otiosus sermo qui sit. Docilitas.

PONTANUS, MARCUS.

VNDE *redis?* M. *Foris*. P. *Cur exieras?* M. *Redditum urinam*. P. *Qualis est cæli facies?* M. Nebulosa. P. *An regelat?* M. *Sic resolvitur gelu, ut nives omnino liquescant*. P. *Etiamne pluit?* M. *Sensi aliquid supernè distillare*. P. *Fortasse in transitu, è stillicidio tecti*. M. *Immo è nubibus, scio: quòd si non credis, vise tuipse*. P. *Quasi ego tibi non credam in re tantilla*. M. *Cur igitur dubitare videbaris?* P. *Vt pluribus verbis tecum fabularer*. M. *Quorsum id pertinet?* P. *Ad Latinum sermonem exercendum*. M. *Sed interim sæpe otiosa verba dicimus, à quibus omnino abstinendum Christus præcipit*. P. *Tota erras viâ in præcepti intellectu*. M. *Cur istud dicis?* P. *Quia non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur: præsertim ubi agitur de bonis & honestis rebus; qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus*. M. *Videris mi-*

vis mihi rectè sentire: proinde facile tibi assentior. P. *Sed hæc hactenus, instat nobis aliud negotium.* M. *Agè, desinamus.*

COLLOQ: XXXVII. ARGUM.

Exemplum oblivionis.

TROLLIETUS, BOLANUS.

SCIN' *tu quota sit hora?* B. *Non certùm scio: sed video instare cœnæ tempus.* T. *Me miserum! oblitus sum adire matrem, quæ jusserat.* B. *Curre, curre: opportunè venies: ut cœnes domi.* T. *Rectè mones: eo rogatum veniam.* B. *Eccum hypodidascalum.* T. *Optimè adest.*

COLLOQ: XXXVIII. ARGUM.

Rolandus & Lambertus de scalpello recens empto colloquuntur. Res inventa restituenda est domino, si cognosci potest: inventori dandum aliquod præmium. Deus precandus & laudandus.

ROLANDUS, LAMBERTUS.

QUID *ais de scalpello quod emeram tibi nudius tertius? estné satis bonum?* L. *Immo verò est optimum. sed (me miserum) parùm abfuit, quin perdiderim* R. *Eho, quid ais? quomodo id accidit?* L. *Cùm redirem foris, exciderat mihi in vico.* R. *Vnde exciderat* L. *E theca mea, quam imprudenter apertam reliqueram.* R. *Quomodo recuperasti?* L. *Affixeram statim chartulam valvis templi: post prandium quidam puer sextæ classis mihi retulit.* R. *Vtinam omnes tam fideles essent, qui res amissas reperiunt.* L. *Profectò pauci sunt qui restituant. si modò sit res alicujus pretii.* R. *Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur.* L. *Quidni?* Est *enim* furti species, si quis rem alienam inventam retineat, modò sciat cui reddenda sit. R. *At plerique putant se jure possidere quicquid amissum invenerint.* L. *Errant illi quidem gravissimè.* R. *Verùm (ut redeamus ad inceptum sermonem) quid dedisti puero qui scalpellum tuum invenerat?* L. *Dedi sextantem, & nuces aliquot juglandes: laudavi præterea, & paucis admonui idem semper esse faciendum.* R. *Rectè fecisti: sic enim libentiùs reddet aliâs, si quid repererit.*

Sed

Sed quid si perdidisses? L. *Æquo animo tulissem: & mihi emisset aliud.* R. *Itane æquo tulisses animo.* L. *Certè non sine aliqua molestia.* R. *Non igitur æquo animo. sed nolo te arctiùs urgere.* L. *Non sumus theologi.* R. *Quid ergo?* L. *Grammaticuli.* R. *Et quidem imperiti.* L. *Tantò diligentiùs Deum precari debemus, ut nos liberet ab inscitiæ & ignorantiæ tenebris, in quibus & versati sumus, & adhuc versamur.* R. *Id verò faciemus, si sanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore, & sæpe à concionatoribus.* L. *Vide quantum profuerit nobis scalpelli mei amissio.* R. *Ob eam rem tibi dupliciter gratulor, primùm, quod tibi rectè emerim: deinde quòd amissum recuperaveris.* L. *Habeo tibi gratiam, mi Rolande.* R. *Quin patri nostro cœlesti sit laus, & gratiarum actio.* L. *Amen.*

COLLOQ: XXXIX. *ARGUM.*

De pennis ad scribendum acuendis. pennarum bonarum notæ.

MACARIUS, CAROLUS.

MIHI *non videris nimis occupatus,* C. *Mediocriter.* M. *Quid si mihi exacuas duas aut tres pennas?* C. *Satis sit tibi, si unam acuero in præsentia. Suntné novæ?* M. *Novæ quidem, sed paratæ usquedum acuantur. jam enim levigavi, caudam rescidi, detraxi plumulas.* C. *Ostende, profectò sunt optimæ, et ad scribendum aptissimæ.* M. *Vnde id nosti?* C. *Quia sunt caule amplo, firmo & nitido. nam molles, & quæ caulem breviorem habent, parum sunt ad scribendi usum habiles.* M. *Gaudeo me utiliter emisse.* C. *Non abs re. sed quanti?* M. *Pro his tribus dedi quadrantes duos.* C. *Singulas igitur binis emisti denariolis.* M. *Res apparet. Est vile pretium pro rei bonitate.* C. *De quo emisti?* M. *De quodam circumforaneo.* C. *Apud hujus oppidi mercatores singulæ & quidem minus bonæ, venduntur sextantibus.* M. *Et tamen audent interdum dicere pluris sibi constare Lugduni.* C. *Ea fere est mercatorum consuetudo, nihil enim proficiunt nisi admodum mentiantur, ut ait Cicero.* M. *Sed age ne te diutius remorer, agamus*

mus quod instat. C. Citò expedire. aspice me diligenter; ut discas aliquando. M. Aspicio intentis oculis. sed mihi opus esset spatio paulò longiore. C. Istud ergo fiet in cubiculo, si quando me velis invisere. M. Quo tempore? C. Post scholæ missionem; hoc est, horâ nonâ matutinâ, vel quartâ pomeridianâ. Nunc habet pēnas duas, rectè (ni fallor) in usum tuum accommodatas. hanc tertiam in aliud tempus tibi integram servabis. M. Accipe tibi, si placet. C. Quin tibi serva: domo adferuntur mihi satis multæ. M. Ago tibi quantas possum gratias. Vale. C. Incolumem te conservet Deus. Sed heus, ne parcas unquā labori meo. M. Tu quoq; me, & rebus meis vicißim utere, si quid opus fuerit. Iterū vale.

COLLOQ: XL. ARGUM.

Brevis confabulatio, sed doctrinæ plena. Vir bonus & prudens occasionem docendi capit è re minima.

PUTEANUS, BUERLA.

VNDE veniebas modò? B. E culina. P. Quid illuc iveras? B. Vt me calefacerem. P. Tu, credo, libentiùs es in culina, quàm in schola. nonne? B. Nihil mirum. in schola non est ignis, sicut in culina. P. Abi; sapis. B. Vtinam tam saperem in divinis rebus, quàm in cura corporis. P. Fac sapias. B. Quomodo? P. Studio, curâ, labore, diligentiâ. B. Non parco labori. P. Rectè facis. sed est tempus expectandum, cujus progressu fiunt omnia: interea precandus est Deus assiduè. B. Bene mones. utinam ille studia nostra promoveat in gloriam sui nominis. P. Id faciet, si pergamus eum colere diligenter.

COLLOQ: XLI. ARGUM.

Ab amico quidam mutuò assem impetrat. Obiter mentio fit de providentia Dei.

MARTIALIS, BLANCUS.

QUANTUM habes pecuniæ? B. Assem cum semisse. Tu verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur? M. Vnicum assem. B. Vis mihi dare mutuò? M. Est mihi opus. B. In quem usum? M. Ad emendam chartam. B. Hodie reddam tibi. M. Addendum fuit, Deo

Deo juvante. B. *Sic docet præceptor; sed non possum assuescere.* M. *Fac assuescas.* B. *Quomodo id fiet?* M. *Si sæpe cogites, nos à Deo sic pendêre, ut nihil possimus sine ejus auxilio.* B. *Bonum mihi das consilium* M. *Quale mihi dari velim.* B. *Sed (ut ad propositum redeamus) dabis mutuò istum assem?* M. *Miror te mutuò petere, qui plus habeas quàm ego.* B. *Est quidam scholasticus hac transiens, qui librum venalem ostentat.* M. *Quid tum?* B. *Cupiebam emere; quia viliùs indicat, quàm noster bibliopola.* M. *Accipe. sed quæso, unde tam citò reddes?* B. *A cœna ibo domum, ut à matre petam.* M. *Quid si dare nollet?* B. *Nihil cunctabitur; cum librum ostendero.*

COLLOQ: XLII. ARGUM.

Montanus & Eusebius conferunt annos suos. Laudatur docti pædagogi diligentia; item boni patris prudentia in liberorum instituendorum cura. Agnoscitur in ea re Dei beneficium: Exemplum exercitationis in lingua Latina à teneris annis.

MONTANUS, EUSEBIUS.

QUOT *annos habes?* E. *Tredecim; ut à matre accepi. Tu verò?* M. *Equidem non tot habeo.* E. *Quot igitur?* M. *Deest unus.* E. *Sunt ergo duodecim.* M. *In promptu est ratio.* E. *Sed frater tuus quotum agit annum?* M. *Quintum.* E. *Quid ais? jam Latinè loquitur.* M. *Quid miraris? semper habemus domi pædagogum, & doctum, & diligentem: semper nos Latinè loqui docet: nihil Polonicum effert, nisi aliquid declarandi causâ: quin etiam patrem non audemus, nisi Latinè alloqui* E. *Nunquam igitur Polonicè loquimini?* M. *Solùm cum matre; idq; certâ quâdam horâ, cum illa nos ad se vocari jubet.* E. *Quid agitis cum familia?* M. *Cum familia rarus est nobis sermo, & quidem tantùm in transitu: & tamē famuli ipsi nos Latinè alloquuntur?* E. *Quid ancillæ?* M. *Si quando usus postulat ut eas alloquamur, utimur sermone vernaculo; ut solemus cum ipsa matre.* E. *O vos felices, qui tam diligenter docemini!* M. *Est Deo gratia, cujus dono patrem habemus qui curet nos tam accuratè erudiendos.* E. *Certè*

ejus rei laus, & honor unico cœlesti Patri debetur. M. *Sed quid agimus? jam audio recitari catalogos.* E. *Ergo festinemus.*

COLLOQ: XLIII. ARGUM.

Silvius Ludovico ægrotanti suadet ut quiescat: Paret Ludovicus.

SILVIUS, LUDOVICUS.

QUID *tristis es Ludovice?* L. *Egroto.* S. *Quid morbi est?* L. *Nescio.* S. *Sed tamen estné gravis morbus?* L. *Non admodum, gratia Deo.* S. *Quidnám tibi dolet.* L. *Caput?* S. *Quid; totumné caput.* L. *Non certè.* S. *Quæ pars igitur?* L. *Nescio nomen.* S. *Estné vertex?* L. *Non est.* S. *Quid ergo? utrum sinciput, an occiput?* L. *Hæc pars anterior. Est ergo sinciput.* L. *Quid igitur faciam?* S. *Quiesce bene; mox sanus eris. sic enim à matre accepi,* Nullum esse præsentibus remediū capitis doloribus quàm quietem. L. *Atqui varii sunt morbi capitis.* S. *Et varia fortasse remedia. sed quid est faciliùs, quàm id tentare quod dixi tibi?* L. *Experiri quidem, nihil (ut spero) nocebit. sed ubi quiescam?* S. *Domi vestræ in lecto.* L. *Mater non sinet.* S. *Immo si dixeris te ægrotare.* L. *Atqui me putabit simulare.* S. *Fieri potest: Sed quid dubitas periculum facere?* L. *Bonum consilium.* S. *Vtere; si vis.* L. *Faciam profectò.* S. *Enim verò, si sapis.* L. *Sed unum restat.* S. *Quid est?* L. *Impetranda est à præceptore venia.* S. *Adi & pete.* L. *Quid si nolit dare?* S. *Immo facillimè.* L. *Qui scis istud?* S. *Quia satis est credulus nobis; nisi qui aliquoties illum fefellerunt.* L. *Nunquam sciens illum fefelli.* S. *Ito igitur fidenter.* L. *Nunc eo.* S. *Sed heus, priùs meditare, quid sis dicturus; ne fortè loquendo hæreas.* L. *Bene mones: non accedam imparatus.*

COLLOQ: XLIIII. ARGUM.

Paulus & Timotheus certant, uter meliùs pronunciet aliquid eorum, quæ in schola didicerint. Salomon judex. Exemplum honesti studiosorum certaminis.

PAULUS, TIMOTHEUS, SALOMON judex.

OPTATUS *mihi ades, Timothee: quærebam qui mecum certare vellet: sed omnes ad lusus certamen currunt. tu verò quid ais?* T. *Quid ego malim, quàm tecum de nostris studiis pacificè*

contendere? P. Sed quod petis certandi argumentum? an de repetendis Ciceronis epistolis? T. Malo de Catone. P. Quamobrem? T. Quia restant mihi ediscendæ aliquot prælectiones de Cicerone. scis enim me ægrotasse ferè duas hebdomades. P. Memini. Vis igitur dicamus secundum librum Moralium distichorum. T. Est longiùs nimis in hanc horam. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquandiu ludendum est; ut corpus exerceamus ad valetudinem conservandam. P. Dicamus ergo librum tertium, qui est brevissimus. T. Sed judicem volo. P. Præstò est Salomon, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur, Salomon, audire nos? S. Quid dicturi estis? P. Tertium librum distichorum moralium. S. Nonne alternis dicetis. T. Scilicet suum uterque distichum. S. At pueri (ne erretis) nolo vos audire tanquam judex. P. Cur non? S. Ne fortè meâ sententiâ alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adjutor? S. Notabo in chartula diligenter utriusque lapsus: deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? S. Ille utri videbitur, victoriam & premium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantùm testis. S. Sic intelligo. T. Optima sane videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde probatur. S. Sed unum restat. T. Quid est? S. Vultisné, præter lapsus manifestos, hæsitationes etiam notari. T. Sic volunt præceptoris leges super hac re. S. Date mihi librũ in manum; ut certiùs observare possim. P. Tene meũ. T. Incipiamné? P. Æquũ est: quia tu à me provocatus es. T. Audi quæso, Salomõ, sed diligenter. S. Tu verò cave dicas negligenter.

COLLOQ: XLV. ARGUMENT.

Porralis & Marcard⁹ de reditu a vindemia deq; uvis allatis colloquũ.

PORRALIS, MARCARDUS.

GRATULOR tibi reditum Marcarde. quando redisti rure? M. Heri post meridiem. P. Quid mater? M. Quemadmodum illa me secum duxerat, ita reduxit. P. Nonne vênit in equo? M. Et quidem tolutario. P. Tu verò? M. Quid rogas? eram illi à pedibus. P. Non tibi fuit molestus labor itineris? M. Nulla mibi fuit

via difficilis; adeò erat jucunda in urbem reditio. quid quæris? noluissem eques venire. P. *Quantum distat hinc villa vestra?* M. *Quatuor miliaribus, iisq; non admodum longis.* P. *Sed jam satis de reditu; nunc aliud agamus. Fuistiné memor promissi tui? num redisti vacuus?* M. *Attuli uvarum quantum potui.* P. *Quantum igitur?* M. *Quasillum.* P. *Hui, quasillum! tibi igitur uni?* M. *Immo nobis duobus.* P. *Quid duobus tantillum?* M. *Non poteram ferre amplius, pro viribus corpusculi mei. quòd si robustus essem, asini onus asportassem: mater enim facilè permittebat.* P. *Quàm vellem adfuisse.* M. *Ego & mater te plurimum desideravimus. Sed esto animo bono: ea reliquit famulum ruri, qui amplissima corbe onustus veniet; tum illa tibi dabit affatim.* P. *Aha: nunc optata loqueris, mi Marcarde.* M. *Eamus domum ad nos: videbis quasillum nostrum, adhuc (ut spero) integrum.* P. *O lepidum caput! nam & cupiebam ire salutatum matrem tuam, mihi carissimam.* M. *Profectò illi gratissimum feceris.* P. *Eamus igitur.*

COLLOQ: XLVI. ARGUM.

Dives ex occasione pauperi opem pollicetur. Deus, hominum operâ, nos nec opinantes juvat. Deus afficit animos ab bene agēdū. Deus hominum affectus gubernat. Exemplum insigne charitatis erga pauperes

ANTONIUS, BERNARDUS.

QUID *hîc solus cogitas?* B. *Meam deploro miseriam.* A. *Quænam te afficit miseria?* B. *Heu me miserum. ecce mutavimus classem: nec est mihi pecunia unde libros emam.* A. *An non tibi dat pater?* B. *Dat quidem interdum; sed parcè nimis.* A. *Est igitur avarus.* B. *Non sequitur.* A. *Quid igitur impedit quominus tibi pecuniam suppeditet?* B. *Paupertas. præterea, cum peto, miratur tot nobis opus esse libris.* A. *Nihil mirum; præsertim, cùm sit pauper. sed interim esto animo bono; nec te afflictes quæso; dabo operam, ut te juvet pater meus. libenter enim largitur pauperibus, præsertim iis quos novit bonarum litterarum studiosos esse.* B. *O me felicem, si tuâ operâ me Deus adjuverit!* A. *Iuvabit, spero: sed tu interim precare illum diligenter, ut mei pa-*

trũ animum erga te affectum reddat. B. *Rectè mones.* Nam (*ut sæpe audivi ex sacris concionibus*) Solus est Deus qui hominum corda gubernat, ac dirigit. A. *Ita res habet.* B. *Vale mi Antoni, qui mihi animũ reddidisti.* A. *Tu quoq; Bernarde vale. Sed dic mihi, quæso, quantum nummorum tibi opus est?* B. *Si duos haberem decusses, abunde mihi esset in præsentia.* A. *Tace; cras (ut spero) divinum auxilium senties.*

COLLOQ. XLVII. ARGUM.

De frigoris acerbitate, & hypocausti incommodo.

PHILIPPUS, UVTERIUS.

Quò nunc is? UV: *In hypocaustum.* P. *Quid eo?* UV: *Hoccine rogandum est, non frigus sentis?* P. *Quotus quisq; nunc non sentiat, cum adeò sit acerbum? sed ego malim me in culina calefacere.* UV: *Atqui præceptor vetuit.* P. Non *ignoro, sed rogabo veniam.* UV: *Cur non vis in hypocausto calefieri?* P. *Vapores clibani tentant mihi caput: quod alioqui infirmum satis habeo; unde fit, ut facilè ex capite laborem.* UV: Ego *quoq; sic aliquando fui: sed paulatim assuefeci me ad ferenda hypocausti incommoda.* P. *Et ego, ut spero, me assuefaciam: verùm præstat id fieri horis pomeridianis; ubi tantus ille æstus deferbuerit.* UV: *Sed nunc tempus non est hic philosophandi diutiùs; jam mihi dentes frigore crepitant.*

COLLOQ: XLVII. ARGUM.

Attingitur differentia inter hortum, & hortos. Rerum nomina tenêre non satis est, nisi res ipsas cognoscamus.

STRATANUS, THEOBALDUS.

Quæ *sunt arbores in horto vestro?* T. *Hortum habemus suburbanum, in quo sunt olera quibus vescimur quotidie: præterea sunt in fundo nostro uni horti, variis arboribus consiti.* S. *In horto quæ sunt olera?* T. *De hoc mater meliùs respondere posset. nam illic sæpe versatur, aut serendi causâ, aut sarriendi, aut aliquid colligendi:* S. *Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina.* T. *Parùm prodesset nomina tibi recensere, nisi res ipsas videres.*

deres. quin eamus in rem præsentem. S. Potes ire quando libet? T. Possum quidem, matre permittente. S. Fac amabo, permittat; sed eâ lege, ut me tibi comitem assumas. T. Id facilimè fiet: tantùm hîc me expecta: mox rediero. S. Quid si ea domi non est? T. Tamen huc tibi renunciabo. S. Bene vertat Deus.

COLLOQ: XLIX. ARGUM.

Amicus amico pecuniam ultrò offert. Beneficium voluntarium. Humana beneficia diligentiùs quàm divina expendimus. Exemplum liberalitatis rarissimum.

PASCHASIUS, CAVILONUS.

HODIE pecuniam à patre accepi: si tibi fortè est opus. C. Nihil nunc opus est mihi. sed tamen gratiam habeo maximam, quòd tua liberalitate ultrò mihi offers beneficium: quotus enim quisq; id faciat? P. Credo esse paucissimos; tu me tamen non semel beneficiis provocasti. C. Adeò parva illa fuerunt, ut non sint commemoratione digna. P. Non est parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum sit. C. Utinam Dei erga nos beneficia tam expenderemus, quàm solemus hominũ. P. Faxit ille, ut in ea cogitatione nos exerceamus & sæpiùs & diligentiùs. Illud profectò necesse est, si volumus ejus benignitatem sæpiùs experiri.

COLLOQ: L. ARGUM.

Fatonus Barbarino vult dictata describere: Barbarinus permittere non audet, ne à præceptore arguatur. Nec fallendum, nec mentiendum est. Præstat puerum timidiorem esse, quàm audaciorem.

FATONUS, BARBARINUS.

QUID agis? B. Scribo. F. Quid scribis? B. Describo dictata præceptoris. F. Quænám? B. Hesterna. F. Quid? non aderas? B. Immo aderam: sed non poteram magistrum dictantem assequi. F. Quæ res te impediebat? B. Quòd satis commodè non sederem. F. Veneras ergo seriùs? B. Istud est. F. Cedo commentarium tuum; egomet tibi scribam. B. Quid faciam lucri? F. Ego citiùs, quàm tu descripsero: post ludemus unà, ut concessit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem facerem? sed non audeo.

audeo. F. *Quid times?* B. *Edictum præceptoris.* F. *Quod mihi edictum narras?* B. *Nescis eum vetuisse, ne quis sine permissu ejus alteri scribat?* F. *Id ego probè memini. sed unde hoc sciet?* B. *Rogas? cùm, emendandi causâ, scripturæ rationem exiget, tum captus ero: novit enim manum meam præterea,* Neq; fallendum est, neque mentiendum. F. *Verbo Dei utrumq; vetamur.* B. *Quid ergo responderem præceptori, cùm ille negaret me ita scripsisse?* F. *Non eo res evadet: spero.* B. *Nolo tuâ spe tantum subire periculum* F. *Vah! nimium timidus es: nunquam rem facies.* B. *At tu forsitan audacior.* F. *Tu igitur scribe quantum voles: ego ad ludendum me confero.* B. *Abi, quæso. jam unam paginam descripsissem, nisi me interpellasses.* F. *At interim aliquid proficimus, dum Latinè fabulamur.*

COLLOQ: LI. ARGUM.

De accepta pecunia, & mutuò facilè data. Amicus verus. Exemplum animi ad bene merendum promptissimi.

BERTINUS, PROBUS.

VENITNE *pater ad mercatum hodiernum?* P. *Hodie manè convenit me, cùm adhuc lecto surgerem.* B. *Nihil ab eo petisti?* P. *Immo pecuniam.* B *Et numeravit?* P. *In præsentia* B. *Quantum, obsecro?* P. *Viginti asses.* B. *Papæ! asses viginti? qui fit, ut audeat tibi tantum pecuniæ comittere?* P. *Quia novit me dispensatorē frugi: siquidem semper illi reddo rationem usque ad teruncium.* B. *Sed ægrè fortasse impetrasti·* P. *Immo facillimè. atq; adeò cum gratia.* B. *O mitem parentem!* P. *Certè mitissimū* B. *Sed ut ad (rem) quid facies istâ pecuniâ?* P. *Emam libros, & alia mihi necessaria.* B. *Potesné mihi aliquid mutuò dare?* P. *Possum, si modò eges.* B. *Nisi egerem, non peterem.* P. *Quantum vis à me accipere?* B. *Quinq; asses.* P. *Accipe·* B. *O verè amicum animum!* P. Amicus verus non est, nisi qui amicum juvat in tempore; si tamen habet unde juvet. B. Amicus certus, *ut est in proverbio,* in re incerta cernitur. P. *Quando red-*

do reddes mutuũ? B. Vbi primùm pater in hanc urbem venerit. P. Quando venturum speras? P. In mercatu proximo; nempe ad octavum diem Octobris.

COLLOQ: LII. ARGUM.

Pędagogus, ad exercendam suorum discipulorum memoriam, à quodam eorum, exercitationis matutinæ rationem exigit. Narrat puer ordine & distinctè singula, idq; memoriter, & audientibus condiscipulis. Exemplum ad pueros in simplici narratione exercendos, ut puro sermoni paulatim assuescant.

PÆDAGOGUS, PUER.

HODIE manè quotâ horâ expergefactus es? PU: Ante lucem quotâ horâ nescio. PÆ: Quis te expergefecit? PU: Venit excitator hebdomadarius cum laterna sua; pulsavit acriter ostium cubiculi: quidam aperuit: excitator accendit nostram lucernam; elatâ voce inclamavit: experrecti sunt omnes. PÆ: Narra mihi ordine, quid egeris ex illo tempore usq; ad finitum jentaculum. Vos, pueri, auribus atq; nimis diligenter attendite; ut discatis hunc vestrum condiscipulum imitari. PU: Experrectus, surrexi e lecto; indui tunicam cum thorace: sed in scabello, accepi femoralia & tibialia, utraq; indui; calceos calceavi; femoralia lingulis astrinxi thoraci; tibialia periscelide ligavi supra cruras; cingulo me præcinxi; caput diligenter pexui; aptavi capiti pileolum; togam indui: deinde egressus cubiculum, descendi infrà; accepi frigidam è situla; manus & faciem lavi; os & dentes collui; detersi mantili manus, & faciem. Interea signum ad precationem, & rem divinam datur minore tintinabulo; in aulã privatam convenitur, precamur unà; accipimus ordine jentaculum à famulo culinario; jentamus in triclinio sedentes & quieti, sine murmure, sine strepitu. quos audivi ineptè garrientes, aut verba loquentes otiosa, aut etiam lascivientes vidi, amice admonui; qui non paruerunt admonitioni, detuli ad observatorē, ut eos notaret. PÆ: Nonne vobis præerat dum jentaretis? PU: Immo hypodidascalus. PÆ: Quid agebat interea? PU: Ille per mediã aulã ambulabat tenens librum in manibus, & iden-

tidem monens observatorem, ut notaret ineptè garrientes. PÆ: Nullumné igitur verbum tunc licet emittere. PU: Immo licet: verùm ii demū notari solent, qui diu, & multis verbis ineptè & sine ullo fructu confabulātur. cæterùm licet omnib: jucundos inter se tractare sermones de bonis & honestis rebus, dū tamen id modestè fiat, citra clamorem & contentionē. PÆ: Hactenus satis fecisti mihi: cætera narrabis à prandio, nisi aliquod negotiū intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, ne magistro in mora simus. PU: Audivi modò signū dari. PÆ. Oportune datum.

COLLOQ: LIII. ARGUM.

Prosequitur puer narrationem ante prandium inceptam.

PÆDAGOGUS, PUER.

VBI finivisti narrationem ante prandium? PU: Cùm vellem finem imponere de jentaculo, tu me interpellasti, præceptor. PÆ Perge igitur narrare ordine reliqua. PU: Dum jentandi finem facimus, datur publicum signum posterius: sumit quisq; libros; imus in aulam communem; recitantur de more catalogi singularum classium: qui adsunt, ad nomen respondent; ego quoq; respondeo: absentes notantur in catalogis ab ipsis Nomenclatoribus. Finitâ catalogorum recitatione, præceptor inquirit de absentibus; deinde sedet in cathedra sua, & jubet pronūciari prælectionis contextum. pronunciamus terni clarâ voce; ut solemus quotidie. Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt singuli: nos alii reddimus terni, idq; memoriter, præter eum qui verba ipsa contextus præit nobis ordine. tandem præceptor exigit nativam verborum significationem: doctiores, quibus nominatim præcipit, respondent; ego quoq; jussus ab eo, respondeo. laudat ille qui bene responderint, de quorum numero ego (quod sine jactantia dictum sit) unus erā. postea jubet singulas orationis partes ordine tractari ad rationem Grammaticam. postremò palàm præscribit, quid sit à prandio reddendum. auditâ horâ octavâ, precationem imperat; quâ finitâ

nitâ monet ut officium sedulò faciamus. tandem nos missos facit. Eo spectante, eximus ordine, & sine strepitu, lætiq; discedimus. Satisné tibi feci præceptor? PÆ: Immo cumulatissimè. Pu: Placetné tibi, ut sub cœnæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? PÆ: Nihil opus erit: nam de iis quæ horis pomeridianis aguntur, aliàs te audivi satis.

COLLOQ: LIV. ARGUM.

Pædagogus puerum in divinis rebus per otium instituit. Divinorum beneficiorum commemoratio. Christi mors salus est omnium credentium. Laudatur pueri studium ac diligentia.

PÆDAGOGUS, PUER.

ADES, Carole. Pu: Adsum, præceptor. PÆ: Quid agunt duo condiscipuli tui? Pu: Adhuc docentur à subdoctore. PÆ: Tu verò jamné pronunciasti contextum prælectionis in crastinum manè? Pu: Pronunciavi. PÆ: Satisné rectè? Pu: Satis, gratia Deo. PÆ: Quis te audivit? Pu: Ludimagister. PÆ: Bene habet, sed est quod monere te velim. Pu: Ego istud audire percupio. PÆ: Sæpenumero cogitandum tibi est, quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium, & memoriam tam felicem tibi dederit. Pu: Quid illi non debeam, qui mihi dedit omnia? PÆ Dic aliquot ejus beneficia præcipua, quemadmodum docui te aliquando. Pu: Dedit mihi cœlestis ille Pater corpus; animam; vitam; mentem bonam; parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos, & qui non modò suppeditant mihi copiosè omnia ad hanc vitam necessaria, sed etiam (quod est longe maximum) me bonis litteris bonisq; moribus tã diligenter instituendum curant, ut nihil sit præterea requirendum. PÆ: Verè omnia ista dixisti: sed unum prætermisisti, quod est singulare Dei beneficium. Scis' tu, quid sit? Pu: Sine me paulisper cogitare. PÆ: Otiosè cogita. Pu: Nunc ego reminiscor: sed pro magnitudine rei, nescio quibus verbis id possim exprimere. PÆ: Dic tamen, quo poteris modo. Pu: Cogito etiam atque etiam. PÆ: Dic tandem. Pu: Innumerabilia sunt Dei

optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis reb.: sed nullum majus nec dici nec cogitari potest, quàm quòd Filium suum unicum gratis mihi dederit, qui me miserimum peccatorem, & sub Satanæ tyrannide captivum, ac morti æternæ destinatum, redemit, idq́ morte suâ omnium crudelissimâ, & maximè ignominiosâ. PÆ: *Satis aptè dixisti, & totidem ferè verbis quot aliàs te docueram. Sed nunquid Deus tibi uni hoc tantum beneficiũ præstitit?* PU: *Minimè verò.* PÆ: *Quibus præterea?* PU: *Omnibus quotquot Evãgelio fideliter ac verè crediderint.* PÆ: *Faxit ipse* CHRISTUS *unicus Servator noster, ut magis ac magis in ipsius cognitione proficias.* PU: *Faciet, spero.* PÆ: *Perge igitur, ut cœpisti alacriter; quod bene vertat De^a^ in gloriam sui nominis.* PU: *Ita precor.* PÆ: *Eamus cœnatum.*

COLLOQ: LV. ARGUM.

Facetæ observatoris confabulatio cũ puero verè cãdido; & simplicis ingenii.

OBSERVATOR, PUER.

T*u nunquam studes: quando eris doctus?* P. *Id fiet progressu temporis, Deo juvante.* OB: *Rectè dicis, sed interim laborandum tibi est.* P. *Atqui ego non sum arator.* OB: *Etiam rides? quasi laborare idem sit quod arare.* P. *Scio non idem esse.* OB: *Cur ergo sic respondisti? nonné istud ridere est?* P. *Et ridere non est malum, cùm sit naturale omnibus hominibus.* OB: *Pergin' tu nugas dicere?* P. *Quod dixi, verum est; &, Verum dicere, non est nugari. cur me immeritò reprehendis?* OB: *Iure te arguo.* P. *Quo jure?* OB: *Quia non ignoras,* Ridere, *pro* irridere, *usitatum esse: & tamen sic accepisti, quasi de risu sim locutus.* P. *Si defendo causam meam, quid mali facio?* OB: *Pergis igitur esse pertinax; profectò seriò notaberis.* P. *Ne quæso, mihi irascaris, mi Martine.* OB: *Non irascor; sed officium meum facio.* P. *Sed audi quæso.* OB: *Quid audiam? tuas nugas?* P. *Audi, inquam: nihil mentiar.* OB: *Dic breviter: est mihi alibi negotium.* P. *In primis cùm tu me admonuisti non eram otiosus.* OB: *Quid ergo? Si*

nihil faciebas, nonne otiosus eras? P. Non eram; pace tuâ dixerim. OB: Qui potest istud fieri? P. Dicam tibi; etsi tute meliùs hoc intelligis, quàm ego. Nihil faciebam, ut apparebat: sed tamen cogitabam aliquid boni. OB: Declara istud mihi. PU: Cùm tu facis versus, sæpe meditaris diu, quasi sis otiosus: quamvis nunquam sis minùs otiosus. OB: Pro ista ætate nimis acutus es. Etiamsi tibi, ut ais, otiosus non eras; tamen qui te viderent, possent aliter judicare. P. At solus eram. OB: Verum: sed poterant aliqui intervenire. Denique non fateris culpam? P. Si qua fuit culpa, in eo fuit, quòd primo aspectu videbar tibi esse in otio, cùm revera non essem. OB: In eo nihil requiro. sed de irrisione quid respondes? Certè nihil dixi irridendi animo. OB: Quo igitur? P. Iocabar: crede mihi. OB: Quorsum? P. Vt paucis verbis fabulando, aliquid ex te addiscerem. OB: Non is sum à quo multa doceri queas. P. Immo tecum multum boni sæpe didici. OB: Quid tandem vis concludere? P. Vt mihi ignoscas; quando (ut vides) malo animo nihil peccavi, quod equidem sciam. OB: Age, ignosco. quia videris mihi candidus, & apertus. neq; adhuc vidi te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, Martine suavissime.

COLLOQ. LVI. ARGUM.

Doctrina pueris maximè necessaria de fugienda videlicet pravorũ consuetudine: & maximè impostorũ. Exẽplũ amici fidi in dãdo cõsilio

MESSOR, VALENSIS.

NON meministi præceptorem tam sæpe monere nos de fugiendis pravis sodalibus? V. Ego verò probè memini. M. Tamen alicubi satis negligenter uteris ejus monitis. V. In quo videor tibi ea negligere? M. Dicam tibi, si modò attentè audias. V. Dic obsecro: audiam attentissimè? M. Nunquam vis cavere tibi ab illo impostore. V. Cur caveam? M. Ne illius contagione depraveris: nosti enim eum esse pessimum. V. Atqui non sponte sequor: ad me accurrit undiq;. M. Nimirum quia novit te habere quod des: et dare libenter ac sæpe. V. Quid igitur mihi faciendum suades? M. Dic semel, & seriò, & quasi animo irato, Quid vis ami-

cetcur me ubiq; sequeris? omnes clamitant te esse pessimum, & ideo sodales tui esse nolunt. proinde, omitte me posthac, quæso: ne tuâ causâ virgis palàm cædar. V. Quid sibi velit aliquid contrà respondere? M. Abrumpe illi sermone, teq; recipe celeriter. V. Ago tibi gratias, quòd me tam fideliter monueris.

COLLOQ: LXVII. ARGUM.

Interrogatiunculæ de morbo. Deus est medicorum princeps.

CASTELLANUS, MOSSARDUS.

QUID egisti per hosquindecim dies? M. Ministravimatri, quæ graviter ægrotabat. C. Ain' tu? M. Sic est profectò. C. Quo laborabat morbo? M. Febre tertianâ. C. An convaluit? M. Paulatim convalescit, gratia Deo. C. Quis eam sanavit? M. Medicorum summus. C. Quis ille? M. Ipse DEUS. C. De hoc nihil dubito. sed cujus operâ. M. Domini Sarrasini. Is habetur maximi nominis in Medicinæ professione. M. Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. C. Quibus remediis utebatur in curanda matre tua? M. Medicamentis. C. Satis istud intelligo etiam te tacente: sed dic planè, quæ fuerunt ista medicamenta? M. Sine me aliquantisper recordari. C. Sino. dic tandem, quæ reminisceris. M. Duo tantùm nomina mihi occurrunt, Clysteres, & Potiones. D. Quid ista conferunt, M. Eho inepte; ita rogas quasi ego Medicinæ operam dederim. itaq; si cupis ampliùs scire, quære tute ipse ab iis potiùs qui ista profitentur: hoc est, à Medicis & Pharmacopolis. C. Ne mihi succenseas, oro. M. Cur tu es adeò curiosus, C. Vt addiscam semper aliquid. M. At vide interim, ne voceris Percunctator. C. Audi tamen item pauca. M. Loquere. C. Quamdiu ægrotavit mater? M. Ferè duas hebdomades. C. Interea ubi erat pater? M. Profectus erat Antverpiam ad mercatum. C. Sed tu, quâ horâ rediisti in gymnasium? N. Hodie mane. C. Dedistine excusationem præceptori? M. Dedi. C. Quid ibi respondit? N. Factum bene, inquit. Tu verò ubi eras? C. Hesterno die rus iveram cum patruo. M. Age, videamus quid simus reddituri horâ

secundâ: nam ego quodammodo nunc novus sum discipulus.

COLLOQ: LVIII. ARGUM.

Non solùm nobis nati sumus, sed alius alium sollicitè curare debet in tempore. Exemplum tempestivè admonitionis.

MALAGNODUS, GASSINUS.

QUID *cogitas Gassine? cave tibi, obsecro.* G. *Quid mihi cavebo?* M. *Ne in morbum incidas.* G. *Qua ex caussa?* M. *Ex nimia lusus intemperantia.* G. *Unde apparet periculum?* M. *Quia totus æstuas; totus sudore mades.* G. *Rectè in tempore admones, profectò non sentiebam.* M. *Desiste, si me audis.* G. *Audio verò libenter, ac tibi morem gero. quis enim respuat tam fidele consilium?* M. *Deterge faciem sudariolo, & indue te celeriter, ne subitum frigus contrahas.* G. *Habeo tibi gratiam: nam fere morbis sum obnoxius.* M. *Quid est causæ?* G. *Infirmitas meæ valetudinis: vides enim quàm imbecillo sim corpore.* M. *Tanto magis debes tibi cavere.* G. *Istud probè novi: & parens uterq; monet sæpissimè: sed quid agas?* Naturâ proni sumus in nostram perniciem. M. *O mi Gassine,* Non est voluptati serviendum, sed temperantiâ valetudini consulendū. G. *Est in promptu carmen Catonis in eam sententiam.* M. *Teneo: sed de his alias. jam satis imbutus es: nō est quod hîc moreré diutiùs.* G. *Vale Malagnode monitor amicissime.* *Vin' tu ut domum te deducam?* G. *Nihil opus est deductione: ego bellè me habeo, Dei beneficio.* M. *Mi Gassine, cura ut valeas.*

COLLOQ: LIX. ARGUM.

Omnis victoria nisi ad Dei gloriā referatur, mera est vanitas. Victoriâ modesti adolescentes rectè utuntur: stulti contra faciunt. Curiositas. A pueris tria potissimùm curanda. Sine Deo nihil fit boni. Spiritus divinus in nobis operatur. Omne bonum à Deo esse, confitendum est. Deus author fidei, idem & perseverantiæ. Spes bona. Adolescentum ingenuorum consensio in bonum.

ROBINERIATIUS, BOBUSARDUS.

VALDE *miror cur hodie manè non adfueris?* B. *Quid miraris tantopere? Nihil hîc est novi: multi absunt quotidie, immo ferè horis singulis.* R. *Atqui victoria tibi erat in manibus.* B. *Quid e-*

go curo? Ejusmodi victoria (ut bene dicebat quidam) nihil aliud est quàm brevis gloria. R. Sed interim modesti adolescentes hinc ad studia magis incenduntur, nec tamen inani gloria tumescunt? sed ad honorem Dei referunt quicquid inde laudis accesserit. B. Istud certè rarò contingit. Plures enim sunt qui victoriis abutantur ad privatam gloriam, quàm qui divini honoris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Immo verissimum. R. Sed velim mihi dicas cur abfueris. B. Scripsi ad patrem literas. R. Cujus nomine? B Matris. R. Dictavitné tibi ipsa? B. Quid scripsissem nisi dictasset? R. Quid continebant literæ? B. Longum esset tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum. B. Varium erat & multiplex. & , quid tua (quæso) scire refert? R. Nihil. B. Cur ergo tam avidè quæris? R. Animi causâ; ut ferè curiosi sumus novi aliquid audiendi. B. Nihil aliud quàm garris. omitte me. R. Ausculta paucis. B. Agè, ausculto; loquere quid velis. R. Scire cupio ubi sit pater tuus. B. Quasi verò nescias? R. Vnde scirem? B. Cùm tibi sit notissimus, & cùm simus vicini, non putassem te ignorare. R. Dic tandem quæso? B. Est Lugduni. R. Quādo est profectus? B. Abhinc dies quatuor. R. Quid illic agit? B. Negotiatur: R. Quando rediturus est? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur? B. Roga mercatores: non est meum curare talia. R. Quid igitur curas? B. Vt Deum timeam; parentibus obediam; bonas artes cum pietate discam. R. Næ tu magnificè loqueris. sed dic mihi seriò, potesné solus res tantas efficere? B. Egóne istud mihi assumo? Deus ipse spiritu suo me adjuvabit. R. Optimè sentis: nihil ex te præterea requirebam. B. Est Deo gratia, cui acceptū refero, quicquid inest in me boni. R. Istud rectè: et laudo equidē; ne tibi videar nihil aliud quàm garrire. B. Cùm illud dicerem, jocabar sanè. R. Ego sic accepi: sed tu (ut cœpisti) perge discere, & sapere. B. Qui mihi dedit fidem; idem, ut spero, & perseverantiam dabit. R. Bene speras: & ego idem spero tecum. itaq; pergamus vivere inter nos conjunctissimè, ut adhuc

fecimus

fecimus. B. *Per me quidem non stabit; nisi ope divinâ prorsus ero destitutus.* R. *Avertat ipse Deus; sed audin' tu horologium?* B. *Vt in ipso tempore sermonem finivimus!*

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM Liber Tertius.

Cui insunt Magistri colloquia cum discipulis.

ADMONITIO.

HÆC à pueris ita legenda erunt, ut ex duobus legentibus unus discipulum, alter præceptorem agat.

COLLOQUII I. ARGUMENTUM.

Duo, aut tres ex domesticis discipulis, præceptorem manè salutatum veniunt; ut sciat an omnes surrexerint. Admonitio præceptoris. Exemplum diligentiæ observatu dignum.

SVNUS ex discipulis, PRÆCEPTOR.

SALVE *præceptor.* P. *Salus per* IESUM CHRISTUM. *An surrexerunt omnes?* D. *Omnes, præter parvulos.* P. *Num quis ægrotat?* D. *Nemo. gratia Deo.* P. *Quid agitur?* D. *Alii se induunt: alii jam student naviter.* P. *Adestne vobis hypodidascalus?* D. *Iam dudum.* P. *Ite igitur precatum: vosq́; diligenter commendate domino Deo: deinde pergite in studiis vestris, usq́; ad horam jentaculi.* D. *Ita solemus præceptor.* P. *Credo equidē: sed quia fere somniculosi estis, ac negligentes; idcirco ego vos admoneo sæpiùs.* D. *Gratiam habemus præceptor humanissime. Num quid vis præterea?* P. *Dic famulo, ut mihi togam adferat.*

COLLOQ. II. ARGUM.

Interrogatus quidā de concione sacra, nihil scit respondere. Objurgatur à præceptore. Parùm abest, quin vapulet: sed precibus exoratus veniā

PRÆCEPTOR, DISCIPULUS.

AVDI-

ADFUISTINE *hodie concioni sacræ? Adfui.* P. *Qui sunt testes?* D. *Multi ex condiscipulis, qui me viderunt, testari possunt.* P. *Sed producendi erunt aliquot.* D. *Producam, cùm jubebis.* P. *Quis habuit concionem?* D. *Dom.* N. P. *Quotâ horâ incepit?* D. *Septimâ.* P. *Vnde sumpsit thema?* D. *Ex Epistola Pauli ad Rom:* P. *Quoto capite?* D. *Octavo.* P. *Adhuc bene respondisti: nunc videamus quid sequatur. Ecquid memoriæ mandasti?* D. *Nihil, quod referre possim?* P. *Nihilné, cogita paulisper: & vide ne turberis; quin esto animo bono.* D. *Certè præceptor nihil possim reminisci.* P. *Ne verbum quidem?* D. *Nihil prorsus.* P. *Hem verbero: quid igitur profecisti?* D. *Nescio; nisi quia fortasse interim à malis abstinui.* P. *Istud quidem est aliquid, si modò fieri potuit, ut malo omnino abstinueris.* D. *Abstinui, quoad potui.* P. *Fac ita esse: non tamen satis fecisti Deo: cùm scriptum sit* Declina à malo, & fac bonum. *Sed dic mihi (quæso) quâ gratiâ illuc iveras potissimùm.* D. *Vt aliquid addiscerem.* P. *Cur id non fecisti?* D. *Non potui.* P. *Non potuisti nebulo? immo noluisti; aut certè non curasti.* D. *Cogor fateri.* P. *Quæ res te cogit?* D. *Conscientia mea, quæ me accusat apud Deum* P. *Rectè dicis; utinam ex animo.* D. *Equidem ex animo dico.* P. *Fieri potest, sed agè, quid fuit causæ, quamobrem nihil memoriæ mandaveris?* D. *Negligentia mea; non enim diligenter audiebam.* P. *Quid igitur faciebas? Identidem dormiebam, vel dormitabam.* P. *Ita soles. sed quid agebas reliquo tempore?* D. *Cogitabam mille ineptias, ut solent pueri.* P. *An tu adeò puer es, ut nō debeas attentus esse ad verbum Dei audiendum?* D. *Si attentus essem possem aliquid proficere.* P. *Quid igitur meruisti?* D. *Verbera.* P. *Meruisti profectò, idq; largissimè* D. *Ingenuè confiteor.* P. *Verbo tenus, opinor.* D. *Immo certè ex animo.* P. *Fortasse. Sed interim para te ad plagas accipiendas.* D. *Ah præceptor, ignosce obsecro; peccavi fateor; sed nulla ex malitia.* P. *Atqui tam supina ista negligentia proximè ad malitiam accedit.* D. *Non equidem*

quidem inficior: sed tuam imploro clementiam, per Christum Iesum. P. *Quid igitur facies si tibi ignovero?* D. *Faciam posthac officium meum, ut spero.* P. *Addendum erat,* Deo juvante: *sed id parùm curas.* D. *Immo præceptor, adjuvante Deo præstabo posthac officium.* P. *Age, condono culpam tuis lachrymis: tibiq́; eâlege ignosco, ut promissi memineris.* D. *Gratias ago, præceptor humanissime.* P. *Eris apud me in maxima gratia, si promissa servaveris.* D. *Faxit Deus optimus, ut possim.* P. *Faxit precor.*

COLLOQ: III. ARG.

Admonitus ludimagister de classe doctore vacua, statim providet.

MARTINUS famulus, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *nemo est qui doceat in sexta classe.* P. *Quid hoc rei est? ubi est Magister Philippus?* M. *Morbo detinetur in lecto.* P. *Qui scis?* M. *Nunciavit quidam ex discipulis eius domesticus.* P. *Dic hypodidascalo meo.* M. *Non est in musæolo suo.* P. *Qui scis?* M. *Nam ego ter aut quater pulsavi ostiolum.* P. *Dic primæ classis doctori, ut mittat è suis aliquem.* M. *Quid si nolit mittere?* P. *Abi inepte: an putas eum esse tam impudentem, ut recuset? abi; propera.*

COLLOQ: IIII. ARGUM.

Præceptor docens evocatur ex auditorio.

BORDONUS, PRÆCEPTOR, DISCIPULI.

PRÆCEPTOR. P *Hem, quid est?* B. *Sunt quidam qui te conventum volunt.* P. *Vbi sunt?* B. *Te expectant in vico.* P. *Nunc adibo* B *Atqui urgent.* P. *Præcurre tu, & eos intromitte in aream; ego te sequor, vos interim expectate cum silentio: mox ego adero, ut vos ad cœnam dimittam.* G. *O quàm bonum verbum!*

COLLOQ: V. ARGUM.

Stultè interrogatur magister à quodam discipulo de eo quod palàm dictum est. Exemplum est puerilis imprudentiæ, ut discant pueri ad verba doctoris attentiores esse.

CANELLUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *quid reddemus cras manè?* P. *Hodie manè palàm dixi ante scholæ missionem.* C. *At ego non aderam, præce-*

ptor. P. Roga igitur condiscipulos. nam si vellent singuli me interrogare de reb. à me palàm dictis; quaeso, quando finis esset? itaq; fac sis posthac prudentior. C. Curabo pro viribus. P. Sed tu ubi eras? C. Prodieram. P. Quid prodieras? C. Vt curarem negotium aliquod, de quo pater ad me scripserat. P. A quo petisti veniam? C. Ab hypodidascalo. P. Cur non à me potiùs? C. Quia eras occupatus. P. Quid agebam. C. Alloquebaris in area quosdam viros honoratos, qui te conventũ venerant. P. Abi; nunc recordor.

COLLOQ: VI. ARGUM.

Magister observatores publicos admonet de ipsorum officio.

PRÆCEPTOR, FAMULUS, OBSERVATORES.

HEUS Martine. F. Hem, praesto sum here. P. Accerse mihi huc quinque publicos observatores, quos hesterno die in hunc mensem elegi. nostin'? F. Optimè. nam egomet aderam. P. Sunt (opinor) in suo quisque auditorio. festina. F. Quamprimum rediero. O. Adsumus omnes praeceptor: quid tibi placet imperare? P. Satis erat jubere: nec enim sum Imperator, nec magistratus. Ego vos huc accersendos jussi, ut vos officii vestri commonefacerem. Vos igitur attentis auribus atq; animis audite. Non ignoratis, quanto cum timore Domini hesterno die palàm in aula nostra communi vos elegerim. Auspicati sumus à sacris precibus: secuta est admonitio nostra, atq; exhortatio ad omnem coetum scholasticum de timore Domini, deq; moribus, qui deceant studiosos in schola versantes quotidie: deinde non sine optimorum adolescentũ testimonio, vos elegi quinque, quos ad hoc munus idoneos existimavi: postremò ventum est ad secundam cum gratiarum actione precationem. Ne igitur putetis ludum fuisse, aut jocum, actionem illam, in qua nomen DOMINI tã studiose fuerit invocatum. Ac licèt apud imperitos, aut arrogantes hoc munus & vile, & abjectum videatur; vos tamen credite, cùm honorificum, tum sanctum esse vestrum istud ministerium. Quòd si aliter existimabitis, fieri non potest, ut munere vestro

stro rectè fungamini. Itaq; ego vos hortor, quantum possum, & per IESUM CHRISTUM *obtestor, ut cum* DEI *timore, atq; reverentia diligentiam præstetis in iis omnibus quæ intelligetis ad officium vestrum pertinere. A vobis igitur absit omnis favor, odium, gratia, studium vindicandi, & similia, quæ transuersos agunt homines, & sincerum corumpunt judicium. Ne timeatis improborum minas, qui pusilli animi adolescentes ab officio solent absterrere. quam enim habent in vos potestatem? potiùs eũ timete, qui vester est* DOMINUS; *qui vitæ ac necis potestatem habet. illius, inquam, tanti principis timor, vobis ob oculos semper obverssetur. Incurretis, scio, in aliquot improborum, ac dissolutiorum odium: sed pluris sit vobis unius* PATRIS *vestri* CÆLESTIS *amor, & charitas, quàm omnes omnium hominum inimicitiæ. Estote semper memores verbi illius, quo Servator noster, & summus præceptor suos discipulos ad cõstantiam hortabatur.* Si vos (*inquit*) odit mundus; scitote, quòd me quoq; priùs odio habuerit. *Vos igitur propter ipsum* CHRISTUM, *omnes flocci facite nebulonum minas, offensiones, inimicitias: dum modò gloriæ Dei possitis inservire fideliter. Hæc sunt, de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos esse existimavi; præter illa quæ vos in aula hesterno die audivistis.* Primus obs: *Maximas tibi gratias agimus, præceptor humanissime: & Christum precamur, ut sua dona tibi semper adaugeat. A te verò vehementer petimus, ut, si tibi molestum nõ est, præscriptam des nobis hortationem tuam; quo istam inter nos, quandoq; relegentes, memoriæ tenaciùs infigamus.* P. *Id ego faciam primo quoq; tempore: quandoquidem rem sanè honestissimam postulatis.* Primus obs: *Optamus etiam à te, si placet, commentariolum scriptum habere de præcipuis officii nostri capitibus? ut simus certiores, quid potissimùm sit nobis hac in re observandum.* P. *In ipso tempore de hoc admones; & sic ego jampridem in animo habebam: sed me quotidie*

aliud

aliud ex alio impedivit. dabo igitur ejusmodi cõmentariolum, quod videlicet, contineat, quicquid ad Observatorum publicorum officia pertinebit. id autem describetis ex ipso archetypo meo; quod ideò servare volo, ut cæteris quoque tradere possem futuris Observatoribus. Nunc redite in suum quisq; auditorium. OB: *Recta imus, præceptor.*

COLLOQ: VII. ARGUM.

Ituri ad nuptias, pridie veniam petunt: ut domi vestimenta mutent. Admonentur paucis à præceptore.

CLERICUS, PRÆCEPTOR.

LICETNE *præceptor, ut ego & patruelis eamus domum?* P. *Quid eò?* C. *Ad nuptias consobrinæ.* P. *Quando est nuptura?* C. *Crastino die.* P. *Cur tam citò vultis ire?* C. *Vt mutemus vestimenta.* P. *Per me licet eatis, hac tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum.* C. *Quid si volet patruus, ut expectemus repotia?* P. *Non detinebit vos, satis scio: dum modò dicatis ei quâ lege dimiserim.* C. *Verum fatebimur.* P. *Abite. & ab omni cavete intemperantia: faciteq;, ut luceat lux vestra coram omnibus, unde glorificetur noster ille* CELESTIS PATER. C. *Ita quidem speramus fore, ipso nos in omnibus adjuvante.*

COLLOQ: VIII. ARGUM.

Iturus ad forum. Proverbium de pane.

PORTANUS, PRÆCEPTOR.

LICETNE *exire præceptor?* P. *Quæ tibi est exeundi causa?* PO: *Vt quæram in foro aliquem ex nostratibus.* P. *Quid istud opus est?* PO: *Mandare illi volo, ut meos admoneat de pane mihi aut adferẽdo, aut mittẽdo.* P. Vbi panis deficit, omnia sunt illic venalia. PO. *Istud vulgatum est apud nos proverbium.* P. *Immò ubiq; provulgatum; adeò panis mortalium vitæ est necessarius. Sed ad rem. tu nunc prodire vis?* PO: *Si tibi placet, præceptor: ne mei negotii occasionem amittam.* P. *Abi & festina ante prandium redire.* PO: *Dabo equidem operam.*

COLLOQ: IX. ARGUM.

Duo fratres ituri domum, monentur à præceptore de testimonio adferendo, aut teste adducendo.

BUETUS, PRAECEPTOR.

LICETNE *mihi exire unà cum fratre?* P. *Quid causæ est?* B. *Vt mater emat nobis calceos: deinde, ut tonsorem adeamus.* P. *Quid eò.* B. *Resectum capillos.* P. *Quid nunc opus est?* B. *Vt cras (si* DOMINUS *permiserit) invisamus patruum.* P. *Ite; & maturè redite ad studium. Sed heus pueri, adferte mihi à matre testimonium in crastinum diem, aut testem adducite.* B. *Deo juvante, id curabo diligenter. Numquid vis præceptor?* P. *Vt meis verbis matrem officiosè salutetis.*

COLLOQ: X. ARGUM.

Quidam prodire volentes objurgantur, ac rejiciũtur in posterũ diem.

ALBERTUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *licetné nobis ire ad tonsorem?* P. *Quid eò.* A. *Vt capillum tondeamus.* P *Libenter quotidie exiretis sexies, quin expectatis in crastinum diem, ut eatis unà cum cæteris?* A. *Atqui propter forum turba erit in tonstrina.* P. *Quid tum, satis habebitis otii ad expectandum. Recipite vos ad studium.* A. *Vt libet, præceptor.*

COLLOQ. XI. ARGUM.

Iturus ad patrem in cauponam.

BARGIUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *accersor à Patre.* P. *Vbi est?* B. *In diversorio.* P. *Quando venit?* B. *Advênit modo.* P. *Quis tibi tam cito nunciavit?* B. *Misit ad me famulum.* P. *Vbi est?* B. *Præ foribus me expectat.* P. *Cur illum non intromisisti.* B. *Noluit intrare.* P. *Quid ita* B. *Quia (ut ait) festinatione urgetur.* P *Voca illum, ut paucis conveniam, deinde abi: sed cura ut quamprimum huc adsis.* B. *Eo vocatum.*

COLLOQ: XII. ARGUM.

Quæritur præceptor de famuli absentia.

PRÆCEPTOR, RUSCINÆUS.

VBI *est Martinus?* R. *Ivit ad forum.* P. *Quid eò?* R. *Emptum (us*

dixit) cingulum. P. *Injussu meo exire non debuit, sed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam?* P. *dixit se horâ secundâ reversurum, ut det nobis. Quid si fallat?* R. *Id non est moris ejus.* P *Nisi ad horam adfuerit, admone uxorem de vestra merenda: habet enim clavem alteram cellæ penuariæ.*

COLLOQ: XIII. ARGUM.

Arguitur qui exierat injussu præceptoris: sed veniam exorat.

PRÆCEPTOR, SCARBONUS.

DEMIROR *unde nunc venias?* S. *Domo redeo, præceptor,* P. *Cur iveras domum?* S. *Petitum merendam.* P. *Quamobrem nō attuleras?* S. *Mater erat occupata.* P. *Quid tum? debuisti exire injussu meo?* S. *Non debui fateor.* P. *Quid igitur meruisti?* S. *Plagas accipere: sed ignosce mihi (quæso) præceptor.* P. *Cur non petivisti exeundi potestatem?* S. *Quia non audebam te interpellare.* P. *Quid agebam?* S. *Tenebas libellum quendam, & legebas aliquid.* P. *Fieri potest: sed vos tamen sæpe me interpellatis ob rem leviorem. Nūc igitur para te ad vapulandum.* S. *Parce mihi, obsecro, præceptor.* P. *Sine, ut priùs cogitem aliquantisper. Agè; parco. tum quia ingenuè confiteris; tū quòd satis studiosus mihi videris.* S. *Gratias ago maximas, præceptor humanissimè.*

COLLOQ: XIIIII. ARGUM.

A præceprore chartam petens, ad ejus famulum mittitur.

GULIELMUS, PRÆCEPTOR..

PRÆCEPTOR, *non restat mihi charta ad scribendum: visne dare codicem?* P. *Quem in usum?* G. *partim ad colloquia partim ad exemplaria.* P. *Retulisti in codicem tuum?* G. *Retuli.* P. *Ostende.* G. *Ecce tibi præceptor.* P. *Quid istud? retulisti octodecim. vis ergo de majore?* G. *Si tibi placet.* P. *Pete à famulo: ac, ne dubitet, ostende illi tuum codicem; ut idem in suum referat.* G. *Audio.* P. *Audi item; cave abutaris chartâ; ne tibi pater graviter succenseat.* G. *Faxit Deus, ut bene utar.*

COLLOQ: XV. ARGUM.

Empturus cultellos admonetur, ut sibi imponi caveat: Deus cultores suos

suos juvat. GRIVETUS, PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR *licetné prodire?* P. *Quamobrem?* G. *Vt emam cultellos mensarios.* P. *Vbi sunt quos habebas?* G. *Reliqui domi.* P. *Quid ita?* G. *Quia jam obtusi erant, & inutiles.* P. *Habesné pecuniam ad emendos alios?* G. *Mater dedit mihi.* P. *Quis erit adjutor ad emendum?* G. *Gerardus.* P. *Ite sanè: & cavete ne vobis imponatur.* G. *Cavebimus, Deo juvante.* P. *Omnes quidem juvat: sed eos potissimùm, qui ad ejus honorem omnia referunt.*

COLLOQ: XVI. ARGUMENT.

Dei laudandi argumentum cultoribus ejus nunquam deest.

VERNETUS, PRÆCEPTOR, SPATULA.

PRAECEPTOR, *licetné pauca?* P. *Loquere.* V. *Nos duo proponebamus, si tibi ita videretur, ire, dum cæteri ludunt, foràs ambulatum.* P. *Quo vultis exire?* V. *In proxima suburbana.* P. *Quid autem agetis ambulantes?* S. *Tractabimus colloquium aliquod.* P. *Sed de bonis, & honestis rebus.* S. *Hæc temporis serenitas & tam pulchra terræ facies, præbebunt nobis honestum aliquod argumentum.* P. Nunquam deest DEI laudandi materia duntaxat veris ejus cultoribus. V. *Nunquam profectò. sed, ut ad propositū revertamur; permittis nobis, præceptor, extra urbē prodire?* P. *Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas, & verus amor litterarum, nunquam permitterem; præsertim cum pravi adolescentes me sæpe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite: deinde maturè ad cœnā revertimini.*

COLLOQ. XVII. ARGUM.

Iturus ad sartorem.

IUSTINUS, PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, *licetné exire?* P. *Quò exire cupis?* I. *Ad sartorem.* P. *Quid eò?* I. *Petitum femoralia.* P. *Iamné facta sunt?* I. *Sunt, opinor.* P. *Rectè* opinor *dicis: quia res incerta est.* I. *Atqui promiserat mihi in hunc diem.* P. *Quid si fallat?* I. *Nihil mirum fuerit.* P. *Nunc quoq; verè locutus es: nam raro ad promissum tempus fidem præstant artifices.* I. *Viso tamen, præceptor, si*

mihi permittis. P. Nihil impedio. I. Numquid vis præceptor? P. Immo; ut properes ne desis prælectionis. I. Bene mones: abeo.

COLLOQ: XVIII. ARGUM.

Iturus domum ob levem causam, non impetrat, adeoq; objurgatur. Exemplũ observatu dignum ne pueri cursitare temerè permittantur.

CAIUS, PRAECEPTOR.

LICETNE prodire? P. Quò? C. Domum. P. Hem, tam sæpe itare domum? C. Mater jusserat, ut ego & frater se adiremus hodie. P. Cujus rei gratia? C. Vt ancilla vestimenta nobis excuteret. P. Quid istud: suntne vobis pediculi? C. & multi quidem. P. Cur uxorem meam non admonuistis? C. Non ausi sumus. P. Quasi verò illa sit usq; adeò difficilis. Ancillam habet, eâ potissimùm gratiâ, ut vestram omnium curet munditiem; nec vos ignoratis illud: sed gaudet ũmatris invisẽdæ occasionẽ vobis dari. Vos igitur manete: cras ego curabo ut vobis excutiantur vestes. C. Sed mater nos objurgabit. P. Egomet eam placabo, quiescite.

COLLOQ: XIX. ARGUM.

Tornator & frater petitum panem ituri, diligenter à præceptore, ne fallant eum, interrogantur. Exemplum notãdum ad idẽ quod superiùs.

TORNATOR, PRÆCEPTOR, PUERI.

PRÆCEPTOR licetné cras ire domum? P. Quid eò? T. Petitum panem. P. Non tibi restat? T. Restat quidem; sed parùm admodũ. P. Quid frater, estné tecũ iturus? T. Iussit pater. P. Quando convenisti illum? T. Die Iovis cùm venisset in hanc urbem. P. Vbi illum vidisti? T. Apud forum. P. Non mentiris? T. Non mentior. P. Vnde probabis? T. Sunt ex condiscipulis, qui aderant. P. Qui tandem? T. Adsunt Blasius, & Audax. P. Estné verum pueri? PU: Omnino verum. P Quî scitis? PU: Vidimus ejus patrem; et audivimus ipsa verba. P. Si ita est, permitto ut eas domum cum fratre. T. Vale, præceptor. P. Vos servet Dominus Deus. T. Idem tibi precamur ex animo. P. Sed heus, quando huc aderitis? T. Crastino die vesperi Deo juvante. P. Cura ut promissi memineris. T. Curabo. P. Scilicet, ut soles. T. Immo meliùs, spero. Num

quidvũ? P. Vt verbũmeũ salutem dicas parentibus. T. Faciam libenter. iterum vale præceptor. P. Vos quoq; valete: & lento gradu ambulate, propter æstum solis. T. Ita facere solemus.

COLLOQ: XX. ARGUM.

Puer interrogatus de absentia, causam adfert honestã: eamq; scriptam profert.

PRÆCEPTOR, VILLARIANUS.

QUID sibi vult quòd abfueris hac totâ hebdomâde? V. Oportuit me manere domi. P. Quamobrem? V. Vt matri adessem, quæ ægrotabat. P. Quod illi officium præstabas? V. Sæpiùs ei legebam aliquid. P. Sed quid; nihil agebas præterea? V. Quoties opus erat, illi ministrabam cum ancilla. Hæccine vera sunt omnia? V. Habeo testimonium. P. Profer illud. V. Ecce. P. Quis scripsit? V. Famulus noster, matris nomine. P. Agnosco ejus manum: quia sæpe ab illo mihi attulisti. V. Licetné igitur redire in sedẽ meã. P. Quidni liceat; cùm mihi satis feceris? V. Gratias ago præcept.

COLLOQ. XXI. ARGUM.

Lucetus ad forum iturus paucis interrogatur ab hypodidascalo.

LUCETUS, HYPODIDASCALUS.

PRÆCEPTOR, licetné mihi prodire? H. Quæ tibi est prodeundi causa? L. Est mihi eundum ad forum. H. Quid eò. L. Vt emam corium. H. In quem usum? L. Ad calceorum soleas. H. Quis te adjuvabit in emtione? L. Quidam oppidanus, cui hoc mandavit pater meus. H. Debueras adire mecum cæteris, qui ad forum prodierunt. L. Occupatus eram. H. Qua in re? L. In scribendis ad patrem literis. H. Quando eas dabis? L. Hodie, si quem in foro nostratem offendero. H. Abi: & memineris ad horam solitam adesse. L. Meminero.

COLLOQ: XXII. ARGUM.

Arator à negotio reversus, præceptori ut moris erat se sistit.

ARATOR, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, tuo permissu horâ primâ prodieram: nunc redeo. P. Curasti negotium tuum? A. Curavi, gratia Deo. P. Factum bene. quota est hora? A. Instat secunda. P. Voca mihi famu-

lum: deinde ito ad merendam cum cæteris.

COLLOQ: XXIII. ARGUM.

Hugo à præceptore petens mutuò pecuniam, mittitur ad hypodidascalum.

HUGO, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *vúne mihi mutuò dare aliquantulum pecuniæ?* P. *Quid opus est tibi pecuniâ?* H. *Silvio satisfaciam.* P. *Quantum debes illi?* H. *Assem cum semisse.* P. *Quo nomine?* H. *Quia scripsit mihi aliquot colloquia.* P. *Ostende.* H. *Vide si placet.* P. *Adi hypodidascalum: dic ut det quantum petis.* H. *Gratias ago præceptor.* P. *Non est quòd agas: refer in codicem tuum.* H. *Quin jam retuli.* P. *Factum bene, ostende ipsi hypodidascalo.*

COLLOQ: XXIIII. ARGUM.

Blasius, scribendi causâ iturus ad tutorem, veniam impetrat; sed priùs diligenter interrogatus.

BLASIUS, PRÆCEPTOR.

LICETNE *mihi præceptor, adire tutorem?* P. *Quæ te causa movet?* B. *Iusserat ille, ut se hodie convenirem, si liceret per otium.* P. *Quando jusserat?* B. *Nudius tertius.* P. *Vbi illum vidisti?* B. *In area, quæ est è regione templi.* P. *At vide ne mentiaris.* B. *A me absit mendacium. Si vis, dabo testes ex condiscipulis, qui mecum aderant.* P. *Qui sunt illi?* B. *Daniel, & Corberius. vúne ut eos accersam?* P. *Mane; ego illos conveniam. Sed dic, quid eget tutor operâ tuâ?* *Ad aliquid describendum.* P. *Quâ igitur horâ vis illum adire?* B. *Nunc, si tibi placet.* P. *Quando huc redibis?* B. *Cùmprimùm me dimiserit.* P. *Nunc abi; atque illi ex me dic salutem plurimam.* B. *Faciam libenter.*

COLLOQ: XXV. ARGUM.

Magister ad prandium invitatus excusationem mittit.

SCRIBA, MAGISTER.

PRÆCEPTOR, *pater te invitat ad prandium, si tibi placet.* M. *Estné solus?* S. *Solus, opinor, præter domesticos.* M. *Excusa me illi: jam enim aliunde invitatus eram. age tamen illi meis verbis gratias.* S. *Nunquid vis aliud?* M. *Nihil; nisi ut maturè ad scholam redeas.* S. *Maturè, juvante Deo.*

COLLOQ: XXVI. ARGUM.

Gaspar ad sartorem iturus, & eâdem operâ ad tonsorem.

GASPAR, PRÆCEPTOR.

LICETNE *prodire, præceptor?* P. *Quò?* G. *Primùm ad sartorem, deinde ad tonsorem.* P. *Cur ad sartorem?* G. *Vt curem tibialia reficienda.* P. *Suntne lacera?* G. *Adeò lacerata, ut vix induere possim.* P. *Cur ad tonsorem?* G. *Vt illi ostendam ulcus quod mihi his diebus subortum est in femore.* P. *Detege, ut videam.* G. *Vide, quando ita placet.* P. *Est furunculus.* G. *Ita conjiciebam.* P. *Cùm aperueris tonsori, roga illum ut emplastrum ulceri aptum adhibeat.* G. *Faciam quod suades.* P. *Sed num quis est qui tecum prodire velit? Immo, Iohānes Fluvianus.* P. *Quod habet negotium?* P. *Tonsorem quoq; vult adire.* P. *Ite igitur unà, & redite similiter.* G. *Num quid vis præterea?* P. *Vt maturetis reditum; ne merenda vestrâ multemini.*

COLLOQ: XXVII. ARGUM.

Latomus multorum nomine veniam petit prodeundi ad mercatum.

LATOMUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *licetné nobis prodire?* P. *Estísné multi qui prodire vultis?* L. *Fermè omnes.* P. *Quid hoc sibi vult?* L. *Est hodie mercatus: inde fit, ut ferè sibi quisq; velit aliquid emere.* P. *Nūc ego sum occupatior, quàm ut singulorū prodeundi causam possim cognoscere: adite igitur subdoctorē, qui cognoscat, & si vacat, vos deducat ipse.* L. *Gratias agimus, præceptor humaniss.*

COLLOQ: XXVIII. ARGUM.

Theophilus jubetur scribere ad patrem cujusdam pueri de remittendo ad scholam filio.

PRÆCEPTOR, THEOPHILUS.

HODIE *igitur Petrum convenisti?* T. *Hodie.* P. *Vbi?* T. *In templo.* P. *Quotâ horâ?* T. *Octavâ matutinâ.* P. *Nūquid rogasti quando sit repetiturus scholam?* T. *Rogavi.* P. *Quid ille?* T. *Nescio, inquit.* P. *Debuisti illum ad reditum exhortari.* T. *Id ego feci, & multis quidem verbis.* P. *Bene fecisti. sed quid ille respondit?* T. *Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos.* P. *Quid si ad i-*

ipsum patrem scribas de statu nostro scholastico? fortasse enim movebitur, ut filium citiùs remittat. T. Si tibi ita videtur, faciam, idq́ diligenter. P. Fac igitur primo quoq́ tempore. sed audi. scribe plenissimè: deinde litteras tuas mihi ostende, priusquam des perferendas. T. Sedulò faciam, præceptor.

COLLOQ: XXIX. ARGUM.

Petanellus de variis negotiis obeundis veniam petit.

PETANELLUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, licetné mihi exire? P. quò tibi eundum est, PE: Ad tonsorem. P. Non est tibi aliud negotium? PE: A tonsore, volo ire emptum ligulas; illinc me ad sutorem conferre. P. Cur ad sutorem? PE: ut uni ex calceis meis annectat corrigiã. P. Ista omnia quando confecerũ? PE: Intra horæ spatium; ut spero P. Erunt multi fortasse in tonstrina expectantes. PE: Fieri potest. sed, si videro diutiùs mihi morandum illic esse, expectabo in diem Sabbathi. P. Estné alius qui prodire velit? PE: Pontanus ait se velle chartam emere. P. Sciuné illi opus esse? PE: Scio. P. Ite igitur unà curate diligenter suum uterque negotium; nec sitis cessatores. PE: Deo juvante cavebimus.

COLLOQ: XXX. ARGUM.

Carbonarius sartorem aditurus.

CARBONARIUS, PRÆCEPTOR.

LICETNE exire? P. Quò? C. Ad sartorem. P. Quid eò? C. Vt mihi tunicam faciendam metiatur. P. Quæ tibi est materia? C. Niger pannus. P. Vbi est? C. In arca mea. P. Sartor autem quis tibi est. C. Petrus Silvius. P. Estné peritus artifex? C. Sic audivi: & est notus patri meo. qui jussit ut illum adirem. P. Vbi habitat? C. In vico xenodochii. P. Non nimis longè est; cave discurras. C. Cavebo. P. Facilè à me veniam impetrant qui nunquam fallunt. C. Avertat Deus, ut unquam fallam.

COLLOQ: XXXI. ARGUM.

Magister à discipulo interrogatus, respondet humaniter. Bonus præceptor bene optat discipulis, Solus Deus dat bene agendi volũtatẽ. O-

omnis boni gratia Deo debetur. Regula citra exceptionẽ vix ulla est. In dubiis Grammaticis consulendæ sunt regulæ. Studiosus doctos observare ad imitandum debet. Præclara opera longiori tempore indigent Experientia. Patrum indoctorum stultitia. Tempus expectandum. Scientia magnis laboribus comparatur. Exemplum boni præceptoris, & discipuli studiosi.

LUTERNINUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *licetne pauca?* P. *Loquere quid velis.* L. *Cùm interdum dicis alicui nostrûm*, Vbi est follis; *vel*, cedo follem; *non apparet, utrùm* follis *sit masculini an feminini generis.* P. *Non apparet, fateor. quid tum?* L. *Vnde igitur scire possumus?* P. *Cur me de hoc nunquam interrogastis?* L. *Tam multa tam sæpe interrogamus, ut vereamur, ne tibi molesti simus.* P. *Quasi verò istud unquam præ me feram: contrà, eo magis amo vos, quo me rogatis sæpiùs. Quid enim magis cupio, quàm ut aliquando vos videam & optimos, & doctissimos?* L. *Habemus gratiam maximam præceptor humanissime.* P. *Eam gratiam ego, & vos, Deo nostro debemus, qui solus, suâ bonitate, utrisq; bonam dedit voluntatem.* L. *Faxit ille, ut hoc beneficio rectè semper utamur in ipsius gloriam. Sed dic quæso,* follis *cujus est generis?* P. *Masculini.* L. *Ac ego potiùs feminini dixissem.* P. *Quamobrem?* L. *Quia tale est* pellis, *quod est in Rudimentis proexemplo positum.* P. *Non ab re id conjiciebas. Nam* is *finita, quale est* pellis, *magna ex parte feminina sunt.* L. *Non igitur omnia?* P. *Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat.* Follis *igitur sub exceptionem cadit: quia masculinum est. Sic aliquot alia, ut* ignis, piscis, axis, *&c.* L. *Sed unde illa dignoscam?* P. *Facilè cognosces, cùm perveneris ad Grammaticæ regulas. Sed interim Latinè loquentes attentè observa; teq; ad eorum imitationem diligenter accommoda.* L. *At istud longum est, præceptor.* P. Non fiunt nisi longo tempore præclara ædificia. L. *Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre.* P. *Ego verò istud unius diei spatio videre vellem. Sed quid agas?* Omnibus in rebus expectandum tempus est. *Pater tuus quia non didicit lite-*

ras, nescit quid doctrina valeat, neq́ quantis laboribus illa cōparetur. L. *Verū dicis. sed quid illi respondere possū, cùm apud me conqueritur de temporis longi spatio in discendis literis.* P. *Docebo te inter cœnandum: nunc ito lusum cum cæteris, ut me in musæum recipiam.* L. *Ignosce mihi, quæso, præceptor, quòd te interpellaverim.* P. *Nihil me interpellasti: non enim occupatus eram. Præterea si te audire mihi molestum fuisset, nonné poteram te in aliud tempus rejicere?* L. *Tuo jure id poteras.* P. *Abi igitur.*

COLL: XXXIII. ARG.

Quidam puer patris nomine præceptorem in hortos invitat. Præceptor aliquid obiter docet ad mores pertinens.

CASTRINOVANUS, PRÆCEPTOR.

SALVUS *sis, præceptor.* P. *Auspicatò adveneris. quid nuncias?* C. *Orat te pater meus, ut animi causâ eamus unà in hortos suos suburbanos.* P. *Ad eam rem nos invitat serenitas: & nunc sumus feriati. Sed quid illic aspectu jucundum videbimus?* C. *Varias et pulchras arbores cum suis fructibus: item herbarum, & florum miram varietatem.* P. *Nihil est illis rebus hoc tempore jucundius.* C. *Ea est Dei erga nos beneficentia.* P. *Quam quidem assiduis laudib⁹ prosequi debemus.* C. *Sed vereor ne patri in mora simus.* P. *Tantisper expecta dum togam muto, ut sim ad ambulandum expeditior. Iam paratus sum: nūc eamus. Sed estné domi pater?* C. *Pro foribus non expectat.* P. *Bene res habet. vide ut eum decenter salutes.* C. *De hoc, te docente, sæpè admoniti fuimus.*

COLLOQ: XXXIII. ARGUM.

Discipulus magistrum de dubio quodam consulit. Magister benignè respondet. Analogiæ non ubique fidendum. Latinitas quibus constet maximè. Ætatis progressus quid requirat. Omnis profectus noster Deo tribuendus. Citra favorem divinum frustrà laboramus. Exemplum anomaliæ in genere & accentu sub eadem terminatione.

BASHODUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *licetné pauca?* P. *Dic libere.* B. *Cur non dicimus* hic arbor, *sicut* hic labor? *Item, cur genitivum* arboris *non proferimus penultimâ longâ, ut fere in cæteris nominibus ter-*

bus terminationis ejusdem? P. *Quia loquendi usus aliter approbavit. nec enim ubique locum habet analogia: sed ubi eâ deficit, sequendus est eorum usus qui rectè & purè locuti sunt. nam ipsa Latinitas usu & authoritate magis, quàm ratione constat.* B. *Da igitur authoritatem de nomine* arbor. P. Arboris excisæ truncus, *apud Vergil. Nonne hîc manifestè vides & genus & accentum?* P. *Video, præceptor. Sed, suntne alia eodem accentu* P. *Inprimis Græca omnia; ut* Castor, castoris; *sic* Hector, Nestor, *& similia. Item hæc duo neutri generis:* Æquor, æquoris; marmor, marmoris. *Sunt & adjectiva quædam, ut* Memor, memoris, *& ex eo compositum* Immemor. *Talia quoq; sunt ex* decus *&* corpus, *composita; ut* Indecor, indecoris; Tricorpor, tricorporis. *Sed hæc apud Grãmaticos annotata facilè per te invenies. nam ista ætas tua majorem in dies requirit diligentiam. Huc accedit? quòd hæc ipsa, quæ tuo labore ac diligẽtiâ inveneris, firmiore tenebis memoriâ.* B. *Ago tibi gratias, humanissime præceptor, quòd me tanta humanitate non solùm doces, sed etiam admones.* P. *Bene facis. sed interim volo memineris, soli* DEO *acceptum referre quicquid boni ex labore meo in te proficiscitur. frustrà enim docendo laboramus, nisi laboribus nostris divinus favor accesserit. Nosti illud Apostoli,* Neque qui plantat est aliquid; neq; qui rigat: sed qui dat incrementum, DEUS. B. *Essemus profectò plumbo stupidiores, si ista ignoraremus, quæ nobis tam sæpe inculcas, tamq; diligenter.* P. *Tanto diligentiùs vos oportet tum meminisse, tum recordari. Sed jam tempus est ut ad quotidianũ pensum te referas. ego verò interea me abdo in musæolũ.*

COLLOQ. XXXIIII. ARGUM.

Pueri, qui in quotidiano sermone ad Latinè loquendum diligenter exercentur, multa discunt sine regulis grammaticis. Bene precandum omnibus, maximè nostris.

PRÆCEPTOR, OLIVARIUS.

DIC *Latinè,* iáko księgą. O. Liber. P. Liber *cujus generis?*

O. *Mas-*

o.*Masculini.* p.*Qui scis?* o.*Ex bene loquendi usu & consuetudine.* p.*Ostende usum.* o.Nam *quotidie loquentes, sic dicimus:* Hic liber, cujus est; *Dicimus item sæpe numero,* liber meus, liber tuus, bonus liber, *& similia.* p.*Bene respondisti, sed quis loquendi usum te docuit?* o.*Tu ipse, præceptor.* p *Ergoné tenes omnem usum linguæ Latinæ?* o. *Si tenerem, jam non essem discipulus* p. *Quid igitur?* o.*Magister fortasse.* p.*Abi; responso tuo contentus sum.* o. *Gaudeo sanè.* p.*Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium, & mentem bonam.* o.*Vtinam semper agnoscam ejus in me beneficia.* p.*Vtinam ille favore suo tua studia prosequatur. Quid hic sibi vult Olivari?* o.*Quòd mihi bene precaris.* p. *Ergo tu quoq; memento bene ex animo precari omnibus, præcipuè verò condiscipulis tuis.* o.*Meminero, præceptor.* p.*Addendū fuerat,* Deo juvante. o.*Oblitus sum: fateor.*

COLLOQ: XXXV. ARGUM.

Exemplū ad pueros in Latinis & Polonicè vertentis paulatim exercēdos.

PRAECEPTOR, DANIEL.

ATTENDE *Daniel, ut discas Latina bene & Polonicè vertere.* D.*Attendo, præceptor.* P.*At diligenter.* D.*Immo diligentissimè & ex animo.* P.*Bene facis.* D.*Propone igitur mihi Latina, ut nobis interdum soles.* P·Quid opus est. D.Czego potrzebá. P.Vt. D.Iáko. P.Ille. D. On. P. Sit. D.Niechay będźie. P. Bene. D.Dobrze. P.*Rectè vertisti. Nunc ad singulas partes hujus orationis responde nominatim.* D *Respondebo quoad potero; dummodo mihi præieris.* P. Quid? D.*Est nomen.* P. Opus. D.*Nomen.* P.Est. D.*Verbum.* P. Gallina. D.*Nomen.* P. Vt D.*Conjunctio hoc in loco.* P.Illa. D. *Pronomen.* P.Sit. D. *Verbū.* P.Bona. D.*Nomen.* P.*Agè dicamus iterum, ut singula paulò pleniùs intelligas.* D.*Quid nunc respondebo?* P.*Indica breviter singularum partium declinatum; ut vos docere soleo.* D. *Præito igitur, ut cœpisti.* P. Quid D.Quid, cujus, *nomen substantivum, anomalum.* P.Opus, D Hoc opus, operis, *ut o-*

nus,

nus oneris. P. *Falleris Daniel.* D. *Quid ita?* P. *Quia* opus, *hic est adjectivum.* D. *Eho, adjectivum! quomodo declinatur?* P. *Est indeclinabile.* D. *Me miserum: nunquam istud audieram.* P. *Addendum fuit*, quod sciam vel quod meminerim. D. *Quambrem?* P. *Quia fortasse audieras, sed memineras malè.* D. *Fieri potest. sed perge, quæso, me docere. Quid polonicè significat istud nomen?* P. *Non solet Polonicè verti, nisi junctum cum verbo,* sum, es. D. *Da exemplum?* P. *Quotidie in ore habes exempla.* D. *Nunc mihi non occurrunt.* P. *Nonné soles dicere, & audire ex condiscipulis:* Opus est mihi charta, atramento, pecunia, *& similia?* D. *Sæpe dico, fateor, & sæpe audio: sed parùm adverto.* P. *Nunc igitur adverte, & manda memoriæ.* Opus est mihi pecunia ad libros emendos, Trzebá mi pieniędzy nákupić xiąg: vel sic, Potrzebuię pieniędzy ná xięgi. D. *Da item aliud exemplum, quæso.* P. Opus est tibi virgis, ut tua expellatur pigritia, Potrzebá tobie rozgi, ábyć wypędźiłá niedbálstwo. D. *Fateor equidem præceptor. sed Deus (ut spero) mei miserebitur.* OMNIUM MISERETUR DEUS, QUI PIE ILLUM INVOCANT. *Sed de nomine* opus *jam satis multa, quod ad vos attinet. ad cætera redeo.* Est. D. Sum, es, est, esse, *verbum anomalum.* P. Gallina. D. Gallina, gallinæ, *ut* mensa mensæ. P. Vt. D. *Non declinatur. quia est conjunctio.* P. Illa. D. Ille, *generis masculini:* illa *feminini:* illud, neutri. P. *Declina in feminino.* D. Illa, illius, illi, *&c.* P. Sit. D. *Iam dictum est.* P. Bona. D. Bonus, *generis masculini:* bona, *feminini:* bonum, *neutri: nomen adjectivum.* P. *Confer ad exemplum.* D. Iustus, justa, justum: Bonus, bona, bonum. P. *Nunc mutuò vos interrogate; ut pleniùs omnia tractetis.*

COLLOQ: XXXVI.

BANDERIUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR. P. *Quid vis?* B. *Licetné mihi ire domum?* P. *Cur ante horam?* B. *Pater jussit ut nunc abirem.* P. *Quid eget*

operâ tuâ? B. *Vult me in villam mittere.* P. *Quid eò?* P. *Petitũ uvas; & eâdem operâ nunciatum aliquid villico nostro.* P. *Quid si me fallis?* B. *Adferam testimonium, ut soleo.* R. *Quando redibis?* B. *Horâ primâ, ut spero.* P. *Quid tam citò?* B. *Villa nostra non longè hinc est.* P. *Ito sanè.*

COLLOQ: XXXXVII. ARGUM.

Excusat se quidam, quod inconsulto præceptore prodierit: cujus rei testes producit.

DISCIPULUS, PRÆCEPTOR.

PRÆCEPTOR, *placetné audire excusationem meam?* P. *Quando abfuisti?* D. *Hesterno die.* P. *Quotâ horâ?* D. *Primâ* P. *Quæ fuit causa?* D. *Accersitus fui.* P. *A quo?* D. *A patre.* P. *Quis tibi nunciavit?* D. *Famulus noster.* P. *Cur non me adisti?* D. *Quia dicebat ille se urgeri festinatione.* P. *Suntné tibi testes?* D. *Adsunt præceptor.* P. *Abi; sede in loco tuo: ego interim eos interrogabo.*

COLLOQ: XXXIII.

DISCIPULUS, PRÆCEPTOR.

LICETNE *abesse horâ secundâ?* P. *Quid habes negotii?* D. *Pater eget operâ meâ.* P. *Qua in re?* D. *Vt sibi aliquid scribam.* P. *Sed interim non reddes quæ præscripta sunt vobis.* D. *Iam edidici.* P. *Factum bene.* D. *Placetné tibi audire me?* P. *Cras audiam; cùm licebit per otium.* D. *Permittisné igitur ut absim præceptor?* P. *Agè, permitto: sed ita, ut crastino die scriptum adferas testimonium.* D. *Ego semper tibi adfero aut à patre scriptum aut à nostro famulo patris nomine.* P. *Rectè facit pater. sunt enim multi qui me pascunt mendaciis. Nunc abi: & patri dic salutem verbis meis.* D. *Faciam præceptor.*

COLLOQ: XXXIX.

PRÆCEPTOR, CAPERONUS.

HEUS *Caperone.* C. *Hem, præceptor. Quid flet frater tuus?* C. *Ægrotat.* P. *Qui scis?* C. *Satis apparet.* P. *Quo signo?* C. *Quia vomuit.* P. *Quid illi dolet?* C. *Caput, & stomachus, ut dicit* P. *Cur non recepit se domum?* C. *Non ausus est.* P. *Tu verò non audebas*

me admonere? Agè; duc illum tu ipse domum usque, & matri narra diligenter ut ille se habeat. Propera. quid cessas? duc eum lento gradu. C. *Ducam præceptor.*

COLLOQ. XL. ARGUM.

Nimio somno deditus puer reprehenditur de veniendi in gymnasium tarditate. Mendacio, & causâ frivolâ purgare se conatur. Illi, ut verum fateatur, promittitur impunitas. Pœnarum metu, post aliquot tergiversationes, rem omnem confitetur. diligentiam promittit in posterum. Docetur, qua illam ratione præstare queat. Multis verbis ad mutandos mores humanissimè cõmonetur. Ex pœnitentiæ signo, quod præ se fert bonam spem promittit. Exemplum in somniculosos.

PRÆCEPTOR, TILIACUS.

HEUS *Tiliace, sequere me in cubiculum: est quod ego te seorsum monere velim.* T. *Adsum præceptor.* P. *Nunquamné maturè in scholam venies?* T. *Non possum venire citiùs.* P. *Semper istud dicis. quid impedit?* T. *Nemo est domi nostræ qui expergefaciat.* P. *Nemo?* T. *Prorsus nemo.* P. *Non habetis ancillam?* T. *Habemus quidem: sed non curat me excitare.* P. *Immo tu (ut opinor) non curas surgere. Nonné verum dico? quid taces? responde nunc tandem aliquid.* T. *Me miserum! quid agam?* P. *Nihil est quod terrearis: fatere verum.* T. *Quid si confessus ero?* P. *Ego tibi ignoscam: crede mihi.* T. *Ah, pudet,* P. *Ne pudeat verum fateri: quæso: alioqui vapulabis. Pergin' tacere? Heus, observator; vise ad matrem ejus, & roga.* T. *Ne mittas, oro præceptor: dicam tibi rem omnem. nihil reticebo.* P. *Age; esto animo bono.* T. *Sic est, profectò ut dixisti.* P. *Non satis istud est; volo audire sigillatim omnia. Narra mihi planè quemadmodum sese tota res habeat.* T. *Cum venit ancilla me excitatum; primùm nihil respondeo, quasi seriò dormiam: deinde, si magis urgeat, attollo ægrè caput; sedeo in lecto; thoracem injicio humeris, quasi statim surrecturus.* P. *Quam pulchrè narras! profectò, nunc te magis amo, quàm unquam feci; Perge.* T. *Cùm primùm egressa est ancilla cubiculum, tum ego reclino caput in pulvinũ ac demitto pedes.* P. *Etiamné redormis?* T. *Ego verò redormio bene, placidéq;.* P.

Quam-

Quamdiu? T. *Donec ancilla secundò veniat.* P. *Cùm rediit, quid tibi dicit?* T. *Exclamat, vociferatur, insanit.* P. *Quibus utitur verbis?* T. *Hem nebulo (inquit) quando eris in schola? ego dicam praeceptori tuo, ut te bene verberet: tu nunquam vis surgere, nisi bis, aut ter excitatus fueris.* P. *Bonâ fide promittis facturum te posthac officium?* T. *Si unquam recidero, causam non dico, quin palàm cedar virgis, idq́; acerbissimè.* P. *Bellè quidem promittis: sed quomodo praestabis promissa?* T. *Adjuvãte domino Deo.* P. *Qua ratione flectes illum?* T. *Fide & assiduis precibus.* P. *Alioqui nihil posses obtinere.* T. *Credo equidem.* P. *Non satis est credere, nisi cures efficere diligenter.* T. *Curabo pro viribus, ac dies, noctesq́; id unum meditabor.* P. *Optimè loqueris; dum tamen memor esse pergas.* T. *Quomodo possem oblivisci; nunquam desinunt istud monere concionatores: tu verò ferè quotidie ad id nos hortaris: & bene facis, praeceptor, quia omnes sumus valde negligentes; sed ego primus omnium.* P. *Da igitur operam, ut tu omnium primus mores istos mutes. at memento praecipuè semper verax esse.* T. *Faxit Deus, ut numquam mentiar.* P. *O quàm felix esses!* T. *Satis in praesentia felix ero, si tantùm me absolveris.* P. *Faciam quod tibi sum pollicitus: sed eâ lege, ut promissi tui memineris, & reipsâ praestes; quemadmodum nunc mihi recepisti.* T. *Quid igitur restat quominus abeam liber?* P. *Immo aliquid restat: mane, & audi etiam nunc.* T. *Quàm diu voles praeceptor.* P. *Inter caetera, excutias oportet istam pigritiam, quae te in lecto detinere solet: non enim decet studiosum adolescentem somniculosum & inertem esse, sed alacrem & experrectum: cujusmodi vides aliquos ex condiscipulis tuis. Non tenes memoriâ divinum Petri Apostoli praeceptum?* T. *Quod illud est?* P. Sobrii (*inquit*) estote, & vigilate. T. *O quoties audieram: sed (proh dolor) nunquam usurpavi.* P. *Fac ut studiosè usurpes in posterum: neq́; illud solum, sed etiam caetera bene vivendi praecepta, quae toties audivisti. Quod quidem si diligenter feceris, tibi in prae-*

inprimû bene consules: jucundus eris parentibus, & mihi, & cōdiscipulis tuis. deniq;(id quod est præcipuum) charus eris Deo, qui studia tua in gloriam sui nominis magis in dies promovebit. T. O quantum fructum sentio ex ista admonitione tua! P. Vehementer sanè gaudeo, & tuâ, & condiscipulorum causâ. T. Quid si narres illis meam pœnitentiam? P. Ego verò narrabo primo quoq; tempore; ut exemplo tuo discant nihil esse acceptius Deo, quàm culpam agnoscere, & ad frugem bonā redigere. Vale fili, & adesto horâ tertiâ in auditorio. T. Ago tibi gratias ingentes, amantissime præceptor.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM Liber Quartus.

Paulò graviora continens; præsertim in moribus, & Christiana doctrina.

COLLOQUII I. ARGUMENTUM.

De iis quæ in oculos incidunt. Amicus amico nulla spe mercedis adductus opitulatur. Oculus membrum inter exteriora nobis carissimum. Zachariæ locus de pupilla oculi. Experientia. Iocus obliquè notatus. Iocandum interdum, modò cum fructu. Studia nostra ad gloriam Dei referenda.

PERIALDUS, SAMUEL.

OBSECRO te, Samuel, da mihi operam paulisper. S. Quid istud est? P. Nescio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde malè. S. In utrum oculum incidit? P. In dextrum. S. Vis inspiciam? P. Inspice, ámabo te. S. Aperi quantum potes: ac tene immobilem. P. Non queo à nictu continere. S. Mane; egomet tenebo sinistrâ manu. P. Ecquid vides? S. Video aliquid minutum. P. Exime, quæso, si potes. S. Quin jam exemi. P. O factū bene! quid est? S. Cerne tu ipse. P. Est mica pulveris. S. Et quidem usq; adeò pusilla, ut vix cerni possit. P.

Vide quantum doloris adferat oculus res tam exigua. S. *Haud mirum quidem. Nullum enim è membris exteriorib⁹ oculo tenerius esse dicitur. inde etiam fit, ut experiamur nihil esse nobis carius.* P. *Hoc Deus approbat cùm de sua in nos charitate loquens apud Zachariam 2. cap: sic ait:* Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. S. *O immensam Dei bonitatem, qui nos tantopere charos habet!* P. *Non mihi rubet oculus?* S. *Aliquantulum: nempe quia fricuisti.* P. *Credis tu adhuc mihi dolere?* S. *Quidni credam, qui toties talem molestiam sum expertus?* P. Experientia est rerum magistra. P. *Ita vulgò dicitur.* P. *Quid pretii dabo isti medico pro labore?* S. *Quantum pacti sumus?* P. *Brevis est conclusio: ergo nihil. sed tamen habeo tibi gratiam; atq; utinam detur referendi locus.* S. *Quin potiùs avertat Deus.* P. *Bene correxisti: dixeram imprudenter, at sine dolo.* S. *Sic accepi. sed interim jocari licet; præsertim ut in Latina lingua nos exerceamus. Faxit Dominus Deus, ut omnia studia nostra ad gloriam ipsius referantur.* S. *Faxit precor.*

COLLOQ: II. ARGUM.

Alexander Carolo commodatū reddit cum gratiarum actione. Beneficia ultrò citroq; oblata: Exemplū aulicæ civilitati propemodū simile.

ALEXANDER, CAROLUS.

ECCE, *reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas,* C. *Non est quod agas. sed tu satìne usus eras?* A. *Satis diu usum concessisti; quæ tua est humanitas.* C. *Quoties opus erit, quæso, ne parcas rebus meis.* A. *Non parcam, quando ita jubes.* C. *Pergratum mihi feceris.* A. *Gratiam habeo maximam: tu verò nostris vicissim utere, si quid usus fuerit.* C. *Non est quòd moneas: satis meâ sponte sum impudens.* A. *Imo verecundus nimis.* C. *Esto: aliquando tamen senties.* A. *Ita velim. Bene vale.* C. *Te servet Dominus Deus.*

COLLOQ: III. ARGUM.

Ab observatore monetur quidam adolescens, ut in admonendo fratre

natu minore si diligentior. Pergendum constanter in admonendis omnibus, præcipuè qui nobis conjuncti sunt. Bonæ indolis signũ quoddam in puero. Exemplum fraternæ admonitionis.

OBSERVATOR, BAPTISTA.

FRATER *tuus semper in concione aut garrit, aut ineptit, aut aliquem incitat: ex quo fit, ut sæpe notãdus sit; deinde vapulet.* B. *Quidvis faciam?* O. *Cur non sæpe mones?* B. *Nunquam desisto monere.* O. *Perge precor.* B. *Nihil est quod me preceris: nunquã cessabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte se correxerit.* O. *Sic usurpabis Catonis præceptum,* Quando mones aliquem *nosti cætera.* B. *Sed oro te, mi Nicolae, ut, quoties eum notaveris, id mihi renuncies.* O. *Nunquam finis esset; adeò frequens est nomen ejus in meis commentariolis.* B. *Saltem fac me certiorem, cùm primùm commiserit, quo sit accusandus; tum ego dicam patri, cujus verba magis timet quàm verbera.* O. *Istud non est parvum bonæ indolis argumentum.* B. *Ista spero quidem. Facies igitur quod rogo?* O. *Ego verò, atque libens.*

COLLOQ: III. ARGUM.

Patricius Meloco arcanum comissum extorquere frustrà conatur. Amicus, alter idem. Exemplum taciturnitatis in celandis amicorum consiliis. Item in curiosos arcanorum scrutatores.

PATRICIUS, MELOCUS.

QUID *consilii tractabas modò cum præceptore?* M. *Si scire cupis, illum percontare.* P. *Cur me celas?* M. *Vt ne palàm facias.* P. *Non ideo (crede mihi) te rogo, ut id proferam: quid enim proficerem?* M. *Quamobrem igitur tam cupidè rogas?* P. *Nimirum ut mecum tacitus gaudeam, si quid boni audieris.* M. *Itáne paratus advenis, ut à me extorqueas, quod mihi uni, idq́, à præceptore, creditum est?* P. *Quod mihi dixeris, surdo & muto dictum puta.* M. *Egonè tergũ meũ in fidem tuam comittam?* P. *Id profectò potes, & quidem sine periculo.* M. *Nunquam dices tam commodè, ut istud mihi persuadeas.* P. *Dabo fidem me taciturum.* M. *Etiamsi ter quater sanctissimè juraveris, non prodam. Proinde tu desine percontari.* P. *Hem: ubi est illa nostra amicitia*

tia? M. *Nescis dictum illud sapientis:* Quod tacitum esse vis, nemini dixeris? P. *Audivi aliquoties: sed,* Quod amico dictum sit, nemini dictum videtur. est enim amicus quasi Alter idem. M. *Eadem tibi dicet, qui scire ex te volet, & idem alius, qui ex illo: atq; ita ad aures omnium perveniet. itaq; si me tibi posthac vis amicum esse, me missum facito.* P. *Nō sum Imperator, ut te mißum faciam.* M. *Pergin' molestus esse?* P. *Abire malim quàm tibi molestiam exhibere.*

Colloq: V. Argum.

Hieremias narrat Marthoræo de inopinato patris adventu, ob falsum de morbo rumorem. Citò irascens facilè placatur. Ira puerorum brevis. Exemplum paternæ diligentiæ in liberorum cura.

Marthoreus, Hieremias.

Qua *pecuniâ emisti librum istum?* H. *Quâ censes, nisi meâ?* M. *Miror unde habueris.* H. *Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem?* M. *Egone exigo?* H. *Videris exigere.* M. *Non exigo, inquam: sed sic solemus inter nos familiariter, & liberè fabulari; ut Latinè semper condiscamus aliquid.* H. *Ea re, fateor, plurimùm confert nobis ad Latinè loquendi facultatem. Sed* Nemo est tam lenis, qui interdum subirascatur. M. *Est, ut dicis: sed* est brevis puerorum ira. H. *Quod autem de pecunia rogabas, eam à patre acceperam.* M. *Quando venerat?* H. *Abhinc octo dies.* M. *Miror, quod eum non viderim.* H. *Non est quod mireris.* M *Quid ita?* H. *Quia vix sesqui horam hîc moratus est. Cùm enim de equo descendisset, meq; paucis esset allocutus; ascendamus, inquit, in tuum cubiculum, ut tecum liberiùs colloquar. Sed antequam narres cætera, velim scire, quid sibi vellet adventus ejus tam inopinatus?* H. *Falso quodam rumore (ut fit) audierat, me ægrotum esse.* M. *Quid ille, cùm præter spem te valentem invênit?* H. *Mirificè affectus est gaudio.* M. *Quis dubitet?* H. *Præterea* DEO *optimo maximo maximas egit gratias.* M. *Libenter hæc audio. perge quæso.* H *Tunc me de valetudine percontatur: unâ precamur, non sine gratiarum actione: tan-*

dem quærit ecquid mihi opus sit. Opus (inquam) pater. Quâ (inquit) re eges? Libro (inquam) decem aßium. Tum ille promit ex marsupio decussem. eum mihi in manum dat, & valedicto, statim conscendit equum, atq; abit. M. Cur tibi plus dedit quàm petiveras? H. Istud ineptè quæris. Scilicet ita lætus erat, quia me præter spem, bene sanum offenderat: quod si vel coronatum petivissem, tam facilè dedisset mihi. M. O quantum debes illi summo patri, qui tibi adeò bonum patrem dederit. H. Ne cogitari quidem potest, quantum debeam. nam etiamsi malum dedisset, deberem tamen nõ parùm. Sed quid cessamus auditum ire prælectionem? M. Iam instat hora tertia. H. Parata sunt mihi omnia. M. Mihi quoque. H. Eamus ergo in auditorium.

COLLOQ: VI. ARGUM.

Reprehenditur profectio in militiam. Militum vita corruptissima. Bon⁹ pater familiâs semper aliquid per occasionem docet. Timor Dei. Custodit parvulos Dominus ac dirigit. Patres & præceptores diligendi, & quare. Exemplum adolescentis stulti, & parentum contemptoris.

SONERIUS, VILLATICUS.

VBI nunc est frater tuus natu maximus? V. Ivit in militiam? S. Quid ais? in militiam? V. Sic res est. S. Sic ergo valedixit litteris? V. Iampridem literarum satietas eum ceperat. S. Quid ita? V. Nescio; nisi quia volebat liberiùs vivere. S. Quomodo permisit pater? V. Quid putas permisisse? patre absente, matre invitâ profectus est. S. O miserum adolescentem! V. Immo verò miserrimum. S. Quid faciet? V. Id quod cæteri, qui sequuntur illud vitæ genus: nempe spoliabit, rapiet, ludet aleâ, potabit? scortabitur. S. Estné isthæc militum vita? V. Omnino. S. Vnde scis istud? V. Audivi nuper ex patre, cùm cœnaremus. S. Quorsum narrabit talia? V. Docebat nos, nihil esse certius, quàm Deum timere, qui custodit parvulos, eosq; in viam rectam paulatim inducit. S. Et præceptor ipse noster de iis reb⁹ sæpe nos admonet. V. Tanto magis debemus esse soliciti, ut parentes charos habeamus, & præceptores, quorum operâ Deus ad nostram institutionem utitur. S. Vtinam utriq; præstemus, quod ipse nobis in suâ

lege præcipit. V. *Ita faxit ille.* S. *Faxit, precor.*

COLLOQ: VII. ARGUM.

Quidam reversus ex Germania præter opinionem & voluntatem patris, domo expellitur. Post aliquod tempus, amicorum operâ redit in gratiam. Exemplum ejus quod per iram peccatur: item stultæ matrum indulgentiæ in liberos.

LUCAS, OROSIUS.

AUDIO *fratrem tuum jam reveniſſe ex Germania.* O. *Sic est.* L. *Solusné rediit?* O. *Non omnino.* L. *Quis igitur cum illo?* O. *Quidam civis hujus oppidi, qui ferè biennium illic habitaverat.* L. *Cur iverat frater?* O. *Missus illuc fuerat à patre, ut Germanicè disceret loqui.* L. *Quam igitur ob rem non fuit illic diutiùs?* O. *Iam non poterat ferre matris desideriũ.* L. *O tenellum adolescentem! quotum agit annum?* O. *Septimum decimum, si rectè mater meminit; ex qua id audivi sæpe.* L. *Agè; quo vultu à patre exceptus est ejus adventus?* O. *Rogas? pater non sustinebat illum aspicere: quin etiam nec salutatione dignatus, nec alloquio, jussit eum abire è conspectu.* L. *Quid præterea?* O. *Nisi mater cum lacrymis intercessiſſet, jubebat apparitorem accersi, qui miserum in carcerem conjiceret.* L. *Atqui non poterat injussu magistratus.* O. *Nescio; tamen conabatur.* L. *Quid postea factum est? cubuitné domi vestræ?* O. *Minimè verò.* L. *Vbi igitur?* O. *Sororis meæ virum nostin'?* L. *Tanquam digitos.* O. *Eò missus est à matre, dum patris ira defervesceret.* L. *Quid tandem accidit?* O. *Egit mater cum propinquis, & amicis nostris, ut iratum patrem mitigarent.* L. *Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit.* O. *Id non fuit magni negotii, jam enim pater cœperat pœnitere, quod sic excanduiſſet, quòdq́; tam graviter accepiſſet filium.* L. *Nempe dies ejus iram lenierat.* O. *Eâ tamen lege recepit illum, ut promitteret se in Germaniam rediturum statim à vindemia.* L. *Vide, quàm ineptus sit iste in matres nostras affectus.* O. *Atqui ipsæ matres sunt in causa: cur enim adeò temerè nos adamant?* L. Naturam cogere difficile est. O. *In*

hanc sententiam tenesné versum ex Horatio? L. Naturam expellas furca licèt; usq; recurret. *Sed quid hoc? dum fabulamur, à lusu cessatum est.* L. *Nihil inde nobis accidet mali. ad disputationes conveniamus jam.*

COLLOQ: IIX. ARGUM.

Olerum quorundam nomina enumerantur. Moretum Vergilianum. Lætitiæ ob rem culinariam. A puero fructus & olera carnibus præferuntur. Studiosis satis est modicum alimentum. Parentes ægrè ferunt, nisi filios in schola bene curatos videant. Matrum indulgentia. Parentum amor in liberos non facilè immutatur.

CONRADUS, LINUS.

VBI *fuisti hodie post prādium?* L. *In horto præceptorū.* C. *Quid illuc iveras?* L. *Ille me miserat petitum olera.* C. *Quæ tandem olera collegisti?* L. *Vix enumerare possum omnia.* C. *Saltem quæ occurrent memoriæ.* L. *Sed cur istud quæris?* C. *Vt interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicim⁹.* L. *Pulchra est exercitatio; præsertim cùm aliquid nobis suppetat otii. Audi igitur: collegi allia, serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam, satureiam.* C. *Herbæ sunt olentes, quas adhuc enumerasti.* L. *Sic instituerain memoriæ gratiâ.* C. *Perge porrò.* L. *Paucæ quidem restant, ut beta, cichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portulaca. plures non occurrunt.* C. *Qui potuisti tot meminisse?* L. *Præceptor mihi dederat scriptum catalogum.* C. *Et noveras omnes?* L. *Norâm: alioqui eum interrogaßem.* C. *At ego non novi omnes; quamvis nomina didicerim.* L. *Ego tibi plures etiam demonstrabo, cùm licebit nobis in hortum ire.* C. *Multumne attulisti?* L. *Plenum calathum.* C. *Sed de singulis quantum.* L. *Nimis es curiosus. quidvis? de singulis attuli quantum opus fuit.* C. *Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas: Scin'tu in quem usum præceptor tot olerum genera curaret apparanda?* L. *Partim ut jus bene condiretur; partim ut minutal ex oleribus fieret.* C. *Quam bene consulebat nobis.* L. *Optimè. sed tamen ea non erat causa præcipua.* C. *Quænám igi-*

tur? L. *Legistiné unquam Moretum Vergilii?* C. *Carmen quidem legi: sed Moretum nunquam edi, nec vidi, quod sciam.* L. *At videbis spero. nam præceptor uxorem docuit conficere, & illa confecit ex ejus præscripto.* C. *An apponetur nobis aliquid in cœnam boni?* L. *Saltem jus carnium pingue, bene conditum; carnes optimæ; & minutal ex oleribus.* C. *Vnde scis ista?* L. *Omnia vidi in culina, cùm jussus essem adjuvare; præcipuè in meis oleribus repurgandis.* C. *Quid Moretum? non saltem gustabimus?* L. *Immo dabitur nobis: nam confectum est, quod satis sit omnibus.* C. *Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstate, quàm carnes ipsæ, aut pisciculi.* L. *Optarem profectò servari carnes in hiemem; ut totâ æstate olera & fructus esitaremus.* C. *Atqui (ut accepi) ista minus alunt.* L. *Id ego audivi quoq; aliquoties: sed quid opus est tanto studiosis alimento?* C. *Non tanto, fateor, si tamen parentes nos viderent pallidos, & macilentos; statim ejus rei culpam assignarent præceptori. nonné sic est?* L. *Non est dubium. sed quid agas? ferè parentes, præcipuè matres, nobis indulgent nimiùm.* C. *Vera quidem dicis. sed tu interim matris indulgentiâ libenter frueris.* L. *Quasi verò tu minùs.* C. *Ne mentiar; quod tibi adscribo, in me quoque frequenter experior.* L. *Non possumus parentum erga nos affectum, nisi nostris vitiis, immutare: tantùm caveamus eorum abuti benevolentiâ: sed in primis laudemus illum patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit.* C. *Ista libens audio. sed nos hora vocat.* L. *Agè finem imponamus.*

COLLOQ: IX. ARGUM.

De carnis emptione. Divinatio ex conjecturis. Cõntra vulgi opinionẽ de fortuna. Mali mores tenatiùs retinẽtur. Solus Deus adjutor. Linguæ lapsus ex imprudentia. Memoria exercenda. Dociles proficiunt admonitu.

MOLERIUS, DOTHÆUS.

VNDE *redis?* D. *A foro.* M. *Quid emisti?* D. *Carnem.* M. *Qualem?* D. *Vitulinam.* M. *Ostende, quæso: ferè nova res est hoc tempore.* D. *Vide.* M. *Bona videtur mihi.* D. *Non falleris opinor.* M.

Quot sunt libræ? D. *Nolunt lanii appendere vitulinam.* M. *Cur non?* D. *Propter novitatem.* M. *Vide astutiam! scilicet quicq; vendit, quàm potest carissimè.* D. *Rem acu attigisti.* M. *Quantum putas pendere?* D. *Duas libras, & paulò amplius.* M. *Quanti emisti?* D. *Agè; divina.* M. *Non sum divinus.* D. *Atqui multi divinãt, qui tamen divini non sunt.* M. *Fieri potest; sed ex quibusdam conjecturis: alioqui divinatio vetita est in divinis literis.* D. *Divina igitur ex conjectura.* M. *Emisti totum duobus assibus?* D. *Paulò minoris.* M. *Quanti ergo?* D. *Tenta iterum.* M. *Viginti denariolis.* D. *Nolo te diutiùs torqueri de nihilo.* M. *Dic igitur sodes.* D. *Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus.* M. *Profectò fortuna tibi pulchrè favit.* D. *Quam mihi narras fortunam?* M. *Hic mos est loquendi.* D. Mos (*ut dicitur*) tyrannus est pessimus. *Atq; utinam bonos mores tam studiosè coleremus, quàm obstinatè retinemus malos.* M. *Tunc meliùs se haberent omnia.* D. *Nos igitur fortunam istam Ethnicis, & impiis relinquamus.* Fortuna nihil est: Solus est DEUS qui favet nobis; solus est adjutor & protector noster. M. *Istud quidem certò scio, fideliter credo, & verè confiteor. sed quid agas?* Sæpe labitur lingua, nihil mali cogitante animo. D. *Oportebat te illud meminisse,* Ne lingua præcurrat mentem. M. *Istud quidem didicimus è septem Sapientum dictis: sed non semper occurrunt ejusmodi pulchrè dicta; licet ea mandaverimus memoriæ.* D. *Tanto igitur magis illa est exercenda; ut nobis, cùm opus est, suppetat.* M. *Isto tuo admonitu discam esse aliàs prudentior.* D. *Sed audio signum dari. desinamus.*

COLLOQ: X. ARGUM.

Præceptoris accusatio in Polonicè loquentes. Ejusdem ad Latinè loquendum exhortatio. Interpretatio edicti de vetito Polonico sermone. Malè acturi quærunt latebras. Iniquorum perversitas. Nitimur in vetitum. Doctrina Christi & timor Dei avocant à malo. Exhortatio ad rectè vivendi studium.

CAROLETUS, QUINTINUS.

ADFUISTI *matutinæ precationi?* Q. *Adfui. tu verò ubi es*

rasl C. Iveram ad patrem in cauponam. Q. Quid eo? C. Heri vesperi jusserat, ut se convenirem benè manè. Q. Qui ausus es tàm manè prodire; idq; inconsulto praeceptore? C. Iam heri veniam impetrâram antequam iretur cubitum. Sed dic mihi, quid ille à precatione palàm admonuit? Q. Audivi, inquit, esse inter vos, qui saepenumero Polonicè fabulentur: & nemo interea vestrûm mihi quicquam indicat; quod est argumentum consensionis omnium in eodem peccato. haec fuit accusationis summa. deinde in eam sententiam multa dixit, quae meminisse non potui. C. Sed quae tandem fuit conclusio? Q. Quamobrem, inquit admoneo vos, ut alius alium ad Latinè loquendum cohortemini diligenter; & eorum nomina, qui parêre noluerint, ad me quamprimum deferatis; ut huic malo remedium adhibeam. C. Nullum igitur verbum licebit efferre Polonicum? Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ita rem intelligit non enim (ut scis) usq; adeò est severus exactor, ut statim puniat, si cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit. C. Aliquoties (ut memini) palàm dixit, edictum suum ad eos demum pertinere, qui cùm Latinè sciant, tamen semper latibula quaerunt, ut Polonicè fabulentur, idq; de rebus ineptissimis. Q. Ea est quorundã pertinacia, ut malint saepissimè vapulare, repugnando praeceptis honestissimis; quàm laudari atq; etiam diligi obsequendo. C. Meministi audire ex ipso praeceptore, Nitimur in vetitum. Q. Memini; atq; adeo est verißimũ. tamen qui doctrinam CHRISTI libenter amplectuntur, non studio peccant neq; malitiâ. C. Istud praestat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturae infirmitatem, sedulò cavere nituntur, ne quid scientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimum offendatur. C. Ergo studeamus & nos idipsum cavere: studeamus rectè vivere, & Dei nostri parêre voluntati: non modò ne vapulemus; sed magis, ut illi optimo Patri nostro placeamus. Q. Ita fiet, ut verè simus non tenebrarũ, sed lucis filii. C. Sed de his aliàs pluri-

pluribus; nunc ad disputationes recipiamus nos. Q. *Ecce vocat signum.*

COLLOQ: XI. ARGUM.

Aliquot nomina carnis generum. Reprehenditur imperitè locutus. Vivarium ferarum. Hortatio ad agnoscenda beneficia Dei. Eleemosyna secreta. Locus ex Evangelio.

ALBERTUS, TIROTUS.

NUNC *demum redis à foro?* T. *Quid demum? tanta est ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim.* A. *Quas attulisti nobis carnes in diem crastinum?* T. *Bubulam & vervecinam.* A. *Estné in foro carnium magna copia?* T. *Tanta profectò, ut mirer adeò caras esse.* B. *Nihil mirum: Vt multæ sunt carnes, ita multi qui carnes edunt quotidie. Sed quæ potissimùm vidisti carnis genera?* T. *Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, suillam, hædinam, agninam.* A. *Nihilné ampliùs?* T. *Quid velles præterea?* A. *Nihil igitur erat ferinæ?* T. *Non queo referre simul omnia: immo, etiam ferinam vidi.* A. *Qualem?* T. *Cervinam & aprugnam. ô quam pinguis est aprugna!* A. *O quàm ineptus es!* T. *Quid ita?* A. *Quia falleris in rerum nominibus. Nā quod in sue domestico dicitur arvina, id in sue fero (id est apro) callum vocatur: & est in eo genere durissimum.* T. *Istud quidem audire non memini.* A. *Nunc audisti: manda (si vis) memoriæ.* T. *Tu verò doctor unde istud didicisti?* A. *Domi nostræ ferina caro res est frequētissima.* T. *Vnde vobis tanta est copia?* A. *Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum solidi apri in urbem adferuntur.* T. *Quale est vivarium istud?* A. *locus est ferè quadrangulari formâ, amplissimus, muris altissimis septus undiq́;, consitus multis & procêris arboribus, inter quas sunt dumeta maximè densa.* T. *Quales sunt illic arbores? utrum urbanæ an silvestres.* A. *Silvestres fere omnes: sed in his sunt potissimùm quercus & fagi, quarum glande pascuntur cervi, apri, damæ.* T. *O quantas meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omnium abundantiam.* A. *Non sumus immemores beneficiorum ejus. pater enim plurima*

bona

bona in pauperes erogat. quod tamen tibi uni dictum esse velim T. *Cur ita?* A. *Quia talia non vult prædicari.* T. *Tanto magis laudandus, quòd Christi præceptum verè sequitur, cujus verba apud Matthæū scripta sunt,* Cùm facis, *inquit,* eleemosynā, *& quæ sequuntur.* A. *Quoto capite?* T. *Sexto, nisi me fallit memoria.* A. *Sed hæc hactenus: satis enim sumus collocuti: & jam ad disputandum convenitur.* T. *Eamus igitur.* A. *Sequere me aut (si mavis) præcede.* T. *Ego neutrum faciam; sed una ibim*

COLLOQ. XII. ARGUM.

De studiorum tempore amisso. Ejus recuperandi spes, & quibus modis id fieri possit. Viva magistri vox. Hortatio ad animum bonum.

GUINANDUS, MONEROTUS.

TANTUM *igitur hodie è villa revertisti?* M. *Hodie tantùm idq́ paulò ante prandium.* G. *Atqui dixeras te futurum illic modò biduum.* M. *Ita sperabam fore; & sic pater promittebat.* G. *Quid igitur obstitit, quominùs redieris citiùs* M. *Mater me detinuit; tametsi etiam cum lachrymis eam obsecrarē, ut me missum faceret.* G. *Sed cur te tam diu remorata est?* M. *Vt se comitarer in reditu.* G. *Quid verò agebas interea?* M. *Colligebam fructus cum rusticis nostris.* G. *Quos fructus?* M. *Quasi non sint tibi noti fructus autumnales, & serotyni: pyra, mala, juglandes.* G. *O jucunda exercitatio!* M. *Non est jucunda solùm, sed etiam frugifera.* G. *Sed hoc malum, quòd interim quinque, aut sex prælectionum fructus tibi periit.* M. *Non omnino periit, spero: curabo pro viribus, ut aliqua ex parte recuperem.* G. *Quid facies?* M. *Describam quàm potero diligentissimè.* G. *Quid tum postea?* M. *Ediscam ipsam auctoris orationem.* G. *Sed sententiam non satis intelliges.* M. *Ipsa me juvabit præceptoris interpretatio, ut sensum magna ex parte assequar.* G. *Nec tamen id satis erit.* M. *Tu (si placet) aderis mihi per otium, ut conferamus unà.* G. *Libenter equidem faciam. sed ne istud quidem sufficiet.* M. *Non habeo quid possim ampliùs.* G. *Quanto præstitisset vivā audire magistri vocem.* M. *Multò sanè præstiterat. sed quando id*

mihi non contigit, nec meâ culpâ factum est; nihil habeo quòd me accusē in hac parte. G. *Rectè dicis. fac igitur habeas animū bonum. nam quòd ego tecū pluribus verbis de hac re disputavi, non ideò feci, ut vellem te adducere in desperationem: sed totū illud profectum est ex meo in te amore singulari.* M. *Haud mihi dubium istud est: quo fit, ut majorem tibi habeā gratiam.* G. *Sed ecce, vocat nos ad cœnā tintinabulum.* M. *Nuncius opportun⁹.*

COLLOQ: XII. ARGUM.

Puer à patre commendatus præceptori. Verus amor patris in filium. Correctio necessaria puero. Pœna etiam injusta ferenda est, & quare. Christus pro nobis passus immeritò. Optatum pium & sanctum. Hortatio ad diligentiam. Exemplum pueri studiosi & obedientis.

EUSTATHIUS, BOSCONELLUS.

AUDIVI *patrem tuum venisse hodie in gymnasium.* B. *Verū audivisti.* E. *Quâ venerat gratiâ?* B. *Vt pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam; simul ut me illi commendaret.* E. *Nunquamné te commendârat?* B. *Immo sæpissimè.* E. *Quid sibi vult istâ commendatione tam frequenti?* B. *Amore vero me prosequitur.* E. *Quid tum?* B. *Ideo cupit me diligenter erudiri.* E. *Quid si commendat, ut sæpiùs vapules?* B. *Ea est fortasse caussa: sed quid inde? non propterea me diligit minùs.* E. *Vnde istud colligis?* B. *Quia* Puero tā necessaria est correctio, quàm alimentum. E. *Verum quidem dicis: sed pauci ita judicant: nemo enim est quin panem, quam virgam malit.* B. *Illud est naturale omnibus: quis neget? sed tamen* Patienter ferenda est pœna, presertim justa. E. *Hæc habetur in libello morali sententia:* Quod meritò pateris, patienter ferre memento. *Sed quid si pœna sit injusta?* B. *Ea quoq; patienda est nihilominus.* E. *Cujus caussâ?* B. *Propter* IESUM CHRISTUM, *qui mortem injustissimam, eamq; acerbissimam, tulit pro peccatis nostris.* E. *Vtinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquid patimur.* B. *Præceptor id nos sæpe monet, quoties occurrit occasio: sed surdis narratur fabula, ut est in proverbio.* B. *Ergo demus operam, ut simus posthac diligentiores.* E. *Ita faxit Deus.*

COLLOQ: XIII. ARGUM.

Divinis rebus omnia sunt postponenda; sed fere contra fit. Homo semper homo est, nisi divino spiritu renovatus. Exemplum hominis qui eadem facit quæ in aliis reprehendit. Turpe est doctori, &c.

GRANDINUS, THOMAS.

CUR *non interfuisti hodiernæ concioni?* TH: *Occupatus eram in scribendis literis.* G. *Non poteras differre negotium?* TH: *Vrgebat tabellarii festinatio.* G. *Atqui præceptor docet nos, omnia postponenda esse Dei negotiis.* TH: *Docet quidem. neque id mihi dubium est; sed nunquam sumus adeò perfecti, quin sæpe Deum terrenis istis postponamus.* G. *Istud malū.* TH: *Pessimum verò: sed* Semper homines sumus, nisi DEUS nos Spiritu suo immutaverit. *Sed dic, quæso, fuitné frequens auditorium?* G. *Non admodum, pro more solito.* TH: *Vnde fit istud?* G. *Ignoras populum nunc esse occupatum in vindemiis?* TH: *Non ignoro sed non possunt homines divinis rebus unicam horam impendere?* G. *De hoc non est meum reddere tibi rationem. hoc tantùm dico,* Turpe est doctori, cùm culpa redarguit ipsum. TH: *Papæ! quantum colaphum impegisti mihi! vale. verbum non ampliùs addam.* G. *Esto igitur aliàs prudentior.*

COLLOQ. XV. ARGUM.

Discessurus quidam ante vacationem scholasticam, reprehenditur à condiscipulo. Consilia humana à Deo reguntur. Sua cuiq; tractanda scientia. Modestè sapiendum.

MATATHIAS, CARRARIUS.

TU *igitur cras (ut audio) discessurus es?* C. *Cras, si* DOMINUS *permiserit.* M. *Eho; cur tam cito?* C. *Vrget me pater.* M. *Immo tu urges patrē?* C. *Itáne tibi videtur? quomodo patrem urgere possum?* M. *Assiduâ missione literarum.* C. *Tātùm semel scripsi, instare vacationē scholasticā.* M. *Quādo misisti literas?* C. *Hebdomade superiori.* M. *Quo die?* C. *Veneris.* M. *Quid facies domi?* C. *Instat vindemia; interim colligēdi sunt fructus arborū.* M. *Poteras expectare dimissionis diem.* C. *Nescio quando sit futurus.*

M. *Spe-*

M. *Spero fore ad finem proximæ hebdomadis.* C. *Sed istud non est in nostro situm arbitrio.* M. *Ne in præceptoris quidem.* C. *Cujus igitur?* M. *Solius* DEI, *qui hominum consilia suo nutu gubernat.* C. *Atqui Satanas videtur interdum gubernare.* M. *Quatum Deus ipsi permittit. Sed ista sapientioribus relinquamus.* C. *Tutiùs est monet enim proverbium,* Ne sutor ultra crepidam. M. *Sæpe istud ex præceptore audivimus.* C. *Idem quoque non semel docuit nos illam Divi Pauli sententiam,* Noli altum sapere, sed time. M. *Illud etiam frequenter habet in ore,* Altiora te ne quæsieris. *Sed audin'tu ad cœnam signum dari?* M. *Adhuc pulsat aures meas tintinnabulum.* C. *Eamus in aulā, ne desimus precationi. Cras ante discessum te salutabo.*

COLLOQ: XVI. ARGUM.

Patientia in parvis excitata paulatim crescit. Volente Deo nobis accidunt mala. Providentia Dei. Memoria fluxa eam non exercentibus. Memoriæ exercendæ ratio. Negligentia Spiritus Dei non excitat. Brevis exhortatio ad excutiendam negligentiam, pigritiam, tarditatem.

PETRINUS, CROSERANUS.

QUO *ludi genere hodie te exercuisti?* C. *Iuglandium.* P. *Ecquid lucri fecisti?* C. *Immo perdidi.* P. *Fortuna igitur tibi adversa fuit?* C. *Nescio, quæ fortuna: tantùm scio meâ culpâ id accidisse, sed ita volente Deo.* P. *Cur Deus id voluit?* C. *Vt hinc discam ferre graviora, cùm acciderint.* P. *Quasi verò Deus lusiones puerorum curet.* C. *Curat profectò, quin etiam* Nihil fit in rerum natura sine divina providentia. P. *Siccine philosopharis? quinàm te ista docuit?* C. *Non tute audisti toties ex concionatore nostro?* P. *Fieri potest ut audierim: sed quid agas! fluxa est mihi memoria.* C. *Nimirum, quia illam non exerces.* P. *Quomodo exercenda est?* C. *Primùm diligenti attentione; hoc est, diligenter advertendo ad ea quæ audimus aut legimus: deinde eadem sæpe repetendo. deniq; docendis aliis ea quæ didicimus.* P. *Ista nobis sæpiùs inculcantur à præceptore: sed (me miserum) quàm supina est hæc mea negligentia!* C. *Sic sumus omnes,*

mnes, nisi spiritus ille Dei nos excitet. P. Quid igitur faciam? C. Expergiscere, mi Petrine: toto animo, totisq; viribus ad Deum aspira: illum assiduè, & pio affectu precare: vigilans esto: pravos fugito; versare cum bonis; tum moribus facillimis effice, ut eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas si te istis moribus assuefeceris, Dominus Deus suâ clementiâ tui miserebitur; breviq; animum tuum immutatum senties. P. O quàm opportunus hic mihi congressus fuit! obsecro te, mi Crosevane, ut sæpiùs colloquamur. C. Per me non stabit, quoties utriq; licebit per otium. P. Gratias ago maximas. C. Non est quòd agas. recipiamus nos in auditorium.

COLLOQ: XVII. ARGUM.

Quidam reprehenditur quòd animi causa nocuerat. Peccatum per ignorantiam. Deus ad usum nostrum creavit omnia. Beneficiis Dei non abutendum. Ignoscendũ puero sponte delictũ confitenti. Ad precandũ admonitio. Singulorũ secretæ preces. Perseverantia in verbo Dei. Exemplum rarissimum pueri, qui admonitus culpam libenter confitetur.

ÆDIGIUS, MASSVERUS.

Cur hic dispergebas pisa? M. Quando? Æ. Post prandium. M. Id faciebam animi causâ. Æ. Sed pisa illa unde habueras? M. Acceperam è conchula, ubi reposita erant, ut crastino die coquerentur. Æ. Debuistiné animi causâ malum facere? M. Non putabam id esse malum. Æ. An non est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere. Æ. Cur nolles? M. Quia panis est nobis maximè necessarius. Æ. Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in usum nostrum creavit. M. Non ignoro, quin etiam pisis libenter vescor, si bene cocta & condita sint. Æ. Præterea; vellesné abuti rebus tuis? M. Minimè. Æ. Tantò min[us] alienis debes. M. Istud satis intelligo. Æ. Ergo non rectè fecisti. M. Non rectè, fateor; non tamen animo malo. Æ. Cur igitur fecisti? M. Mea ineptia me ad illud incitavit. M. Quid inde meruisti? M. Plagas. Æ. Rectè dicis: sed (opinor) non ex animo. M. Immo certè ne me accuses: oro. Æ. Quandoquidem sponte fateris,

 non ac-

nō accusabo: sic enim velle se dixit præceptor sæpissimè. M. *Quid ille dixit?* Æ. *Vt de rebus ejusmodi levioribus neminem ad ipsum deferamus, qui modò culpam libens agnoverit.* M. *Istud ergo beneficium tibi debebo; mi Egidi.* Æ. *Nihil velim mihi debeas hoc nomine: sed mecum precare Deum, ut à malo nos liberet.* M. *Quotidie in schola quater aut quinquies palàm precamur.* Æ. *Quid tum?* M. *Præterea privatim, quoties cibus sumitur, quoties cubitū itur, quoties cubitu surgitur. Nonné satis hæc sunt?* Æ. *Præter illa, sæpe monet præceptor, ut interdum pro se quisq; precandi causâ secedat aliquò in secretum locum: meministin'?* M. *Memini probe, sed ut scis, difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant.* Æ. *Et tamen paulatim assuescere optimum fuerit.* M. *Progressu temporis Deus ipse noster ad eam rem nos incitabit, atq; assuefaciet.* Æ. *Ita fore sperandū est; si tamē in verbi ejus tum lectione, tum auditione sedulò progrediamur.*

COLLOQ: XVIII. ARGUM.

De quodam convivio. Qui convivæ; quæ ferculorum varietas & copia; quis ordo fuerit. &c. Notatur obiter conviviorum luxus. Gratiarum actio. Objurgatur ipse convivator de luxu.

VARRO, CASTRINOVANUS.

QUID *est quòd hodie tam cito à patruo redieris; præsertim cùm fuerit convivium?* C. *Quid illic fecissem diutiùs?* V. *Cœnam expectasses, ut ederes de prandii reliquiis.* C. *Satis ederam in prandio. Præterea jussit patruus, ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram.* V. *Quid frater tuus patruelis? cur in ludum vobiscum non rediit?* C. *A matre retentus est in unum aut alterum diem.* V. *Quamobrem?* C. *Vt illi resarciantur vestimenta.* V. *Illa est mulierum cura. Sed agè; quoniam nunc otiosi sumus, narra mihi (quæso) aliquid de convivio.* C. *Quid de illo scire cupis?* V. *Primùm, qui cōvivæ fuerint; deinde, quàm lautum, & opiparum convivium.* C. *Convivæ fuerunt hi præcipui, Quatuor consules; subpræfectus urbis; & alii duo primæ notæ è senatorum numero.* V. *Nostinè?* C. *De facie*

quidem

quidem sed eorum non teneo nomina. V. Nullinè præterea? C. Duo item ex patrui mei familiarib. V. Quotus accumbebat præceptor? C. Quotus esset nō observavi sed erat in media ferè mensa, è contraria parte mei patrui. V. Tu verò? C. Hui inepte, qui istuc roges! Egonè homunculus cum tantis viris epularer? Satis hoc mihi honorificum fuit, quod ministrarem. V. Nullænè erant mulieres? C. Nullæ, præter uxorem patrui; quæ quidem sedebat in mensa extrema. V. Quid ita tam remota? C. Sic voluit ipsa, ut identidem commodiùs surgeret propter ordinem ministerii: V. Quid filius? C. Iuxta matrem assidebat. V. Habeo de convivis. nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, maximè propter memoriam; sed quando (ut dixisti) plusculum otii nacti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam ut aliqua ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Eâ tamen lege; ut par pari referas si quando dabitur occasio. V. De hoc nihil est quòd dubites. Incipe. C. At ego interea sedere volo. quia longa est narratio. V. Eamus sub pergulam, ut in umbra cōmodiùs fabulemur. C. Audi nunc jam. V. Quia (ut agis) longa est narratio, dic mihi primùm, quotâ horâ accubitum est? C. Ferè decimâ. V. Quota surrectum? C. Paulò ante meridiem. V. Sedebantnè omnes commodè? C. Commodissimè. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensæ præludia. V. Appone, cùm voles. C. Inprimis apposita sunt tenella crustula mellita operis pistorii, cum aromatite. V. Optimum sane exordium, & ad conciliandos animos aptissimum. C. Omitte, quæso, istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Posthac non interpellabo, nisi si quid opus erit requirere. C. Secutæ sunt pernæ salitæ; bila infumata, lucanicæ, linguæ bubulæ sale quoque & fumo induratæ, atq; hæc ad excitandam appetentiam, & sitim acuendam. V. Quasi verò nō satis acueretur solis æstu & fervore. C. Sic docti solent facere convivatores. V. Isthæc audio libenter; præsertim cùm exprimas

omnia propriis & significantibus verbis. Perge porrò. C. Eodem ordine interposita sunt acetaria è lactucis capitatis; avium intestina frixa; minutalia ex vitulina, cum ovorum vitellis integris. & hæc hactenus de præludiis; qui missus primus fuit. V. Nihil interim bibitum est? C. Indigna homine quæstio! quis enim vino hic parceret? vix tres & quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus agam posteriùs: sine me cibos expedire. V. Age, sino. C. In secundo missu hæc fere fuerunt: artocrea; pulli gallinacei elixi cum lactucis; bibula; vervecina; vitulina; suilla recens; salsa, jus carnium, ovorum vitellis, croco & omphacio suavissimè conditum; aliquot item juscula ex oleribus. V. Hîc plus opinor fabulatum, quàm esum fuisse: quia scilicet assa expectabantur. C. Vix mensam attigerant, cùm illa tollere jussi sumus. Venio igitur ad tertium missum, in quo assa hæc fuerunt exposita: pulli gallinacei; pulli columbini; anserculi fartiles, & suculi; item cuniculi; armi vervecini: postremò ferina duorum generum, opere pistorio incrustata. V. Quid præterea? C. Hem penè prætermisi; duæ perdices interjectæ cum lepusculo; fabæ virides frixæ; & pisa cocta cum siliquis. V. Nihilné pisciũ? C. In tempore admones. Erat trutta ingens, quæ divisa fuerat in partes quatuor, præter caudam; prægrandis item lucius, ad eundem modum quadripartitus, taceo minutos pisces, & mediocres, partim elixos, partim assos aut frictos; item cancros fluviatiles, magno omnia numero: sed hæc magis ad ostentationem, quàm ad necessitatem. de iis enim fere nihil gustatum est. V. Vnum mihi videris prætermisisse. C. Quid illud est? V. Nulliné erant intinctus? C. Immo singulis propemodum ferculis addita erant scitissimi saporis embammata, quæ coquus ipse miro artificio concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo & aceto; mala citrea; olivæ conditivæ cum sua muria; acetum rosaceum, & succus oxalidis. V. O quot, & quanta gulæ irritametna! C. Adde etiam, corporis, & animi impedimenta. V. Sed quis,

quis, quæso, fuit ultimus actus fabulæ? C. *Tandem, cùm jam nec carnes nec pisces ullus ederet; jubet patruus apponi bellaria: in quibus hæc fuerunt præcipua: caseus recens pingvissimus, itemq́; vetus multiplex; scriblitæ; placentulæ; oriza in lacte cocta, & bene saccarata: persica præcocia; ficus; cerasa; uvæ passæ; caryotæ; tragemata serotina; salgama multorum generum: & alia, quæ nunc mihi non occurrunt. tanta deniq́; fuit omnium esculentorum affluentia, ut mensa ipsa vix sustineret. Quid quæris? quater aut quinquies mutati sunt orbes, & quadrulæ. Cibos crassos, & duriores magna ex parte integros in culinam referebamus; adeò pauci attingebant, propter delicatiorum copiam.* V. *Quid confert tanta cibariorum abundantia, & diversitas?* C. *Ad gravandum stomachum, & morbos complures generandos. Sed quid agas? sic fere hoc tempore vivitur.* V. *Qui talibus viris convivia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de splendore, & lauticia.* C. *Et tamen extant inter hujus regni leges quædam ut audivi sumptuariæ.* V. Silent leges inter convivia; *ut obiter è Cicerone detorqueamus aliquid.* C. *An putas omnes convivas illâ sumptuum immanitate delectari?* V. *Non puto, nisi fortè sint lurcones, aut asoti, aut Apiciani (ut ita dicam) ventricolæ. Cæterùm, quid est in caussa?* C. *Rogas? convivatorum non modò stulticia, sed etiam insania.* V. Maxima pars hominum morbo jactatur eodem, *ut ait Horat.* C. *Sed nos hanc censuram omittamus, juxta proverbium,* Ne sutor, &c. V. *Redeamus igitur ad propositum. Quale vinũ appositum est?* C. *Si de colore quæris; album, nigrum, fulvum, sanguineum; deq́; singulis coloribus vina multiplicia: si de bonitate, omnia fere generosissima: sed inprimis commendabant illud vini genus ex Burgundia, quod vulgò vocatur* Argosium. V. *Vnde hoc petebatur?* C. *E patrui cella vinaria.* V. *Habetné multum ejusmodi?* C. *Duos cados vini helvelli: duos item albi limpidissimi.* V. *Quis fuit prandii exitus?* C. *Vbi videt patruus convi-*

vas omnes penè defessos edendo, bibendo, colloquendo; tunc vinum fundi jubet singulis: omnes ad extremum potum invitat: hinc ordine tolluntur omnia: insternũtur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo: datur aqua odorifera manibus leviter abluendis: ego & patruelis de more Deo gratias agimus; ipse verò patruus clarâ voce agit universo cœtui. tandem primus consul, convivarum nomine, satis accurato sermone publicas agit convivatori: simul objurgat eum, quòd tam magnifico, & sumptuoso apparatu convivatus fuerit. Immo (inquit patruus) mihi quæso, ignoscite, quòd vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim. His dictis, surgunt è mensa universi: magna pars, vale dicto, statim discedit; cæteri manent, stantes & colloquentes in aula. V. *Quid vos interea, qui ministraveratis ad mẽsam?* C. *In culinam ad prandium nos recipimus: corpus illic otiosè & ex animi sententia curavimus.* V. *Vbi erat interim præceptor?* C. *Patruus illum seorsum vocaverat ad colloquium.* V. *Credo, ut te & filium suum de meliore nota commendaret.* C. *Istud est verisimile.* V. *Nescis quæ fuerit causa tanti convivii?* C. *Quid mea scire refert?* V. *Tanto minus igitur mea.* C. *Rectè colligis; & sic expectabam.* V. *Atqui non sum dialecticus.* C. *Tibi est naturalis dialectica.* V. *Eandem habent & rustici.* C. *Sed agè, dic mihi seriò: non ego te tractavi magnificè?* V. *Tali convivio nunquam interfueram.* C. *Gaudeo stomacho tuo satis esse factum.* V. *Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam jucundum.* C. *Surgamus tandem: nam audio pueros à lusu discedere.*

COLLOQ: XIX. *ARGUM.*

De scholastica societate in conferendis merendæ cibis. Auspicantur merendã à carmine in Dei laudem. Cura de pauperib. Matrũ in filios amor ineptus. Divinare ex conjecturis non est malũ. Exhortatio ad divinas laudes, & gratiarum actionem. Notatur voracitas in edendo. Reprehenditur abusus in verborũ notione. Latinè loquendi servanda est proprietas. Ex prava institutione vitia contrahuntur. Deteriora pertinaciùs hærent. Exemplũ permissæ hilaritatis in Christianorũ conviviis.

PASTORCULUS, POESATUS.

TITYRE, *qui patulæ resides sub tegmine mori,*

Tuné hîc solus eris tam lætus tamq́; supinus?
POE: *O Melibœe Deus nobis hæc otia fecit:*
ILLE DEUS MAGNUS, *qui nostrum fecit in usum*
Omnia dans, propriam cunctis animalibus escam:
Qui mare, qui terras, & quod tegit omnia, cœlum
Condidit; ille opifex rerum, qui summus habetur.
PA: *Carmina mitte loqui: nunc me liquêre Camœnæ:*
Est mihi mens alibi. cupio certare merenda.
POE: *Sed tamen hac mecum poteris residere sub umbra:*
Namq́; hîc ut cernis, locus est satis amplus utriq́;.

PA: *Mittamus ergo versiculos, & merendas nostras conferamus.* POE: *Per me non stabit: scrutemur peras: agè, explicatuam.* PA: *Expecta parumper. Dic mihi priùs quid habeas in merendam.* POE: *Panem.* PA: *Quasi verò sine pane merenda esse soleat.* POE: *Ne panem quidem pauperes semper habent.* PA: *In tempore admones: ponendæ erūt reliquiæ nostræ in eorum corbulam.* POE: *Quid si reliquiarum nihil fuerit?* PA: *Saltem restabit panis, & hoc satis erit. sed dic tandem num quid habes opsonii?* POE: *Etiam dubitas? mater mea nunquam committeret, ut me in scholam mitteret sine aliquo opsonio.* PA: *Dic ergo, quid est?* POE: *Divina.* PA: *Non sum vates nec velim hanc merendæ horam in nugis terere.* POE: *Saltem periculum facies, quàm valeas conjecturis; qua de re jam aliquid in Rhetoricis audivimus.* PA: *Aut caseus, aut caro est residua ex prādio* POE: *Neutrum.* PA: *Dic sodes: ut accingamus nos operi.* POE: *Ne te diutiùs torqueā; sunt pyra præcocia.* PA: *Ain' tu; res nova: nondum hoc anno videram.* POE: *Vide nunc.* PA: *Quàm matura sunt!* POE: *Cur non addis etiam, Quam bona?* PA: *Sed nondum gustavi.* POE: *Satis acutè me reprehendis: Accipe, & gusta.* PA: *Papæ! quàm mitia! quàm boni succi!* POE: *Nonné meritò maximas gratias agere debemus Deo nostro, tam benigno Patri, qui nobis indignis tot bona tam varia largitur?* PA: *Qui non fa-*

sit, is est profectò ingratißimus. POE: *Agedum, vescamur bonis ejus cum gaudio, & gratiarum actione.* PA: *Iamdudum esurio.* POE: *Sed tu nullum habes opsonium?* PA: *Vide frustum craßũ vetusti casei.* POE: Edamus primùm pyra: *caseo claudemus stomachum.* PA: *Sed maturemus: ne fortè hora nos opprimat.* POE *Neutrum cessare video: certè, quod ad me pertinet, non queo comesse citiùs.* PA: *Ne tamen ita devores porcorum more. ecquid pudet?* POE: *Quia dicebas esse festinandum.* PA: *Maturemus, dixeram; non autem, Festinemus.* POE: *Ego non adeo scrupulosè inter hæc verba discrimen facio.* PA: *Vult tamen præceptor ut propriè loquamur. quantum per ingenii captum licebit. nam bene loquendo, bene etiam scribere condiscimus.* POE: *Contrà, diligenter scribendo, consuescimus etiam rectè loqui,* PA: *Hæc duo inter se conjuncta sunt. Sed heus, Otiosè, inquam, edamus: satis habemus temporis.* POE: *Nonne tota hæc hora ad merendam libera est?* PA: *Hodie quidem libera: sed tamen desinamus, ne panis deficiat nos, & nihil reliqui fiat pauperibus.* POE: *Eamus ergo ad puteum, ut aliquantũ potemus.* PA: *Hem, verborum proprietate semper abuteris. istud bibere est, non potare.* POE: *Quod mihi non parcas, habeo sanè gratiam. Ex prava institutione prima, hæc vitia contraxi.* PA: *Verißimè igitur Quintilianus dixit,* Hæc ipsa magìs pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt. *Meministin'?* POE: *Memini. sed interim juva me, ut hauriamus aquam è puteo.* PA: *Enitere validiùs: nimiùm me laborare sinis.* POE: *Tanto bibes jucundiùs.* PA: *Bibitum satis est: recipiamus nos in aulam, ne precationi desimus & actioni gratiarum.* POE: *Tu præcede, dum urinam illuc eo redditum.*

Colloq: XX. Argum.

Reprehenditur negligentia in cultu corporis. Excusatur à penuria rei numariæ. Verecundia in petendo. Mediocritas & modus. Verecundiā ubi sit utendum. Hominum societas. Abusus in rebus. Hortatio ad petendi fiduciam. Exemplum admonitionis liberæ inter familiares.

LEO-

Leonardus, Pelleo.

Demiror *tuam negligentiam.* P. *Qua in re tandem?* L. *Quòd te non curas diligentiùs.* P. *Ego verò me curo fortaſſe nimis. Satis edo, bibo, dormio, quæ eſt Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum; lavo manus, faciem, dentes, oculos, & hæc manè præcipuè: quinetiam, cùm tempus poſtulat, corpus exerceo, relaxo animum, & ludo cum cæteris. quidvis ampliùs?* L. *Mittamus iſta: non ea ſunt quæ in te reprehendo.* P. *Quid igitur?* L. *Circumſpice veſtimenta tua à calce ad verticem, nihil integrum invenies; omnia ſunt lacera & obſoleta: iſta profectò nequaquam veſtrum genus decent. ſi ſaltem curares veſtitum tuum reſarciendum, aut quoquo modo inſtaurandum.* P. *Loqueris tu quidem quæ libent. quòd ſi parentes haberes tam procul remotos, fortaſſe non eſſes elegantior. ſi mihi pecunia ſuppeteret, non paterer me uſq; adeo pannoſum eſſe.* L. *Nec ideo tamen cares negligentiâ: Cur enim non petis aliunde mutuò.* P. *Unde peterem?* L. *Si non aliunde, certè à præceptore poſſes.* P. *Quid ſi dare nollet?* L. *Nemini denegat ex diſcipulis domeſticis, ſi quidem videt opus eße.* P. *Id ego non ignoro: ſed ſum verecundior, quàm ut audeam ex eo petere.* L. *Ah: ruſticus eſt iſte pudor.* P. *Malo tamen verecundus eſſe, quàm impudens.* L. Verecundia *(ut dixit quidam)* eſt bonum in adoleſcente ſignum: ſed ubiq; adhibenda eſt mediocritas. P. *Ego eo ſum ingenio, ut ſemper verear offendere quempiam.* L. *Ingenium laudo; ſed eſt modus in rebus.* Nam *ille offendendi metus, habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecoris; hic verò nihil tale video.* Eſt enim uſitatum in hominum ſocietate, ut alii aliorum operâ indigeant. *Quis igitur mihi vitio dabit, ſi quid ab amicis aut commodatò petam, aut mutuò?* P. Nemo reprehēdet, *niſi fortè rebus ejuſmodi abuti velis.* L. *Tu verò (quantum ego te novi) abuti nolles.* P. *Apage iſtum abuſum.* L. *Quid ergo jam obſtat quo minus petas? præſertim ab homine facillimo, tu-*

mo, tu-

mo, tuiq; (ut apparet) amantissimo? P. Agè, petam; sed per epistolium: quod ut reddas, tibi dabo. L. Reddam profectò libentissimè, teq; illi commendabo diligenter. P. Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quod me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarère. L. Nunc restat ut scribas quod dicis epistolium: reliqua mihi committas. P. Bene vertat Deus quod cœpimus. L. Ne dubites: res prosperè succedet.

COLLOQ: XXI. ARGUM.

Exemplum rarissimũ adolescentis, qui ultrò quærit in schola habitare.

CAVELLUS, QUERCETANUS.

NESCIS quid mihi his diebus in mentem venerit? Q. Quid istuc quæso? C. Cogito in gymnasium me recipere. Q. Quid in gymnasium: habitandi causâ? C. Non ut inquilinus habitem: sed ut vobiscum vivam in mensa præceptoris. Q. O utinam istud ex animo ac verè diceres. C. Ex nostra mutua consuetudine atque amicitia deberes satis intelligere, me nihil apud te neq; simulare neq; dissimulare solitum. Q. Planè istud jampridem intelligo, sed audito; ex isto verbo me rapuit affectus in eam exclamationem: ita prorsus oblitus eram mei. C. Non aliter dictum tuum accipio, sed ad rem. Pater quidem non cogit me: sed ex vultu, & verbis ejus satis video id illi placere maximè. Q. Nempe hoc illud est: novit pater tuus, vir prudentissimus, liberalia ingenia cogi nolle, duci facilè. Sed tamen non dubito id fieri divini instinctu numinis. tu verò quid judicas? C. In eadem sum sententia; præsertim cùm ego quoq; in eam partem sponte propendeam. Q. Magnum argumentum, istud esse ex Deo consilium. C. Id ego crediderim. Nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, fere quærunt subterfugia, quibus detrectent imperium. Q. Ego (ut fatear ingenuè) aliquando idem in me sum expertus; antè, scilicet, quàm ingressus essem. Quid enim censes? audiebam ex istis Satanæ mancipiis tot maledicta, tum de præceptore, tum de disciplina, ut mihi viderer carcerem aut

pistri-

pistrinum ingredi veriùs, quàm gymnasium. Quod si tu quoque in aliquam ejusmodi pestem incidisses, non dubium est, quin illi manibus, pedibusq; obnixè conatus esset absterrere te ab isto tam sancto proposito. C. *Nemini adhuc palàm feceram.* Q. *Quod mihi dicis, non est palàm facere.* C. *Satis scio: sed mihi istud excidit ex Terentio. Nunc pergamus ad reliqua.* Q. *Quid restat, nisi ut Deum preceris; & pergas naviter in sententia?* C. *Audies. De quotidiano victu in vestra mensa, de præceptoris & hypodidascali familiaritate in audienda prælectionum repetitione; de facilitate præceptoris in ipso convictu, de illo à cœna placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium, de honestis rebus, de libera inter vos reprehensione, de his inquam omnibus satis multa narrasti mihi aliàs, quæ quidem valde placent omnia: mihi tamen nihil videtur utilius, quàm illa perpetua Latinè loquendi exercitatio. quis enim major est studiorum fructus; quid honestiùs? quid jucundum magis? præsertim ubi alius alium sine odio, aut invidia liberè reprehendat.* Q. *Quid, quòd victi in earum rerum certamine, pudore tantùm puniuntur; victores etiam præmio donantur?* C. *Omnes deniq; vestræ exercitationes, vel auditu ipso me delectant mirificè.* Q. *Quanto magis illud diceres, si videres ista; si, dum geruntur, interesses?* C. *Ego (Deo volente) interero.* Q. *Vtinam propediem.* C. *Ita spero quidem. unus tamen restat mihi scrupulus, quo me facilè (si voles) liberabis.* Q. *Faciam bonâ fide, si potero. sed interim vide ne nodum in scirpo quæras; ut antea vidimus in Terentio. Agè; quis tandem scrupulus iste est?* C. *Suspecta mihi est vestra disciplina scholastica: non quòd velim ob id incepto desistere; sed ut alacriùs veniam, & jucundiùs, ubi ea de re te audiero.* Q. *Nisi tu is esses, qui (ut ego novi) me nec vanum, nec mendacem existimas, equidem mallem de hoc omnino tacere, quàm ea tibi referre quæ sentio* C. *Quid ita tandem?* Q. *Quia difficile est ea verisimilia facere, quanquam alioqui verissi-*

verissima; cùm de his vulgus hominum pessima quæque dicat, & judicet. C. Quorsum istud quæso? Q. Nam improborum mendaciis adeò malè audit nostra disciplina inter istos idiotas, ut mirum sit, unum aliquem habitare in schola nostra velle: tametsi (quod opus Dei) quo pejùs audimus, eo plures ad nos conveniunt. C. Nihil opus est tam longâ insinuatione: dic mihi planè omnia: ne timeas, non me absterrebis, omnia percepi atq; animo mecum ante peregi. Q. Adverte igitur animum. dicam brevissimè quicquid alicujus esse momenti videbitur. In primis, illud velim tibi persuadeas, præceptorem esse nobis multo humaniorē, quàm in schola palàm appareat. tam enim familiariter versatur inter nos, quàm prudens pater solet versari inter liberos. Cur igitur (inquies) est palàm tam severus? Respondeo: quia sine tali severitate (ut ex ipso audivi, cùm aliquando familiari cuidam narraret) tanta turba scholastica, tamq; variis moribus prædita, nec coerceri, nec in officio contineri posset, suo enim quisq; more, suo quisq; arbitratu vellet vivere. C. Quinetiam miror ego mecum sæpissimè, tãtam esse in tota schola reverentiam, tantum silentium, tantam denique modestiam. Q. Multo magis mirarêre, si unquam vidisses scholas paganicas. C. Vidi aliquando atque consideravi diligenter, plus est silentii in gymnasio nostro sexcentario, quàm quadraginta puerorum, immo triginta in istis scholis trivialibus. Sed perge, quæso: vereor ut sis orator Asianus. jam enim incipit oratio tua quasi longiùs aberrare. Q. Atqui etiam interpellas ipse. C. Nihil extra propositum dixi. sed nunc prosequere. Q. Vis in summa dicam tibi? Disciplina hæc domestica, licèt paucis improbis odiosa videatur; bonis tamen, & studiosis, propter utilitatem valde placet. Nam si domi res esset dissoluta; quid nobis tuum foret contra lascivorum, & petulantium insultus? quæ nobis quies? quæ studiorum tranquillitas? Itaq; disciplina ipsa veris studiorum amatoribus est perfugium, & quasi propugnaculum, non secus ac nautis

portus

portus in tempestate. denique quisquis est inter nos pacificus & ad rectè semper agendum paratus, is est à disciplina tutissimus. Nec verò id agit præceptor, ut nos plagis & verberibus trahat ad literarum studia: sed nos potiùs inducere nititur his maximè rebus; honestâ & liberali tractatione; benevolentiâ; humanitate; facilitate morum; beneficiis; deniq; virtutis, & studiorum amore. ex quo fit, ut major pars nostrûm sic affectâ sit, ut illi ex animo parêre studeat; eum caveat offendere, eum tanquam parentem diligat, observet, revereatur. C. *Alioqui discipulorum officio non fungeremini.* Q. *At sunt quidam verberones, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbera; qui & litterarum studia oderunt cane pejùs, & angue; ut verbis utar Horatii: talibus (inquam) severa interdum adhibeatur disciplina: quia videlicet necessitas cogit.* C. *Sat habeo, nunc enim video quorsum spectet vestræ disciplinæ severitas.* Q. *Nimirum, ut mores bonos tueatur; malos autem ut corrigat, aut expellat.* C. *Ego disciplinam istam sanè deosculor; tantum abest ut reformidem. Te autem, mi Quercetane, amo equidem de ista loquendi libertate, quâ mihi stimulos acriores addidisti.* Q. *Ego verò immortales gratias ago patri cælesti, qui tibi mentem bonam dederit & sincerum judicium.* C. *Vale igitur; & me (si Dominus permiserit) expecta in proximam hebdomadem. Iterum vale, & inceptum nostrum tuis precibus* CHRISTO *commenda etiam atq; etiam.* Q. *Precor tibi noctem quietam, & somnũ placidum.*

COLLOQ: XXII. ARGUM.

EXEMPLUM fidelis amicorum consilii in adversis rebus.

FLORENTINUS, BASILIUS.

QUID *est quòd ita te tristem video?* B. *Me miserum! vix sum compos animi; ita sum timore perculsus.* F. *Quid (inquam) istud est?* B. *Præceptor nos deprehendit.* F. *Quâ in re? furtoné?* B. *Ah: minimè gentium.* F. *In quo igitur?* B. *In secreta compotatione.* F. *Indignum facinus.* B. *Heu me miserum! quid agam?*

Ab: ne te afflictes tantopere: qui aderant tecum? B. *Fluvianus, & Forensis.* O *perditos qui me huc impulerunt!* F. *Vbi id factum fuit?* B. *In cubiculo Fluviani; quòd utinam hodie è lecto non surrexisset.* F. *Quomodo tandem deprehensi estis? non erat obseratum cubiculum?* B. *Immo erat. sed (ut scis) præceptor claves habet omnium conclavium. præterea putabamus illum in conventum doctissimorum quorundam virorum accessisse: alioqui pessulum obdidissemus ostio.* F. *Vtcumque res habet, Deo permittente accidit.* B. *Sic omnino sum persuasus. sed ferè ita solemus nostra omnia, sive bona sive mala, vel prudentiæ nostræ attribuere, vel imprudentiæ.* F. *Quâ occasione compotationem istam acceperatis?* B. *Illi duo (quod satis nosti) non sunt convictores.* F. *Quid tum?* B. *Domo allatæ fuerant eis ad victum nescio quæ cupediæ; quæ utinam in via periissent.* F. *Sed noluit Deus. perge.* B. *Et quia illos interdum per otium doceo, heri post cœnam ad istas epulas me invitârunt in hodiernum jentaculum.* F. *Tibi infaustum jentaculum. sed quid? eratné caninum?* B. *Immo plus satis erat vini. habent enim vini doliola in cella præceptoris.* F. *Quid præceptor, ubi vos sic epulantes vidit? an non excanduit gravissimè?* B. *Nihil prorsus commotus est: sed subridens, Volo (inquit) esse de isto symposio, si placet.* F. *O molestum convivā! quid vos?* B. *Attoniti omnes obmutescimus. nam eo dicto, statim se proripuit.* F. *Omnia signa video hîc esse pessima.* B. *Quis ita nō judicet?* F. *Oportet pæceptorem alicunde rem olfecisse.* B. *Suspectus est mihi quidam, qui nos indicaverit.* F. *Quem suspicaris?* B. *Dicam tibi post rei exitum.* F. *Quod invenietis huic malo remedium?* B. *Nescio. valde stupemus omnes; tametsi duo illi convivatores mei nihil videntur esse solliciti: habent enim in promptu causam.* F. *Quid tandem causari queunt?* B. *Iveramus jentatum, inquient; quia manè, cùm cæteri jentarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta.* F. *Istud quidem est aliquid: sed non tamen sic pœnas evadent.* B. *Cur non?*

non? F. Quia id fieri debuit in triclinio palàm; non autem clanculum in cubiculo. Illud etiam causam gravabit, quòd te, cùm sis convictor, quasi ad crapulandum abduxerint; quod quidem ipsi præceptori est maximè odiosum. tua tamen causa est longè pessima. B. Cedò igitur; quid faciam, mi Florenti? F. Age, conferamus consilia; quib⁹ (si fieri potest) absolvaris. B. Nihil est quod à me expectes in eo genere. Neq; enim consilii locum habeo, neq; ullam remedii copiam. Sed tu (obsecro) explica vires ingenii tui ad me citò juvãdum. Animus pendet mihi: instat pœna, satis vides ea, nisi quid impediat, post cœnam exigetur. F. Id nequaquam fiet. cùm enim crimen publicũ non sit, non erit pœna publica. B. Sive publicè sive privatim id futurum est, non differetur. F. Rectè judicas. B. Id causa est, quamobrem nunc ad opẽ tuã cõfugerim: quòd si me deseris, actũ est: dabo pœnas gravissimas. F. Ad Deum potiùs confugiendum fuit; sine quo rarò valet consilium: à quo item salus omnis & petenda, & speranda est. B. Res est manifesta satis: & ego priusquam te adirem, non prætermisi precandi officium: sed tamen vult ille pater clementissimus, ut iis utamur auxiliis quæ nobis offert ipse, & quasi in manum dat. Quare te oro per nostram arctissimam necessitudinem ut consilio tuo nũc mihi succurras. Hîc non est cessandi, aut tardandi locus. huc igitur vires tuas intende. hanc causam suscipe obsecro. F. Quandoquidem sic instas, ut vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo & verè, quod sentio, Nostin' præceptoris ingenium? B. Novi (opinor) ex parte aliqua. F. Ergo memoriâ tenes, nihil esse illo clementius, iis quidem, quos videt summissos esse, & culpam ingenuè confiteri: superbis autem, & contumacibus vix aliquid potest ignoscere. B. Egomet ista non semel observavi. F. Scin' igitur quid facies? B. Dic mihi quæso. F. Dum tua res adhuc integra est, tibi suadeo, ut hominem solus adeas in musæum, & orationem habeas in hanc sententiam: En ego, præceptor humanissime, graviter peccavi, fateor:

fateor: sed(ut scis)prima est noxa quam admiserim. nunquam enim antea quicquam admiseram quod flagrŭ dignum videretur. Quamobrem, clementissime præceptor, hanc primam culpam (si tibi placet) pristinæ integritati meæ condonabis. Quòd si unquam posthac recidero, causam non dico, quin plectar severissimè. Hac aut simili oratione illum (ut spero) exorabis. B. *O consilium prudens, & opportunum!* F. *Vtere, si tibi videtur. tale certè est, quale mihi dari vellem in ejusmodi malo.* B. *Sed unum restat, de quo sum sollicitus.* F. *Eho quid restat?* B. *Non potero tam breviter, & commodè dicere in conspectu præceptorŭ quàm tu nunc dixisti.* F. *Non debes adeò de verbŭ meŭ esse sollicitus; modò teneas sententiam.* B. *Propemodum teneo.* F. *Bene habet: scribe nunc crasso modo ut poterŭ: deinde conferemus unà: postea edisces ad verbum diligenter.* B. *Hoc nihil est neque tutius, neq; certius. sed quo tempore censes illum adiri posse opportunè?* F. *Cùm primùm videbŭ eum à prandio se recipere in bibliothecam; aut si fortè (ut solet) ambulatum in horto solus iverit, tunc illum statim sequere.* B. *Quonam utar exordio?* F. *Nō opus est alio quàm quo apud illum uti solemus omnes.* B. *Quod est illud?* F. *Præceptor, licetné pauca?* B. *Bene vertat Deus omne consilium tuum. Nunc eo scriptum quod dixisti: deinde te revisam.* F. *Matura: nam instat hora prandii.*

COLLOQ: XXIII. ARGUM.

Quidam consolatur amici desiderium, ac dolorem de patris absentia. Exemplum charitatis in afflictis consolandis.

AMBROSIUS, GRATIANUS.

SUBTRISTIS *mihi viderŭ, Gratiane: quid rei est?* G. *Dies noctesq; de patre absente cogito, & ob eam rem interim mærore conficior?* A. *Quàm pridem abest?* G. *Quatuor adhinc menses.* A. *Nihil ad vos interea scripsit?* G. *Ex quo discessit, ne verbum quidem audivimus.* A. *Fieri potest ut scripserit, sed ut litteræ interciderint, aut fuerint interceptæ.* G. *Quod dicŭ, verisimile est.*

mile est. Nam antea. ubicunq; esset, solebat nobis scribere. A. *Nonné hac æstate iverat Lutetiam?* G. *Eo certè consilio tunc sese in viam dederat.* A. *Confido salvum esse.* G. *Ego quoque non diffido. sed non ideo meus allevatur dolor.* A. *Quid ait mater?* G. *Fere semper lamentatur: inde fit ut mihi duplicetur ægritudo.* A. *Sed tamen non usque adeò te macerare debes. potiùs enim de illo bene sperare oportet, quàm te sic macerare. Quid enim sunt quatuor menses? quotula est pars eorum qui tot annos domo absunt, interim jactati per varios casus, per tot discrimina rerum?* G. *Sed quid me consolantur aliorum casus, & pericula?* A. *Sed vide tamen ne sis nimiùm delicatus, qui patris desiderium tantillo tempore ferre non queas.* G. *Ferrem equidem æquo animo, modò illi bene esse saltem intelligerem.* A. *Cui potest esse malè, qui in Deo spem omnem collocavit?* sive enim vivimus, sive morimur, Dei semper sumus, *ut D. Paulus ait.* G. *Nihil dubito istud esse verissimum. sed ea est carnis hujus infirmitas.* A. *Quid faceret igitur, qui in Christo spem nullam habet?* G. *Nescio.* A. *Sed cave tamen ne istâ tuâ impatientiâ Deus ipse offendatur.* G. *Delictum meum subinde agnosco, & supplex imploro veniam.* A. *Facis ut debes. Sed audi, quæso, quid mihi nunc in mentem venerit.* G. *Quid istud est?* A. *Quid si pater tuus navigaverit in Lusitaniam negotiandi causâ? illic enim uunc est libertas maxima.* G. *Quam libertatem dicis?* A. *Navigationis, quæ illic est tutissima.* G. *Ain' tu igitur pacem nũc esse in Lusitania?* A. *Certa res est.* G. *Atq; bellum profligatum?* A. *Omnino.* G *O auditu jucunda evangelia!* A. *Immo jucundissima.* G. *Sed unde scis ista?* A. *Vnde sciam, rogas; miror ego te ad huc ignorasse quod in ore est omni populo.* G *Mirari desines si scias ubi nos habitemus.* A. *Vbi quæso?* G. *In angulo totius urbis remotissimo.* A. *Atqui putabam vobis esse domicilium in vico ad Molardum.* G. *Iam ante migraveram⁹, quàm peregere pater esset profectus.* A. *Quod igitur ignorabas, nunc habeto certissimũ.*

 atq;

utq; magis credas, hoc audi præterea: major pars Lusitanorum, qui ob bellum in hanc urbem, tanquam ad asylum sese receperant, in patriam remigrant jam ante dies quindecim. G. *O mi Ambrosi, quantum me isto nuncio de Lusitanicis rebus hodie recreasti! qualem adhibuisti meo dolori medicinam!* A. *Sic solet Deus noster suis adesse in extremis angustiis.* G. *Mirum ni pater est in Lusitania. jampridem enim sæpiùs querebatur quòd non esset tutus illuc accessus ad mercaturas obeundas.* A. *Quin etiam Lusitanus quidam, homo neq; levis neq; nugator, narrabat his diebus patri meo, se litteras certas illinc accepisse, in quibus hoc erat inter cætera, omnes undiq; ob belli timorem profugos, in ipsa Lusitania excipi humanissimè, tractariq; benignissimè.* G. *Quid est igitur quòd ampliùs dubitemus?* A. Nulla *(ut audis) restat ea de re dubitatio.* G. *Tantum superest, ut inprimis Dei optimi maximi bonitatem extollamus quantâ possimus laude & gratiarum actione: deinde sedulò atq; assidue precemur; ut sua beneficia non modò confirmet, sed etiam in dies magis ac magis augeat.* A. *Igitur, mi Gratiane, memineris patris salutem ipsi Deo sæpissimè commendare, idq; votis, & precibus ardentissimis.* G. *Vtinã ille suo spiritu sic afficiat animum meum, ut ex imo pectore ejusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire.* A. *Votum sanctissimum; modò (quod quidem credo) ex animo profectum.* G. *O mirabilem consolatorem Deum nostrum! O quantum valet in adversis rebus veri amici consilium, & consolatio.* A. *Sed quò nunc is?* G. *Domum rectà propero, ut hæc matri quamprimum nunciem, atq; ejus animum omni expleam gaudio.* A. *Faxit Deus, ut illa seriò exhilaretur.* G. *Ita precor.*

COLLOQ: XXIIII. ARGUM.

De exercitationibus post vacationem scholasticam revocatis. De classium probatione ante promotiones. De spe præmii. De eadem in adversis rebus. De fructibus autumnalibus. De maximo vini proventu De abusu vini in summa copia. De admonitionum contemptu. De iis qui se dociles præbent ad verbum Dei audiendum.

DESSYNUNGÆUS, IONAS.

SALVE, Iona optatissimè. I. Salve & tu vindemiator jucundissimè. D. Quomodo se habet schola? I. Optimè. D. Iamne redierunt multi? I. Vix quarta pars nunc abest. D. Quid agitur? I. Docetur, legitur, scribitur, repetitur. D. Ista sunt generalia, & quotidiana. sed quid fit in nostra classe? I. Idem quod fit in cæteris: & quod fiebat ante vacationem. D. Ergone jam seriò habentur prælectiones? I. Iam abhinc octo dies. nam quid aliud fieret? D. Solebamus per aliquot dies exerceri in repetendis quæ antea didiceramus. I. Tribus diebus totis nihil aliud actum est. D. Quid probatio? jamne incepta est? I. Hui, incepta! propemodum finita est. cras sexta classis interrogabitur. D. Me miserum! exclusus sum à præmio. I. Etiamne præmium sperabas? D. Quidni sperarem? unicuiq; sperare licet, præsertim studioso. I. Malim ego nihil sperare. D. Quid ita? I. Nam si nihil contigerit, nulla mihi erit frustratio, neq; molestia; sin consequar aliquid, id ego lucro deputabo. D. Nunquamne legisti, Vivere spe vidi, qui moriturus erat? I. Immo verò legi, & memoriâ teneo: sed hic nihil ad propositum. D. Cur non? I. Quia illic loquitur Ovidius de spe illa quæ in rebus adversis retinenda est: quem sensum expressit Cato noster hoc disticho:

Rebus in adversis animum submittere noli.
Spem retine: Spes una hominē nec morte relinquit.

D. Tu igitur nihil speras? I. Spero vitam æternam. D. Dicebas modò sperandum esse in adversis rebus; quæ tibi sunt adversa? I. Ea quæ me oppugnāt quotidie. D. Quæ tandem sunt illa? I. Propria caro, Satan, & improbi homines. qui me injuriis afficiunt. D. Ex quo tempore factus es theologaster? I. Nec sum theologus, nec theologaster; sed quod dico, id ego didici è sacris concionib. D. Laudo equidem. sed agè, dic mihi seriò, estne acta classis nostræ probatio? I. Iam tibi seriò dictum puta. D. Dolet mihi non interfuisse. I. Citius venisses. quid agebas? D. Mater me coegit

vindemiæ exitum expectare. I. *Credo: sed tuâ voluntate coactus es.* D. *Vt fatear ingenuè, libenter expectavi, sed quid agas,* Homines sumus, *ut ajunt.* I. *Immo pueri.* D. *Sed vix credas, quàm sit jucundum rusticari; præsertim ubi tanta est omnium fructuum affluentia.* I. *Estné vobis magnus vini proventus?* D. *Tantus profectò, ut majorem vidisse non meminerim.* I. *Quid ajunt rustici in hac tanta ubertate?* D. *Nihil aliud quàm potationes & crapulas crepant: quin etiam vino tam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit.* I. *Ea est stultæ plebis dementia, ut Dei beneficiis nunquam rectè uti sciat.* D. *Scilicet istud est quod dicitur,* Nunquam sapiunt stulti, nisi in angustiis. I. *Ergo plectuntur meritò. Quid quod admonitiones etiam irrident?* I. *Sunt qui nullam omnino ferre possunt: qui bene & comiter etiam monentibus irascuntur.* D. *Audi aliquid gravius; fuerunt qui mihi verbera minarentur, cùm eos humanissimè admonerem.* I. *Istud mihi novum non est. nam & quidam mihi aliquando pugnum intentavit: quod nisi veritus esset mei patris auctoritatem, profectò vapulassem acerrimè.* D. *Sed omittamus eos, quia stulti sunt, nec tamen se tales esse intelligunt. jactant se probè callere, quid sit sapientia, cùm reverâ sapientiæ adversentur.* I. *Si verbi divini ministros & pastores suos non audiunt; quî putas fieri posse, ut nos audiant?* D. *Sequamur ergo quod præcepit Christus,* Nolite sanctum dare canibus. I. *At sunt quidam simplices & benevoli, qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur. hi sunt, quos docere est jucundissimum.* D. *Quàm gaudeo quoties in tales incido! ut ego illos complector libenter!* I. *Nec immeritò. nam ubi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maxima.* D. *Sed nos quid cogitamus? non vides ut nox ferè nos oppresserit?* I. *Discedemus igitur; & cras (si Dominus permiserit) pluribus verbis agemus unâ de studiis alacriter repetendis.*

COLLOQ: XXV. ARGUM.

De moribus adolescentis ingenui tam absente patre, quàm præsente.

De quarto Decalogi præcepto. Locus Pauli de honore liberorũ erga parentes. Exemplum simulatæ repugnantiæ ad eliciẽdum colloquium.

RUFINUS, SILVESTER.

PATER *tuus (ut accepi) rediit è Gallia.* S. *Rediit sanè.* R. *Quando?* S. *Die lunæ vesperi.* R. *Adventus ejus non tibi molestus fuit?* S. *Quid, molestus? immo verò jucundissimus. sed cur istud rogas?* R. *Quia forsitan illo absente liberiùs vivendi tibi est potestas.* S. *Nescio quam mihi libertatem narres.* R. *Potandi, ludendi, cursitãdi.* S. *An igitur putas me nihil aliud agere dum pater abest?* R. *Ferè solẽt omnes.* S. *Dissoluti quidem. nam, quod ad me attinet, absente patre sic vivo, ut eo præsente. non poto, sed bibo quantum satis est: ludo cùm tempus id postulat: non discurro, sed cum bona matris venia in publicum prodeo, cùm aliquid habeo negotii* R. *Etiamne matri tantopere subditus es?* S. *Æquè ac patri. quid enim putas? nonne de utroq; æquale est præceptum Domini?* Honora *(inquit)* patrem tuum, & matrem tuam. *Quid Ethnicus ille auctor distichorum moralium?* Dilige non ægra charos pietate parentes: Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti. *Quid Divus Paulus?* Filii obedite *(inquit)* parentibus in Domino. *Nonne parentis nomine pater, & mater continentur? Quinetiam, si quod esset reverentiæ discrimen videremur optimo jure plus debere matribus; ut quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt.* R. *Novi ego ista: & quæ dixisti placent mihi omnia.* S. *Cur ergo mihi repugnabas?* R. *Vt eâ quasi repugnantia, nobis accersere m sermonis materiam. nam (ut tute nosti) præceptor sæpe nos exhortatur, ut nostrum otium in ejusmodi sermonibus impendamus.* S. *Bonum sanè otium. quod honesto in negotio consumitur.* R. *Huc pertinet illud Africani apophtegma; qui dicebat,* Se nunquam minùs otiosum esse, quàm cùm otiosus esset, *ut ex Cicerone didicimus.* S. *Sed jam tempus monet, ut huic sermoni finem imponamus.* R. *Rectè mones. fortasse enim*

tuâ causâ cœna tardatur domi. S. *Plura (si Dominus permiserit) in proximo congressu.* R. *Precor tibi noctem prosperam.* S. *Et ego tibi placidam per membra quietem.*

COLLOQ: XXVI. ARGUM.

De negligentia quidam admonetur. Admonitio ad somniculosos præceptorum moralium usus. Quotidie proficiendum. Vitia naturalia. Armis spiritualibus pugnandum cum vitiis.

NOMENCLATOR, DESIDERIUS.

NON *satis mirari possum te non esse diligentiorem.* D. *Qua in re tibi videor negligens?* N. *Quòd manè fere nunquam ades in tēpore: atq; inde fit, ut penè quotidie noteris in catalogo. Cur tu es adeò somniculosus?* D. *Mea sic fert natura.* N. *Corrige naturam istam; hoc est, naturæ vitium. quid tibi profuit Catonis nostri dictum?* D. *Quodnam quæso?* N. Plus vigila semper: nec somno. D. *Ne plura: ego probè memini.* N. *Nihil prodest meminisse, nisi ad usum tuum accommodes.* D. *Vtinam & hoc, & alia præcepta salubria tā facile ad benevivendi usum transferremus, quàm ea facilè ediscimus.* N. *Vt verum fatear, præcipere quàm præstare multò est faciliùs. sed tamen eniti debemus, ut vel monitis, vel precibus proficiamus aliquid, & in dies evadamus meliores.* D. *Qui id non facit, ejus salus desperanda est. sed nihil difficiliùs emendatur, quàm naturale vitium.* N. *Omnia fere vitia nobis sunt naturalia: & nisi Dei bonitas servaret nos, essemus omnes sceleratissimi.* D. *Quid igitur faciendum?* N. *Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est.* D. *Quo duce?* N. *Ipso Deo.* D. *Quibus armis?* N. *Divinis & spiritualibus.* D. *Vbi tandem inveniuntur?* N. *In epistola sancti Pauli ad Ephesios.* D. *Quoto capite?* N. *Sexto.* D. *Quid si locū per me non intellexero?* N. *Non omnino intelliges, satis scio: sed præceptor erit consulendus.* D. *Quid si mecum adfueris?* N. *Adesse volo; certum est: verùm captanda erit opportunitas.* D. *De hoc igitur aliàs consilium capiemus.* N. *Quando istud erit?* D. *Proximo die Mercurii; si tibi ita videtur.* N. *Quotâ horâ?* D. *Post meridiem primâ.* N.

Pla-

Placet sententia. D. *Nunc igitur discedamus.*

COLLOQ: XXVII. ARGUM.

Non est malum malo, sed bono malum compensandum.

TRAPEZITA, RÆMUNDUS.

LICETNE *malum malo rependere?* R. *Cur istud quæris?* T. *Ut iis respondere possim, qui hac in re mihi contradicunt.* R. *Breviter interrogasti, respondeo brevissimè:* Non licet. T. *Cur non?* R. *Quia vetuit Christus, & post eum Apostoli.* T. *Quid igitur faciendum est?* R. *Malum bono compensandum.* T. *An non satis est bonũ bono rependere?* R. *Non satis, Christiano quidem.* T. *Quãobrem?* R. *Nam Christianum oportet Christum præceptorem imitari.* T. *Quid fecit Christus in eo genere?* R. *Sanavit eum qui ipsi colaphum impegerat; precatus est pro iis qui ipsum in crucem sustelerant: alia item multa fecit ejusmodi.* Nihilné igitur *facit qui gratiam pro gratia rependit* R. *Tãtum facit quantum faciunt Ethnici.* T. *Quid illi faciunt?* R. *Amicos diligunt, et referunt gratiam à quibus acceperunt.* T. *Nihilné amplius?* R. *Nihil. nam quid amplius expectes ab illis, qui verum Deũ non noverunt?* T. *Quid faciunt inimicis?* R. *Quibuscunq; modis possunt, eos persequuntur.* T. *Estné Christiano peccatum.* R. *Si non licet, (ut jam tibi probavi) conclude, id peccatum esse.* T. *Atqui (ut vulgò dicitur)* Vim vi repellere licet. *quam sententiam novus quidam poëta etiam latiùs interpretatus est his verbis,*

Pellere vim vi Iura sinunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc respondes? R. *Istud quidem permittunt Ethnicorum leges: sed lex divina longè aliter loquitur.* T. *Quid est divina lex?* R. *Idem quod Dei verbum.* T. *Quicquid ergo fit contra Dei verbum, estné peccatum?* R. *Proculdubio peccatum est.* T. *Potesné ista probare ex divinis literis?* R. *Nihil faciliùs. quidni possim?* T. *Adfer mihi (quæso) sententias.* R. *Non credis id quod est omnibus in confesso?* T. *Imo verò indubitanter credo.* R. *Quid igitur opus est testimoniis?* T. *Ut contradicentibus certò respõdere possim.*

sim. R. *Rectè intelligis. sed quia non posses ex tempore memoriæ mandare, expecta dum tibi describam in chartula, in qua etiã sit locorum annotatio; ut possis, quibus voces, etiam digito demonstrare.* T. *Optimum ex tempore consilium. quanto istuc mihi commodius fuerit! sic enim per otium ediscam, ut ad manum habeam quoties erit opus. Sed quando mihi dabis?* R. *Cras (si libet) huc ad me revertere.* T. *Quotâ horâ?* R. *A meridie primâ.* T. *Sat habeo: interea vale.* R. *Te servet Dominus Deus.*

COLLOQ: XXVIII. ARGUM.

Simulatione quadam hîc quæsitum est colloquendi argumentum. Lex scholastica, ne pueri res suas alienare audeant. Christi exemplo adversa ferenda propter ipsum. Nisi divini Spiritus auxilio, nihil fieri potest boni. precibus autem illud est impetrandum.

GRIMONDUS, BLEVETUS.

VIs *emere hoc cingulum?* B. *Cur emerem? unum mihi satis est. tu verò cur vis vendere?* G. *Quia sunt mihi duo.* B. *Nec tamen licet ut vendas, nisi vis in pœnam incurrere.* G. *Quid vetat me vendere res meas?* B. *Nihil adhuc tuum habes.* G. *Eho, nihil, unde probas istud?* B. *Quia nondum es tui juris; sed sub patria potestate, denique vis audire breviter tibi istud non licere?* G. *Maximè velim.* B. *De hoc lex est scholastica: cujus hæc est sententia,* Pueri, injussu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quovis alio modo. Qui contra fecerit, verberibus plectetur. G. *Istud ego nõ ignorabam; sed volebam periculum facere. an constans esses in observandis legib.* B. *Tu igitur es simulator?* G. *In hac simulatione nihil video esse mali. num tu interpretaris malè?* B. *Minimè verò: nihil enim nocuisti mihi.* G. *Quid si nocuissem?* B. *Tulissem æquo animo; ut Christianum decet.* G. *Vtinam adversa omnia sic feramus propter Christum, qui nihil non tulit salutis nostræ causâ.* B. *Feremus certè, si exemplum ejus semper nobis proponamus ob oculos.* G. *Difficile id quidem est.* B. *Immo impossibile, nisi illius spiritu semper adjuvemur; quod quidem*

dem assiduis precibus est impetrandum. G. *O quàm suavi sermone tantillum otii consumpsimus.*

COLLOQ: XXIX. ARGUM.

Non est mentiendum, ne in rebus quidem levioribus, apud Deum.

SARTOR, ODETUS.

ECQUID *hodie precatus es domi.* O. *Cur quæris istud?* S. *Quia non interfuisti matutinæ precationi.* O. *Qui scis?* S. *Observavi.* O. *Atqui tu non es observator.* S. Non *sum.* O. *Quamobrem igitur observabas?* S. *Quia mihi es carissimus.* O. *Quid tum?* S. *Dolebit mihi, si vapulabis.* O. *Quid? an ego notatus fui?* S. *Etiam. Dubitas?* O. *Cùm recitaretur catalogus, nemo me excusavit?* S. *Nemo, quod sciam.* O. *Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excusasti me?* S. *Quid caussæ dixissem?* O. *Commentus esses aliquid.* S. *Ergo mentitus essem.* O. *Quid inde?* S. *Sed ex verbo Dei mentiri vetitum est.* O. *Fateor: sed erat leve mendacium.* S. Nihil leve judicandum est quo Deus offenditur. O. *Negare istud non possum. Quid igitur restat?* S. *Illud restat, ut neque delectemur peccatis; neque in his persistamus; neque malitiosè scienter, & de industria peccatum committamus. Sed de his aliàs pluribus. nunc agamus quod instat.* O. *Quid istud est?* S. *Audin' tu ad cœnam signum dari?* O. *Bonum signum nuncias. jam sentiebam esuriem.* S. *Nimirum, quia merendam prætermisisti.* O. *Vtinam ea tam facilè semper abstinere possem, quàm hodie carui libenter.* S. *Ego verò non libenter careo, nisi occupatus necessario negotio.*

COLLOQ: XXX. ARGUM.

Confabulatio de profectionis in Italiam caussa. Locorum fama, & rerum novarum cupiditas nos inducunt ad peregrinandum. Laus Italiæ: vini Italici præstantia. Dei laudandi materia ex ejus beneficiis. Amavit nos Deus usque ad delicias. Humanæ cogitationes nos à divinis rebus avocant. Humana inconstantia. Roma olim mundi caput dicta, & postea, ac nunc, veræ fidei & sanctæ religionis magistra.

PHRYGIO, STEPHANUS.

SALVE *ambulator optatissime.* S. *Et tu salvus sis cessator occupatissime.*

patissimè. P. Satúnè rectè vales, mi Stephane? S. Immo rectissimè, quæ est Dei optimi maximi benignitas. P. Equidem ex animo gaudeo: tibiq́ vehementer gratulor reditum istum incolumem. Vbi fuisti hoc toto anno? S. In Italia. P. Quam ob causam animum induxeras illuc proficisci? S. Ob famam regionis, de qua tam multa ubiq; prædicantur. Nec ignoras quàm simus rerum novarum cupidi. P. Sic est naturâ comparatum. sed quid illic invenisti? S. Certè multo plura quàm ex fama audiveram. Nam quòd ad regionem attinet, terra est longè fertilissima, omni optimorum fructuum genere valde abundans præcipuè vino præstantissimo. P. Scilicet ea potissimùm res tibi arridebat. S. Vt verum fatear, mirè afficiebat palatum. Nam quale dicas hoc nostrum vinum esse? villum verè dicas, si cum illo compares. P. Inde ergo tibi se offerebat pulchrum Dei laudandi argumentum. S. Pulcherrimum. sic enim sæpe cogitabam, Quàm bonus es, Domine Deus, qui nos amavisti usq; ad delicias: non enim solùm ea creasti nobis ad victum, quæ terra sponte suâ producit; sed etiam tot genera rerum delicatissimarum: quæ si moderatè sumamus, & cum gratiarum actione; & corpus suavissimè nutriunt, & ipsum animum mirificè exhilarant. O quibus verbis, quibus operibus satis dignè glorificemus nomen tuum, DOMINE. Deniq́ sic afficiebar animo, ut nihil magis cuperem, quàm divinas laudes semper in ore habere: sed (proh dolor) aliis atq́ aliis subinde conceptis cogitationib., ignis ille paulatim extinguebatur. P. Istud apud me non est novum: nam sæpe tale quid mihi solet accidere. S. Ea est naturæ nostræ inconstantia. P. Horis ferè omnibus istud experimur. Sed quid tandem egisti in tua Italia? S. Invisi animi gratiâ aliquot urbes celebriores: alicubi etiam studui aliquamdiu. P. Quas urbes invisisti potissimùm? S. Multas quidem vidi in transitu; sed paucas contemplatus sum otiosiùs nimirum Genuam, Florentiam, Venetias; deniq́ Romam illam, quæ olim Mundi caput dicebatur. & postea, ac nunc,

ac nunc, Veræ fidei, & sanctæ religionis omnium Magistra. P. *Sed in quibus tandem oppidis commoratus es studiorum gratiâ?* S. *Româ rediens transivi Bononiâ, Patavio, Mediolano. In eorum oppidorum singulis menses circiter tres versatus sum in vario literarum genere: volui enim è singulis paucula quasi degustare.* P. *Quid autem vidisti novi in tot celeberrimis oppidis.* S. *Rogas? ferè omnia mihi nova videbantur. sed longum foret omnia tibi narrare; præsertim nunc, cùm mihi aliò properandum.* P. *Quò tandem?* S. *Ad patruum, qui me ad cœnam invitavit.* P. *Nolo igitur te remorari diutiùs. sed quando licebit nobis magis otiosè confabulari.* S. *Cras à prandio, si volueris.* P. *Ego verò id percupio.* S. *Ad horam igitur primam expecta me in cubiculo.* P. *Fiet: hora est ad merandam opportuna.*

COLLOQ: XXXI. ARGUM.

Officia domestici apud ludimagistrum hypodidascali.

MAGISTER, HYPODIDASCALUS.

QUID? *quod hisce diebus inter nos egeramus, satúne cogitasti?* H. *Etiam atq; etiam cogitavi.* M. *Ecquid placet tibi conditio quam obtuli?* H. *Maximè.* M. *Quid mensa, seu convictus?* H. *Nihil ea re desidero.* M. *Quid restat igitur?* H. *Vt (si tibi non molestum est) præscribas mihi, quas operas à me tibi præstari velis.* M. *Id verò est æquißimum. Accipe igitur præcipua officiis tui capita; quorum hoc* PRIMUM *est:*

Quotidie manè diligenter curare, ut omnes domestici mei discipuli maturè cubitu surgant, pro ratione temporis tum hiberni, tum æstivi: Vbi surrexerint, ea curent quæ ad cultum & munditiem corporis pertinent: Postremò, ut adsint privatæ nostræ precationi.

SECUNDUM: Ter quotidie in aulam deducere; manè scilicet, & ante horam undecimam, ac tertiam pomeridianã. Illic (nisi egomet adero) expectare donec aliquis ex doctoribus adfuerit: interea curare recitan-

citandos catalogos, & precationem dicendam. Item, Observare sedulò, num quis ex ipsis doctoribus absit ab auditorio suo. si quis aberit, mihi statim renunciare; aut ejus partes agere.

TERTIUM: Manere cum pueris domesticis, quoties non docentur in scholis suis: interea minores ad lectionem, & scripturam instituere, cæterorumque repetitiones audire (quantum tempus, & oportunitas patietur) omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare; virgis etiam, ubi opus fuerit, castigare.

QUARTUM: Feriatis diebus eos ad templum, ut devotè Missam, & attentè sacras conciones audiant, ordine deducere, ac domum similiter reducere.

QUINTUM: Quoties ludere permissum erit, subinde observare ne quid præter officium, & bonos mores vel factis, vel dictis admittant.

SEXTUM: Suppeditare illis ex pecunia, quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum, & alia quædam, dumtaxat parvi pretii, necessaria: eaq; omnia in expensorum codicem referre. Id autem Mercurii & Sabbati potissimùm diebus fieri solet.

SEPTIMUM: Quæ ad eorum libros, vestimenta & curam corporis pertinebunt, non negligere. hoc est, interdum ab illis librorum, & vestimentorum rationem exigere; valetudinis, & cultus corporis rationem habere; & alia ejusmodi in pueris præsertim minoribus, curanda, & observanda.

OCTAVUM: Docere pueros cum in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores; si quando necessitas postulabit.

NONUM: Interdum (si opus fuerit) me & domi & foris in privatis negotiis adjuvare.

Hactenus audisti quæ mihi abs te præstari velim officia, quæq; etiam ab aliis domesticis hypodidascalis exigere soleam. Eorum tamen omnium non adeò severus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quasi vicarii partes agam. Intellextin' hæc omnia? H. *Ego verò diligenter omnia. sed unum te oro; ut ad memoriam renovandam, des mihi eorum commentariolum; & simul cogitandi, ac deliberandi spatium.* M. *Quantum temporis postulas?* H. *Diem unum naturalem.* M. *Ego verò duos integros dabo. Interea (ut cœpisti) nullo tuo sumptu nobis perges convivere, & commorari tam liberè quàm si esses domi tuæ.* H. *Istud non sine humanitate facis: quo fit, ut majori beneficio me devincias.* M. *Habebis à prandio quod requiris commentarium. quamprimum meâ tibi manu conscripsero.* H. *Quid si mihi dictares?* M. *Malim egomet scribere; ne quid fortè inter dictandum excidat.* H. *Vt libet.*

COLLOQ: XXXII. ARG.

Studiosus quidam adolescens apud familiarem conqueritur de habitationis suæ incommoditate ad litterarum studia. Cupit in ædibus scholasticis habitare. Narrat cur non liceat. Accenditur à condiscipulo. Consultant unâ de ineunda ratione ad rem perficiendam. Consilium proponit amicus, docetque exequendi modum. Hortatur ad Deum invocandum. Rarò bonum consilium. nisi juvante Deo. Deus qui dat consilium bonum, dat etiam effectum.

QUÆSTOR, BENIGNUS.

QUAM *doleo me non interfuisse manè repetitioni vestræ.* B. *Cur non venisti in ludum citiùs, ut fere soles?* Q. *Me miserum! non surrexi in tempore.* B. *Quamobrem?* Q. *Quia nemo me expergefecit.* B. *Quis te solet excitare?* Q. *Hospes noster aut ejus ancilla. sed absente illo, ancilla sæpe obliviscitur, aut certè negligit.* B. *Vbi erat hospes?* Q. *Sub aurorā prodierat ad sua negotia; ut postea rescivi.* B. *Quid hospita? nihilné curat?* Q. *Quid putas eam curare? quotidie, ex quo surrexit, semper intenta est partim curandis filiolis, partim cæteris domesticis rebus.* B. *Nullosné habes contubernales scholasticos?* Q. *Prorsus nullos.* B. *Ab puer*

puer infelix, qui neminem habes quocum de studiis conferas! Q. *Ob eam rem mea est miserrima conditio quantum ego judico. non enim possum arbitrio meo studere, propter tantam mercatorum turbam qui domum illam frequentant, & mihi toto die obstrepunt.* B. *Non habes tibi cubiculum.* Q. *Quid mihi prodest habere? est enim ita conjunctum gradibus & cochlidi, ut ne felis quidem descendat aut ascendat, quin feriat aures meas aliquis strepitus:* B. *Magna profectò molestia.* Q. *Illa verò multo major, quod supra meum cubiculum est amplissimum conclave, ubi merces asservantur. unde fit, ut horis omnibus aliquæ graves sarcinæ vel importentur, vel exportentur.* B. *O Deũ immortalem! quomodo illic potes vivere?* Q. *Quid ais, vivere? equidem non vivo; sed langueo potiùs: neq; unquam mihi videor esse liber, nisi cum sum in schola tecum unà, & cum cæteris nostris condiscipulis.* B. *Quàm doleo vicem tuam.* Q. *Vtinam liceret mihi tecum habitare in his ædibus scholasticis.* B. *Nihil esset mihi jucundius. sed quid impedit?* Q. *Patris vetus amicitia cum illo hospite meo.* B. *Deberes patrem admonere de studiorum tuorum incommodis.* Q. *Sæpe quidem monui & coràm, & per litteras.* B. *Quid ille respondet?* Q. *Frustrà monetur? quasi surdo narratur fabula.* B. *Quid ita?* Q. *Quia nunquã in discendi ludo versatus est. ideóq; in studiorum ratione nihil intelligit.* B. *Ego tamen, si mea res ageretur, omnem moverem lapidem, ut voti compos efficerer.* Q. *Quid, si præceptor ipse ad patrem tuum scriberet?* B. *Nunquam istud illi persuadere possum.* Q. *Cur non?* B. *Quia non vult ambire quempiam, ut discipulorum turbam sibi comparet. abhorret enim ab omni tum ambitione, tum avaritia.* Q. *Quid igitur mihi faciendum suades?* B. *Vnicum habeo cõsilium.* Q. *Ne mihi, obsecro reticeas.* B. *Ea res per amicos tentanda est.* Q. *Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat. sed nunquam ausus sum experiri.* B. *Quid dubitas?* Q. *Vereor ut hoc parùm succedat.* B. *Rei exitus est in manu Domini. sed*

quid

quid tentare nocebit? Q. Tentemus sane nihil enim mali (ut confido) inde potest accidere. At ego nescio, qua ratione hic utẽdum sit. B. Dic mihi: non expectas ut brevi pater in hanc urbem veniat? Q. Spero venturum propediem. B. Quando igitur? Q. Ad Kalendas Quintileis. B. Optimè est. Scin' igitur, quid sit opus facto? Q. Doce quæso. B. Fac singulatim convenias duos aut tres ex paternis amicis præcipuis, qui sint viri graves, & honorati; nempe ut plus valeat eorum auctoritas apud patrem tuum. Q. Bene mones. quid illis dicam? B. Narrabis diligenter omnes incõmoditates studiorum tuorum. Q. Nihilne ampliùs? B. Docebis insuper quonam modo tibi provideri possit, ut tempus redimas, quod apud istum hospitem tam misere hactenus perdidisti. quòd nisi eo remedio tibi maturè consulatur, actum esse de tuis studiis, & eorum progressu. Deniq; ne ante destiteris monere orare, obsecrare, donec persuaseris, ut tibi promittant se acturos esse seriò cum patre tuo negotium. Q. Quid si recusabunt? B. Vix fieri potest ut recusent omnes. Q. Non est verisimile; præsertim cùm sint mei amantissimi, & mihi patris nomine gratificentur adeò libenter. B. Adhæc, res ipsa urgebit eos; nempe tanta studiorum tuorum jactura. Q. Pluribus verbis opus non est. Auxilio Dei fretus, aggrediar primo quoq; tempore. B. Sed interim memor esto, ut in divinis preces die nocteq; incumbas. Q. Ipso volente Deo, id curabo pro viribus. satis enim scio, nullum consilium mihi esse profuturum, nisi quoad ille juverit. B. Sed jam tempus est ut domum te recipias; ne fortè hospes offendatur. Quid cessas? Q. Cogito ne quid prætermiserim de quo esses admonendus. B. Si quid alterutri nostrûm præterea occurrerit, cras otiose tractabimus. Q. Vale igitur mi Benigne; & perge, quæso, me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juvisti optimo consilio. B. A Domino Deo profecta sunt omnia; qui, ut consilium dedit, sic dabit effectũ. Q. Ita fore confido. Iterum vale. B. Vale Quæstor suavissime.

COLLOQ: XXXIII. ARGUM.

Simulata oratione quidam condiscipulũ familiariter objurgat, quòd

pecuniam a patre non petierit. Condiſcipuli ſuper ea re prudens re-ſponſum. Oblata occaſio noneſt negligenda. Locus ex diſtichis mora libus. Naturâ tenaciſſimi ſumus eorum quæ rudibus annis percepimus Beneficiorum divinorum agnitio. Iocari & irridere. Patrum pruden-tia in ſuppeditando filiis quæ opus ſunt. Pueri tractandæ pecuniæ mi-nimè ſunt idonei. Improbi pueri neq; objurgationibus neq; flagris mo-ventur. Omnis boni laus præcipuè ſoli debetur Deo. Fallendi conſiliũ nemo dare debet. Simulatio vultu regitur. Honeſtæ cõfabulationes in otio utiles ſũt. Latina lingua quib9 adjumentis potiſſimùm cõparetur.

ATHANASIUS, BENIAMINUS.

SICCINE *me inſciente abiit pater tuus, ut mihi non licue-rit eum convenire?* B. *Cur à prandio non veniſti in diverſorium ejus?* A. *Quia putabam tantùm cras illum eſſe diſceſſurum.* B. *Ego quoq; idem arbitrabar: ſed noluit occaſionem prætermittere quæ ſe ex tempore obtulerat.* A. *Adhuc ille meminit Catonis diſtichon illud:*

Quamprimum rapienda tibi eſt occaſio prima:
Ne rurſus quæras quæ jam neglexeris antè.

B. *Illud opuſculum ſic memoirâ tenet ut in eo videatur ætatem contriviſſe.* A. *Vide quanta vis ſit memoriæ in iis quæ rudibus annis didicimus.* B. *Ea eſt Quintiliani ſuper hac re ſententia, cujus verba, ut opinor meminiſti.* A. *Memini. ſed (ut ad rem) quæ fuit patri occaſio, ut antè diſceſſerit quàm inſtituerat?* B. *Quidam Lugdunenſes, quibuſcum ad mercatum huc venerat.* A. *Aderaſné, cùm profectus eſt?* B. *Præſtolabar illum in diverſorio.* A. *Vnde ſcieras mutaſſe conſilium de profectione?* B. *Eram in prandio? cùm inter ipſos convenerat, ut expeditis quibuſdam reliquis in urbe negotiis, equos ſub horam ſecundam conſcenderent.* A. *Quod ſupereſt, ſatiſné ex animi ſententia rem ſuam fecit?* B. *Ita feliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit.* A. *Tu nunc igitur opinor, bene numatus redis.* B. *Mené rides?* A. *Cur ego id facerem?* B. *Pro tua libidine.* A. *Quaſi verò animi gratiâ ſoleam irridere cæteros.* B. *Atqui ita putabam.* A. *Longè aberrabas. nam aliud eſt Iocari, aliud Irridere, alterum caret vitio, eſtq; inter amicos ſatis frequens*

quens; alterum est vitiosum, atq; odio dignum, utpote quod ex contemptu fere proficiscitur. B. *Ignosce igitur mihi.* A. *Non gravis est culpa. Sed dic, rogo, nihil tibi pecuniæ dedit pater?* B. *Ne petivi quidem.* A. *Tamen sponte dedit?* B. *Aliquantulũ.* A. *Quantum igitur?* B. *Perpusillum.* A. *Dic, sodes.* B. *Cur tam avidè inquiris?* A. *Vt amicorum more tibi gratuler.* B. *Nihil est gratulatione dignum.* A. *Fatere tandem quid sit.* B. *Soli aßes quinq;.* A. *Hui tantillum! O stulte, qui non petieris duos, aut tres decußes argenteos.* B. *Non ausus sum.* A. *Quid verebare?* B. *Vt planè denegaret, atq; ægrè ferret quòd peterem.* A. *Nunquam id fecisset, modò petendi causam addidisses.* B. *Credo equidem. sed quid causæ attulissem?* A. *Rogas? nonné sunt res sexcentæ, quibus indiget usus scholasticus?* A. *Multæ sunt, fateor.* A. *Tu verò adeoné abundas rebus omnibus, ut tibi desit nihil?* B. *Immo desunt plurima, sed quibus facilè caream. Præterea satis novit pater quæ mihi opus sint tum studiorum causâ, tum ad victum, cultumq; corporis.* A. *Novit quidem; sed alia multa sunt illi & curanda, & cogitanda.* B. *Credo esse illi præcipuam liberorum curam.* A. *Sed nimis ab eo remotus es?* B. *Sine me pervenire quo volo.* A. *Agè, sino.* B. *Novit etiam pater me nondum esse idoneum ad rectè tractandam pecuniam.* A. *Cur non? an tu ad eam rem non satis ætatis habes atq; prudentiæ?* B. *Istinc absum longissimè. itaq; pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi suppeditet ad usus vitæ, studiorumq; necessarios; ad æquam rem præbet illi quantum satis est pecuniæ.* A. *Esto.* B. *Ergo si quid à patre peterem, me statim ad præceptorem remitteret: fortassis etiam irasceretur, & me graviter objurgaret.* A. *Facilè est objurgationem pati, modò ne sequantur verbera.* B. *Facilè est, credo; sed iis dumtaxat, quos neq; pudor movet, neq; ulla parentum reverentia. Ego autem ipsa verbera ferre malim, quàm patris irati objurgationem. ex quo fit, ut sedulò caveam, ne quid illi præbeatur causæ ad irascendum. id enim sub quinto præcepto di-*

vinæ legũ continetur. A. *Facis ut pium decet adolescentem.* B. *Ejus rei laus non mihi sed soli Deo tribuenda est.* A. *Nẽpe à quo proficiscitur quicquid nobis inest boni.* B. *Faxit ille, ut quæ bona inspirat nobis, ea sequamur animo promptissimo. Sed ut ad te redeam, serionẽ reprehendebas quòd nullam pecuniam à patre rogassem?* A. *An ego te vellem ad fallendum patrem inducere?* B. *Mihi quidem non fit verisimile, me tamen ipsum fefellisti.* A. *Quomodo?* B. *Quia seriò loqui videbaris, adeò aptè vultum verbis ipsis accommodabas.* A. *Sed quid censes de hac nostra confabulatione?* B. *Argumentum satis aptum dedisti nobis in hoc otio nostro vespertino.* A. *Ecquid habuit sermo noster quod reprehendisset observator, si fortè (ut solet) nos observasset ex insidiis?* B. *Nihil, ut opinor.* A. *Profectò verum est quod sæpe nobis præceptor inculcat.* B. *Quid illud est?* A. *Latinæ linguæ copiam & facultatem comparari his potissimùm rebus: sæpe scribendo; confabulando; legendis auctoribus; Polonica Latinè, aut Latina Polonicè convertendo.* B. *Ergo his rebus diligenter nos exerceamus, adjutore Domino Deo, in cujus manu sita sunt studia nostra omnia.* A. *Idem faxit ut ejus erga nos beneficia vero cultu digniq́; laudibus perpetuò celebremus.* B. *Hoc opus, hoc studium parvi properemus & ampli: hæc sit voterum summa suprema precor.* A. *Sed audi horologium.* B. *Nos opportunè admonet: itaque desistamus.* A. *Alioqui solis occasus nos hic opprimet.*

COLLOQ: XXXIV. ARGUM.

Tres pueri pędagogũ suũ quasi de improviso adeunt; suam quisq; pronũciat sententiã, ut ipsos ducat ambulatũ: Concedit libenter. Sic studiosos pueros tractare decet, ut sint ad suũ munus obeũdũ alacriores.

HONORATUS, VIVIANUS, PRATENSIS, PÆDAGOGUS.

QUOD caret alterna requie, durabile non est:
Hæc reparat vires, fessaque membra novat, *Ovidius.*
V. Nec offenderit lusus in pueris: est & hoc alacritatis signum. *Quintilianus.*

PR: Nul-

PR: Nulla res est quæ perferre possit continuum laborem. *Quintilianus.*

PÆ: *Video quorsum spectent ista; nimirum ut vos ambulatum ducam, sed eandem cantilenam semper fere recantatis; ut solent vestræ aviculæ.* H. *Quid ergo vis dicamus, præceptor?* PÆ: *Dicite posthac suam quisque sententiam ex Cicerone.* V. *Euge; nihil erit nobis facilius. habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergo præceptor, ut jam nunc incipiamus?* PÆ: *Sane velim; quando (ut ais) tanta est vobis copia.* V. *Quis incipiet?* PÆ: *Tu Honorate, vis honoris tui caussâ hujus rei specimen edere?* H. *Id ego libenter faciam; sed Dei honoris causâ.* PR: *Laudo istud verbum. Divinus enim honor, & gloria omnibus in rebus est præferenda. Eja; incipe, si quid habes.* H. Nihil est virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. V. Difficile est mutare animum; &, si quid est penitus insitum moribus, id subitò evellere. PR: Non sunt imitandi mali medici, qui in alienis morbis profitentur se tenere Medicinæ scientiam; Ipsi se curare non possunt. PÆ: *Euge, bonum specimen: videte ut progressus respondeat; hoc est, ut pergatis in posterum diligenter.* H. *Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prosperos.* PÆ: *Ita sperandum est. Parate vos, ut prodire maturemus.* H. *Mox aderimus paratissimi.* PÆ: *Sumite suum quisque pallium, ut prodeatis honestiùs. Sed heus pueri.* PR: *Quid vis præceptor?* PÆ: *Videte ut musicos libros etiam adferatis: alicubi in umbra cantabimus.* PR: *Ita fiet ambulatio nostra jucundior.*

COLLOQ: XXXV. ARGUM.

In vacatione scholastica studiosi adolescentes liberer quidē relaxant animos; nō tamen omnino cessant, nec otio illo per ignaviā abutūtur. Fides etiam inimico servanda. Agendi affectus addit celeritatem. Solus Deus suorum ductor. Exemplum studiosis observatu dignissimum.

VNCHETUS, MARELLUS.

FUISTINE *bodie in gymnasio?* M. *Vbi ergo fuissem? tu verò quid*

quid agebas? u. Eram domi occupatus. M. Id evênit præter morem tuum; soles enim abesse rariùs. u. Quàm possum rarissimè. quid autem actum est. M. Nihil prorsus. u. Ergoné remissionem habemus? M. Certò. u. Quamobrem? M. Propter mercatum hodiernum. u. Quis dedit? M. Ludimagister; permissu tamen Rectoris. u. Quid concessit? M. Vacationem ab omni munere scholastico. u. An in totum diem? M. A mane usque ad occasum solis: tametsi diligenter, & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus; ne cras in ludum veniremus imparati. u. Quid igitur nos? hoccine abutemur otio? M. Id verò ætatem nostram decet minimè. u. Tu ergo quid paras facere? M. Me recipere in musæolum: nisi fortè tibi magis placet, ut sesquihoram aliquò prodeamus ambulatum. u. Egoné recusarem? immo nihil est quod nunc magis velim. nam & nos interea tractabimus aliquem sermonem litterarium, & simul corpus exercebimus. M. Eamus igitur extra muros. u. Quonám? M. Vsque ad ripam lacus. u. Valde istud mihi arridet: sed tu (si placet) me expectabis. M. Quamdiu? u. Tantisper dum crepidas eo mutatum calceis. M. Vbi vis expectari? u. Ad portam prætoriam. M. At vide ne me fallas. u. An ego amicum fallerem; cùm sciam etiam inimico servandam esse fidem? M. Abi. festina. ego dum te opperior, aliquid interim legam.
u. Salve Marcelle. M. Quis iste salvator? u. Ecce redii. M. Eho! tam citò? mihi videris volasse. u. Nimirum affectus ipse pedibus alas addidit. M. Eamus nunc, ducente Deo. u. SOLUS DEUS est qui suos ducit ac reducit. M. Maturemus; satis longè hinc locus abest. u. Tanto meliùs prandebimus. perge.

FINIS.